

МИНИСТАРСТВО ТУРИЗМА
И ОМЛАДИНЕ

УНИЦЕФ

Екс-пост анализа Акционог плана за реализацију Стратегије за
младе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године

Анализа остварених ефеката и исхода Акционог плана у
периоду од 2023. до 2024. године

АУТОР Тања Азањац

БЕОГРАД 2025.

Речник термина и скраћеница.....	2
УВОД.....	4
Циљеви и обухват Екс-пост анализе и примењена методологија	4
Методологија.....	5
Опис докумената АП 2023-2025	9
Благостање младих у Србији, трендови у односу на циљеве и мере Акционог плана 2023-2025	15
Општи циљ - Унапређен квалитет живота младих (економско и социјално благостање).....	16
Анализа напретка у односу на појединачне циљеве и мере.....	24
Посебан циљ 1. Омладински рад (ОР) је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи	24
Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 1.....	32
Посебан циљ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЛС.....	34
Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 2.....	41
Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима	45
Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 3.....	53
Посебан циљ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, који доводе до социјалног и економског осамостаљивања.....	56
Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 4.....	65
Посебан циљ 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих.....	67
Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 5.....	77
Координација спровођења, праћења реализације АП и извештавање	79
Закључци и препоруке за развој Акционог плана 2026-2028	81

Речник термина и скраћеница

АП Акциони план за спровођење Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023 до 2025

ПССО АП Војводина Покрајински секретаријат за спорт и омладину Аутономне покрајине Војводине

АПСПВ 2024-2027 Акциони план за спровођење програма Владе 2024 – 2027

АПСПВ 2025-2027 Акциони план за спровођење програма Владе 2025 – 2027

АВИА Европска алијанса асоцијација омладинских радника/ца

АзК Агенција за квалификације

ЦОР Циљеви одрживог развоја

ЦЗОР Центар за омладински рад

ДЕУ Делегација Европске Уније

ГзМ Гаранција за младе

ГИЗ Немачка међународна организација за сарадњу,

ЈПОА Јавно признати организатори активности образовања одраслих

КДОНОК Канцеларија за дуално образовање и национални оквир квалификација

КЗМ Канцеларија за младе

ЛС Локална самоуправа

МБПД Министарство за бригу о породици и деци

МБС Министарство за бригу о селу

МФ Министарство финансија

МГСИ Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

МИТ Министарство информисања и телекомуникација

МЉМПДД Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог

МК Министарство културе

МПРИВ Министарство привреде

МРЗБСП Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

МС	Министарство спорта
МТО	Министарство туризма и омладине
МЗЖ	Министарство заштите животне средине
НАЈУ	Национална академија за јавну управу
НАПОР	Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада
НАТ	Национално тело за акредитацију и обезбеђивање квалитета у високом образовању
НСКЗ	Националној стандардној класификацији занимања
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ОЦД	Организације цивилног друштва
ОП	Омладинска политика
ОР	Омладински рад
ОР радник/ца	Омладински радник/ца
ППУ	Препознавање претходног учења
Радна група	Радна група за израду Нацрта акционог плана Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023 до 2030, за период од 2026 до 2028
СИЛК	Анкета о приходима и условима живота, Републички завод за статистику
СРЗ	Сексуално репродуктивно здравље
РСЗ	Републички завод за статистику
СзМ	Савет за младе
СЕ	Савет Европе
СДЦ	Швајцарска агенција за развој и сарадњу
Стратегија	Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023 до 2030. године
УНФПА	Популациони фонд УН
УНИЦЕФ	Канцеларија Уницефа у Србији
ЗОМ	Закон о младима Републике Србије
ЗПСРС	Закон о планском систему Републике Србије
ЗЖШ	Заштита животне средине

УВОД

Извештај који је пред вама припремљен је на основу Екс-пост анализе Акционог плана за период од 2023. до 2025.¹ године за спровођење Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године² (у даљем тексту: Екс-пост анализа). Израду извештаја Екс - пост анализе покренуло је надлежно Министарство туризма и омладине (МТО) у складу са чланом 40. Закона о планском систему Републике Србије³ (ЗПСПС). Акциони план за период 2023-2025 (у даљем тексту: АП) је усвојен у јулу 2023. године, као претећи документ Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године (у даљем тексту: Стратегија) и до сада су израђена два годишња извештаја о спровођењу Акционог плана за 2023. и 2024. годину, док је у току припрема последњег извештаја за 2025. годину.

Сврха анализе јесте сагледавање постигнутих ефеката у досадашњој реализацији АП, укључујући процену његове релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости ефеката, како би се налази и закључци користили у процесу израде новог АП, који је у припреми и који ће важити у периоду од 2026. до 2028. године. У наставку представљамо детаљније циљеве и методологију анализе, укључујући опис документа, логичку анализу предвиђених интервенција по појединачним циљевима и кључне налазе који говоре о постигнутим ефектима. Извештај такође представља сет препорука које служе да подрже процес промишљања и планирања наредног АП, водећи се оквиром и приоритетима које дефинише надлежно МТО.

Циљеви и обухват ех-пост анализе и примењена методологија

Циљ анализе јесте да пружи преглед постигнутих резултата и процени степен реализације ефеката и исхода АП, на основу реализованих активности током 2023. и 2024. године.

С обзиром на то да се анализа односи на двогодишњи период, а да последња година спровођења АП, која је од кључног значаја за завршетак започетих процеса и постизање коначних резултата, није обухваћена истраживањем, спроведена анализа не представља финалну екс-пост евалуацију ефеката реализованог АП. Сходно томе, анализа се неће бавити утврђивањем стварних и коначно остварених ефеката постигнутих резултата, већ ће бити усмерена на процену тренутног нивоа остварености мера и спроведених активности током претходне две године.

¹ „Службени гласник РС“, 05 Бр: 56-3623/2023-3

² „Службени гласник РС“ Бр: 9/2023

³ „Службени гласник РС“ Бр: 30/2018

Имајући то у виду, фокус анализе усмерен је на процену неколико кључних параметара. Анализираће се процена доследности и релевантности логике интервенција АП у оквиру појединачних циљева/ мера и њихове међусобне повезаности. Такође, анализа обухвата и процену релевантности и степена ефективности мера које се спроводе у овој фази реализације, а које треба да допринесу остваривању циљева Стратегије. У мањој мери, извештај ће покушати да одговори и на питања која се односе на ефикасност и одрживост мера, ослањајући се на доступне податке из ове фазе спровођења АП.

Припрема и реализација Екс-пост анализе спроведена је уз уважавање кључних стратешких и нормативних докумената који регулишу област омладинске политике, као и приоритетних циљева Владе Републике Србије, међу којима се издвајају: Акциони план за спровођење програма Владе 2024 – 2027⁴ (АПСПВ 2024-2027), Акциони план за спровођење програма Владе 2025 – 2027⁵ (АПСПВ 2025-2027), Закон о младима (ЗОМ) и Стратегија.

Израда Екс-пост анализе реализована је у складу са важећим прописима који уређују област анализе ефеката јавних политика, пре свега у односу на Закон о планском систему Републике Србије (чл. 30)⁶ као и на Уредбу о анализи ефеката прописа (област В, чл. 24-27)⁷.

Методологија

Имајући у виду циљеве и обухват Екс-пост анализе, а посебно чињеницу да се процена ефеката ради на основу двогодишње реализације мера и активности у односу на постављене индикаторе, а не целокупне реализације АП, развијен је методолошки оквир за прикупљање и анализу података усмерен на следеће аспекте:

- Процену доследности и релевантности логичког оквира АП у односу на очекиване резултате и индикаторе, укључујући повезаност појединачних циљева, мера и активности;
- Процену степена остварености показатеља учинка на нивоу циљева и мера (документовано у годишњим извештајима о спровођењу АП за 2023. и 2024. годину);
- Процену напретка у остваривању активности и постигнутих резултата (о којима је извештавано у годишњим извештајима и консултативном процесу);

⁴ Акциони план за спровођење програма Владе 2004-2007
<https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/847729/APSPV2024-2027.pdf>

⁵ Акциони план за спровођење програма Владе 2025-2027 [apspv2025-2027_cyr3.pdf](#)

⁶ „Службени гласник РС“ Бр: 30/18

⁷ „Службени гласник РС“ Бр: 20/25

- Процену релевантности и степена ефективности мера реализованих током двогодишњег периода, у односу на индикаторе, очекиване и остварене резултате;
- Процену ефикасности и одрживости мера у оним случајевима када су подаци доступни.

На основу прикупљених и анализираних података, извештај ће садржати препоруке које ће послужити као смернице Радној групи за израду Нацрта Акционог плана за период од 2026. до 2028. године, за спровођење Стратегије за младе Републике Србије за период од 2023. до 2030. (у даљем тексту: Радна група)⁸.

Екс- пост анализа спроведена је у неколико корака које представљамо у наставку.

Деск анализа докумената:

Спроведена је деск анализа документације о реализацији активности предвиђених кроз АП, коју су припремали различити актери активно укључени у његово спровођење, у сарадњи са МТО. Такође су анализирани извештаји који прате промене кључних индикатора релевантних за разумевање положаја младих и за развој политика које утичу на младе. План прикупљања релевантне документације израђен је у консултацији са представницима МТО.

У оквиру документације, анализирана су кључна документа, као што су: годишњи извештаји о спровођењу АП за 2023. и 2024. годину; извештаји које МТО прикупља о спровођењу програма финансираних путем годишњих конкурса, у којима учествују кључни стратешки партнери (организације подржане кроз развојне програме); извештаји међународних развојних партнера и других донатора са којима МТО има развијену стратешку сарадњу у циљу подршке спровођењу АП (нпр. УНИЦЕФ, ГИЗ, УНФПА и др).

На основу прикупљених података, припремљен је преглед постигнутих резултата по појединачним циљевима, мерама и индикаторима, водећи се почетним, тренутно оствареним и циљаним вредностима. Уједно, припремљен је план квалитативног истраживања, са циљем сагледавања перцепција различитих актера о њиховом учешћу у реализацији активности АП и оствареним резултатима.

Квалитативно истраживање:

Спроведено је квалитативно истраживање, које је било усмерено на неколико кључних задатака:

- (1) прикупљање додатних података који нису били доступни кроз годишње извештаје о спровођењу АП за 2023. и 2024. годину путем дубинских интервјуа/ фокус група;
- (2) верификовање резултата постигнутих током двогодишњег спровођења АП, а који су препознати кроз деск анализу;
- (3) разумевање изазова са којима се актери сусрећу у реализацији појединачних мера;

⁸ Министарство туризма и омладине, решење Бр: 003799671 2025 13450 005 001 000 001

(4) процена ефикасности дефинисане логике интервенције у постизању појединачних циљева, као и идентификација научених лекција које могу допринети припреми наредног АП.

С обзиром на ограничен временски оквир за реализацију Екс-пост анализе, који се у великој мери преклапао са припремним активностима Тима задуженог за израду новог Акционог плана (АП), квалитативне истраживачке активности су спроведене уз пажљиво планирање и координацију са релевантним актерима, у циљу рационализације њиховог времена и ангажовања. У складу са наведеним приступом, додатни разговори релевантни за Екс-пост анализу реализовани су претежно путем дубинских интервјуа. Приликом селекције учесника, фокус је био на кључним актерима који су непосредно учествовали у спровођењу активности у сарадњи са МТО и/или међународним организацијама, а о чему су извештавали у годишњим плановима за реализацију АП. Избор саговорника извршен је у консултацији са МТО.

Интервјуисани су представници МТО, међународних развојни партнери (УНИЦЕФ, ГИЗ, УНФПА), као и представници стратешких партнера који су носиоци активности у оквиру АП (ОПЕНС, НАПОР, ЦЗОР и други). Додатно, у сарадњи са Тимом за припрему новог АП-а, омогућено је и другим релевантним актерима да изнесу своја запажања, као и да верификују листе постигнутих резултата и идентификованих изазова са којима су се суочавали током претходне две године. Овај процес је реализован кроз фокус групе које је организовао Тим за припрему АП-а. Листа учесника интервјуа и фокус група налази се у Прилогу 1.

Критеријуми у спровођењу Екс-пост анализе:

Узимајући у обзир сврху, циљеве и обухват анализе, кључни критеријуми за процену ефеката досадашње реализације АП биће критеријуми релевантности и ефективности. То подразумева да ће фокус анализе бити усмерен на процену логичког оквира интервенција, анализу постигнутих резултата, развијених ресурса и капацитета, као и на процену њиховог потенцијала да делују као катализатори будућих стратешких промена које могу значајно унапредити положај младих у Србији.

Релевантности и ефективност постигнутих резултата сагледавају се, не само у односу на планиране и реализоване активности предвиђене АП и Стратегијом, већ и у контексту кључних приоритета дефинисаних у оквиру АПСРПВ 2024-2027 и АПСРПВ 2025-2027 (Табела 1). У оквиру оба документа АПСРПВ/ циљ 3.4, наводе се два приоритета за чију реализацију је одговорно МТО: важност одрживе интеграције младих на тржиште рада (кроз програм Гаранција за младе – ГзМ) и унапређење инфраструктуре и садржаја омладинских простора.

Табела 1. Приоритети АПСРПВ 2024-2027 и АПСРПВ 2025-2027 за чију реализацију је одговорно МТО:

АПСПВ 2024-2027/АПСПВ 2025-2027: Приоритети циљ 3.4. Побољшање положаја младих

3.4.1. Одржива интеграција младих на тржишту рада уз спровођење програма Гаранције за младе (ГЗМ)	3.4.2. Унапређење инфраструктуре и садржаја омладинских простора
Носилац: МРЗБСП; Партнери: НСЗ, МПРОС, КДОНК, МТО, МПРИВ, РЗС	Носилац: МТО

У складу с тим приоритетима, МТО у оквиру процеса израде новог АП, посебну пажњу усмерава на два приоритета: развој омладинских простора и интегрисаних услуга у заједници. Извештај Екс -пост анализе узима у обзир све наведене приоритете, приликом процене у којој мери је АП 2023-2024 допринео стварању подстицајног окружења, изградњи ресурса и јачању капацитета за њихову успешну реализацију у наредном планском периоду.

Са становишта процене релевантности и ефективности, анализа треба да допринесе јаснијем сагледавању капацитета који омогућавају заокруживање и финализацију промена остварених током спровођења АП 2023–2024, и то кроз два комплементарна приступа:

Валоризацију резултата – односно препознавање значаја постигнутих резултата, укључујући развијене механизме, политике и процедуре; успостављена партнерства, мреже и координационе механизме; креиране методологије, моделе и инструменте; као и унапређене људске капацитете.

Капитализацију резултата – кроз идентификацију начина на које се постигнути резултати могу искористити као катализатори будућих стратешких промена у оквиру наредног АП, односно како се могу употребити за постизање још већих и одрживијих ефеката, а што ће бити сумирано у препорукама.

У контексту валоризације постигнутих резултата, процена напретка се врши у односу на показатеље дефинисане на нивоу појединачних циљева и мера, који су документовани и приказани у годишњим извештајима о спровођењу АП 2023-2024. Резултати ће бити приказани у формату матрице. У наставку представљамо приказ табеле на примеру посебног циља 1 (Табела 2).

Табела 2. Пример матрице за приказивање напретка у односу на постављене показатеље и циљане вредности:

Назив показатеља	Почетна вредност и година	Циљана вредност(2023/24)	Остварена вредност (2023/24)	Степен напретка
ПЦ 1.1 Успостављени ЛПОА у ОР	НЕ (2022)	Не/Да	(2024) Да	3
ПЦ 1.2 Успостављено струковно удружење ОР радник/ца	НЕ (2022)	Да/Да	(2024) Да	3
1.1.1 Усвојен стандард квалификације ОР радника/ца ⁹	Нема	Да/Да	Не/Не	3
1.3.2 Бр интегрисаних услуга у ЛС на годишњем нивоу доступне младима	Нема података	105 (35/70)	(2024) 244	5

Табела садржи: назив показатеља, почетну вредност и годину, циљне вредности за 2023/2024, остварене вредности за исте године и оцену напретка.

Колоне 3 и 4 приказују вредности у формату: вредност за 2023 / вредност за 2024. Код нумеричких показатеља, где је то смислено, приказује се збирна вредност, а појединачне вредности у загради (нпр. збир (2023/2024)). Ако недостаје податак или је циљана вредност постигнута, у загради се наводи година реализације.

Степен остварености напретка приказан је путем петостепене евалуационе скале, представљене у наставку (Табела 3).

Табела 3. Вредности евалуационе скале за представљање напретка у реализацији АП:

Оцена	Појашњење оцене
1	Активност је покренута, али без значајног резултата. - Нумерички показатељи: < 25% циљане вредности. - Показатељи затвореног типа (пр. дихотомна скала ДА/НЕ): Напредак процењен на основу доступних података (годишњи извештаји, деск анализа, интервјуи, фокус групе).
2	Активност је у току – делимичан напредак - Нумерички показатељи: до 50% циљане вредности. - Показатељи затвореног типа: Напредак процењен на основу доступних података (годишњи извештаји, деск анализа, интервјуи, фокус групе).
3	Активност у току – остварени одређени резултати, очекује се достизање циља до 2025.

⁹ Иако циљана вредност није достигнута, показатељ је уврштен у табелу постигнућа јер доступни подаци указују на релевантан прогрес. Због ограничења индикатора затвореног типа (дихотомна скала: ДА/НЕ), додатне информације о оствареном напретку дате су у појашњењима резултата.

	• Нумерички: 50–75% циљане вредности. • Показатељи затвореног типа: Напредак процењен на основу доступних података (годишњи извештаји, деск анализа, интервјуи, фокус групе).
4	Активност реализована – постигнути очекивани резултати. • Нумерички показатељи: 100% циљане вредности. • Показатељ затвореног типа: Напредак потврђен на основу доступних података.
5	Активност реализована – резултати превазилазе циљне вредности. • Нумерички: > 100% циљане вредности. • Показатељ затвореног типа: Напредак потврђен на основу доступних података.

Ради повећања корисности и читљивости документа, извештај ће се фокусирати на резултате који су процењени као остварени у односу на дефинисане показатеље и циљне вредности за период 2023/2024, како је документовано у званичним годишњим извештајима о реализацији АП.

Приложена матрицу пратиће анализа усмерена на процену логичког оквира интервенција и значаја постигнутих резултата за даљи развој АП, која се заснива се на деск анализи и квалитативним подацима. С обзиром на то да су током спроведених разговора делимично прикупљени и подаци о активностима реализованим током 2025. године, ти подаци ће бити укључени у наративни део извештаја уколико се процени да су релевантни за разумевање укупних постигнућа.

Као што је већ наведено, анализа ће, у мери у којој је то смислено и могуће, обухватити и критеријуме ефикасности и одрживости. Међутим, имајући у виду да се анализа заснива на подацима из двогодишњег, а не целокупног периода спровођења АП, ови критеријуми неће имати пресудну улогу у оцени ефеката АП.

Опис документа АП

АП је усвојен 2023. године на основу предлога Радне групе за израду АП, састављене од представника надлежног и других релевантних министарстава, представника институција задужених за законодавни процес и управљање јавним политикама, других стручних институција и организација цивилног друштва које се баве омладинском политиком. Полазна основа за израду новог АП била је методологија дефинисана ЗПРСРС и пратећим подзаконским актима – Уредбом о методологији управљања јавним политикама и Уредбом о изради средњорочних планова. Примена ових прописа обезбедила је методолошки и садржински квалитет документа, као и његову усклађеност са Стратегијом као кровним документом омладинске политике.

Структура и методологија АП:

Циљ јесте да кроз конкретне мере, активности и рокове допринесе реализацији општег циља Стратегије – унапређеном квалитету живота младих, односно стварању услова за пун развој потенцијала младих, њихово активно учешће у друштву и допринос развоју заједнице. Будући да је реч о првој фази спровођења Стратегије, активности су биле усмерене на изградњу кључних капацитета, политика, механизма и ресурса важних за ову фазу, док је имплементација активности које су усмерене на директан рад са младима постепено расла из године у годину. Преглед општег циља, појединачних циљева и мера приказан је у табели (Табела 4).

Табела 4. Преглед општег циља, појединачних циљева и мера:

Општи циљ: Унапређен квалитет живота младих
ПЦ 1. ОР је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи
Мера 1.1. Развијен систем стручног усавршавања омладинских радника;
Мера 1.2. Успостављен систем обезбеђивања квалитета за омладински рад и програме неформалног образовања младих;
Мера 1.3. Програми омладинског рада се континуирано спроводе у сарадњи са локалним партнерима;
Мера 1.4. Омладински рад је препознат у систему формалног и неформалног образовања и међу младима;
Мера 1.5. Континуирано се спроводе истраживања и управља се знањем у области омладинског рада и неформалног образовања младих;
Мера 1.6. Усклађивање омладинског рада са међународним стандардима;
ПЦ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС
Мера 2.1. Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са стандардима
Мера 2.2 Унапређен квалитет рада КЗМа;
Мера 2.3. Унапређен систем прикупљања, обраде података и извештавања о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на младе из осетљивих група;
Мера 2.4. Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја ОП;
ПЦ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима
Мера 3.1. Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика које утичу на њих, као и њиховог развоја, примене, праћења и спровођења вредновања;
Мера 3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих;
Мера 3.3. Унапређење међународне сарадње, размене искустава и пракси младих и

осталих субјеката омладинске политике и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике;
Мера 3.4. Развијени механизми у функцији обезбеђивања оптималног износа одређених средстава за младе на свим нивоима;
Мера 3.5. Оснаживање и системска подршка удружењима и канцеларијама за младе у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих релевантних актера;
ПЦ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања
Мера 4.1. Подршка развоју младих талената
Мера 4.2. Подршка развоју естетичких компетенција младих
Мера 4.3. Подршка предузетништву и запошљивости младих
Мера 4.4. Подршка постојећим иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих
Мера 4.5. Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства
Мера 4.6. Подршка програмима мобилности младих
ПЦ 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих
Мера 5.1. Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих
Мера 5.2. Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих
Мера 5.3. Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине
Мера 5.4. Подршка стамбеном осамостаљивању младих
Мера 5.5. Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих

Приликом израде АП узет је у обзир опис постојећег стања из Стратегије, потребе младих и изазове са којима се суочавају, како би се избрале стратегије и дефинисале одговарајуће активности. У процесу планирања активности коришћени су резултати и закључци Екс-пост анализе претходне Стратегије и акционих планова. Приликом дефинисања оквира и садржаја активности новог АП, посебна пажња била је усмерена на препоруке из Екс-пост анализе које се тичу:

- (1) Унапређење система за прикупљање података, праћење постигнутих резултата на нивоу мера и исхода и ефеката општег и посебних циљева, као и вредновања и извештавања јавности о постигнућима;
- (2) Дефинисања приоритета и обима активности у складу са доступним ресурсима и реалним капацитетима различитих субјеката омладинске политике;
- (3) Обезбеђивање система и механизма подршке усмерене на јачање капацитета свих субјеката омладинске политике на националном, регионалном и локалном нивоу;
- (4) Унапређење међусекторске сарадње на свим нивоима;

- (5) Развијање мера и активности подршке младима, посебно оним из осетљивих група.

Наведене препоруке узете су у обзир при дефинисању АП, те ћемо се на њих осврнути приликом анализе логике интервенција, трендова и постигнућа, резултата, након овог двогодишњег периода реализације активности. Структура Акционог плана (АП) у потпуности се ослања на Стратегију, укључујући опште и посебне циљеве, као и дефинисане мере. План је операционализован кроз 26 мера и 148 активности које директно доприносе остваривању циљева утврђених Стратегијом.

Документ је конципиран тако да мере обухватају различите типове интервенција јавних политика: регулаторне, подстицајне, информативно-едукативне, као и институционално-управљачко-организационе (Табела 5). Најзаступљеније су информативно-едукативне интервенције (17), усмерене на јачање капацитета институција и подршку активностима младих на локалном нивоу. Значајан удео имају и регулаторне мере (11), чији је циљ успостављање стандарда, процедура и механизма за обезбеђивање квалитета омладинских програма и услуга. Четири мере обухватају комбиноване типове интервенција: мере 2.1 и 2.2 су истовремено регулаторне и институционално-управљачке, док су мере 2.4 и 4.3 информативно-едукативне и подстицајне (у табели су ове мере представљене у обе категорије). Оваква структура обезбеђује систематичну реализацију циљева Стратегије и прати препоруке из Екс-пост анализе, које указују на потребу континуираног улагања у јачање капацитета свих актера омладинске политике.

Табела 5. Заступљеност различитих типова интервенција примењених у АП:

Тип интервенције	Број
Регулаторне	11
Информативно - едукативне	17
Подстицајне	2
Институционално - управљачко - организационе	2

У складу са Стратегијом, МТО је надлежна институција за координацију и извештавање о спровођењу АП, као и за праћење остварења очекиваних резултата и исхода. За сваку меру у АП предложен је носилац, у складу са већ дефинисаним одредбама Стратегије, док су носиоци активности и партнерске институције одређени на основу њиховог мандата, процене капацитета током израде документа и договора о реализацији. АП предвиђа могућност мањих одступања у односу на Стратегију, што може бити резултат текуће сарадње са релевантним актерима у циљу ефикасније реализације активности, као

и резултат заједничког учешћа у програмима од стратешког значаја за омладину, попут припреме програма ГЗМ.

Као што је већ наведено, МТО је одговорно за реализацију активности у оквиру највећег броја мера. У табели која следи (Табела 6) приказане су мере за које су одговорне друге институције.

Табела 6. Институције надлежне за спровођење мера и активности у АП (осим МТО):

Мере	Активност	Надлежна институција
3.3 Унапређење међународне сарадње, размене искустава и пракси младих и осталих субјеката омладинске политике и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике	3.3.5.3. Учесће у припреми и спровођењу Плана имплементације Гаранције за младе са аспекта надлежности омладинског сектора	МРЗБСП
4.1 Подршка развоју младих талената	4.1.1.1. Омогућити награђивање и стипендирање младих талената кроз даљи рад Фонда за младе таленте Републике Србије и унапређење других начина стипендирања и награђивања	МНТРИ
	4.1.3.1. Подржати програме подршке стручног развоја, усавршавања и запошљавања надарених и талентованих ученика и студената	МНТРИ
	4.1.3.2. Развити додатне моделе и механизме који ће осигурати активно укључивање и запошљавање стипендиста Фонда за младе таленте РС	МНТРИ
4.2 Подршка развоју естетичких компетенција младих	4.2.1.1. Обезбедити финансијску подршку за омладинске активности које промовишу и афирмишу културно наслеђе и историју уметности, аматерско културно и уметничко стваралаштво младих, као и примену нових/дигиталних технологија у култури	МК
	4.2.1.2. Обезбедити финансијску подршку удружењима која нуде програме за развој стваралаштва младих	МК
	4.2.2.1. Обезбедити финансијску подршку за	МК

	омладинске активности у области културног и уметничког стваралаштва	
4.4 Подршка постојећим иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих	4.4.1.2. Подржати развој и спровођење онлајн и дигиталних услуга КВиС-а	МПР
	4.4.2.1. Подржати развој механизма и модела координације активности КВиС од стране КзМ, подизање капацитета КзМ за спровођење активности управљања каријером, као и примену механизма и модела, и подстицати умрежавање локалних актера са циљем унапређења КВиС услуга	МПР
4.5 Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства	4.5.1.1. Подржати омладинске активности у неформалном образовању кроз које млади стичу дигиталне вештине	МИТ
	4.5.2.1. Подржати пројекте и програме информисања младих о дигиталним технологијама и дигиталним вештинама	МИТ
4.6 Подршка програмима мобилности младих	4.6.1.1. Унапредити информисање о програмима мобилности унутар и ван образовног система, и међународне сарадње младих у региону и шире	МПР
	4.6.2.1. Омогућити асистенцију младима у административним процедурама у оквиру рада контакт тачака за националне и међународне програме мобилности	МПР
	4.6.3.1. Подржати процес препознавања и примене EUROPASS и YOUTHPASS сертификата као посебних алата за признавање квалификација стечених у неформалном образовању кроз мобилност	МПР
5.3 Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине	5.3.2.1. Израдити Водич (смернице/приручник) за информисање и укључивање младих у спровођење циљева одрживог развоја на локалном нивоу	МЗЖС
5.4 Подршка стамбеном осамостаљивању младих	5.4.2.1. Подржати стамбено осамостаљивање младих кроз доделу бесповратних средстава за куповину сеоских кућа на територији Републике Србије	МБС

Динамика реализације АП:

У првој фази спровођења Стратегије, активности су биле фокусиране на изградњу кључних капацитета, политика, механизма и ресурса, док је обим директног рада са

младима постепено растао. Динамика спровођења АП била је постављена тако да се кључне активности за стратешке промене, попут стандарда квалификација омладинског рада, развоја механизма за праћење квалитета програма и јачања институционалног оквира, покрену у првој години, док се њихови резултати очекују у последњој години реализације. У складу с тим, у прве две године започета је реализација 126 активности, што чини 85% укупног броја.

Као што се предвиђало, успешност спровођења АП у великој мери је зависила од међусекторске сарадње, расположивих кадровских и финансијских ресурса, као и од нивоа ангажованости јединица локалне самоуправе и организација цивилног друштва које непосредно учествују у реализацији активности. Узимајући у обзир сложеност координације великог броја институција, као и чињеницу да поједине мере подразумевају измену постојећих или доношење нових прописа, може се закључити да су планирани рокови у одређеним сегментима представљали значајан изазов. Посебан изазов за реализацију активности које се односе на нормативне промене представља актуелна комплексна политичка ситуација у земљи, која је утицала да одређене политике не буду усвојене у очекиваним роковима (нпр. нови Нацрт Закона о младима).

Финансијски оквир АП и реализација буџета:

Укупна вредност финансијских средстава планираних за спровођење АП у трогодишњем периоду износила је 10.648.263.494 динара, од чега је за 2023. годину планирано 3.201.116.142 динара, за 2024. годину 3.555.093.000 динара, а за 2025. годину 3.923.913.748 динара. У табели у наставку (Табела 7) приказана су планирана средства за реализацију активности у 2023. и 2024. години, укључујући буџетска издвајања по секторима, средства МТО и донаторску подршку. Као што се види из табеле, удео буџетских средстава предвиђених за реализацију активности у двогодишњем периоду износи 66,5%, док је преостали износ планиран кроз донаторску подршку.

Табела 7. Планирана средства за реализацију АП у 2023 и 2024. години:

Година	Планирана средства (РСД)	Планирана буџетска средства (РСД)	Планирана донаторска средства (РСД)
2023	3,201,116,142	2,128,332,142	1,072,784,000
2024	3,555,093,000	2,350,082,000	1,205,011,000
Укупно (2023 + 2024)	6,756,209,142	4,478,414,142	2,277,795,000

У тренутку припреме овог извештаја, МТО није располагало потпуним информацијама о реализацији буџета у оквиру различитих сектора, као ни о тачној финансијској подршци донатора. Анализа реализације буџета планираног од стране МТО показује да су остварена средства по годинама премашила планиране износе – у 2023. години реализација је износила 16,82% (планирано 16,45%), док је у 2024. години разлика још израженија (остварено 17,88% у односу на планираних 15,27%) (Табела 8).

Табела 8. Планирана буџетска средства, средства МТО и реализација за 2023. и 2024. годину:

Година	Планирана средства (РСД)	Планирана буџетска средства МТО (РСД)	Реализована буџетска средства МТО (РСД)
2023	3,201,116,142	526,870,000	538,554,000
2024	3,555,093,000	542,920,000	635,844,000
Укупно (2023 + 2024)	6,756,209,142	1,069,790,000	1.258.040.017

Праћење реализације и постигнутог учинка:

У погледу праћења учинка реализације АП, структура документа обезбеђује основу за систематско праћење реализације мера и активности путем јединственог информационог система за планирање, праћење и извештавање, у складу са ЗПСРС-ом. АП дефинише више показатеља на нивоу општег и посебних циљева. На нивоу општег циља, праћење се заснива на показатељима као што су: стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености младих, стопа незапослености младих, стопа младих који нису запослени, не образују се нити се обучавају (NEET), као и удео младих који своје здравље и друштвено ангажовање оцењују као добро или веома добро.

Ови индикатори представљају основу за процену укупних ефеката спровођења Стратегије и АП на квалитет живота младих. Поред њих, дефинисани су и показатељи праћења на нивоу појединачних мера. Укупно је утврђено 96 показатеља на основу којих се процењује остварење планираних вредности на нивоу посебних циљева и исхода. Годишњи извештаји о реализацији АП садрже податке о остварености показатеља, на основу којих је могуће пратити трендове.

У наставку текста, следи преглед постигнућа на нивоу општег и посебних циљева ради процене напретка у квалитету живота младих. Извештај детаљно анализира сваки циљ и меру, уз посебан осврт на напредак по показатељима за појединачне циљеве и мере, на основу података из годишњих извештаја. Имајући у виду да је један од циљева Екс-пост анализе подршка припреми новог АП за период 2026–2028, анализа ће се фокусирати на

идентификацију оствареног напретка, постигнутих резултата и креираних ресурса који имају каталитички ефекат за наредну фазу реализације Стратегије.

Благостање младих у Србији, трендови у односу на циљеве и мере Акционог плана за период од 2023. до 2025. године

У сврху процене ефеката спровођења Акционог плана за реализацију Стратегије за младе у Републици Србији за период 2023–2030, овај сегмент документа пружа преглед стања кључних показатеља остварености општег циља, на основу података прикупљених из референтних извора провере дефинисаних Стратегијом и Акционим планом (Табела 9).

Табела 9. Општи циљ: показатељи напретка, јединице мере и извори провере:

Општи циљ 1. Унапређен квалитет живота		
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Министарство туризма и омладине		
Назив показатеља	Јединица мере	Извори провере
Стопа сиромаштва или социјалне искључености младих (према полу)	%	Евростат
Стопа младог становништва ван радне снаге и полу	%	РСЗ; Анкета о радној снази
Стопа NEET младих према полу	%	РСЗ; Анкета о радној снази
Удео младих који своје здравље оцењују као добро или веома добро	%	Годишње истраживање о положају и потребама младих у Републици Србији, МТО
Удео младих који своје друштвено ангажовање оцењује као добро или веома добро	%	Годишње истраживање о положају и потребама младих у Републици Србији, МТО

Представљени подаци и анализа заснивају се на доступним информацијама из Индекса благостања младих (ИБМ), у односу на релевантне мере дефинисане на нивоу исхода и циљева Акционог плана. Анализа је структурирана према подели на стубове ИБМ, уз фокус на базне вредности за 2023. годину, напредак у 2024. години и прелиминарне трендове за 2025. годину, достављене од стране МТО.

Индекс благостања младих је композитни индекс развијен као један од кључних механизма за годишње праћење напретка у спровођењу Стратегије за младе у Републици Србији за период 2023–2030. године, као и у остваривању циљева одрживог развоја од значаја за младе. Развијен је у партнерству МТО и Популационог фонда Уједињених нација (УНФПА), уз истраживачку подршку Фондације „Ана и Владе Дивац“, са циљем да омогући систематско праћење положаја и квалитета живота младих. Индекс обухвата шест стубова, при чему је сваки повезан са општим или посебним циљем Стратегије, и прати напредак кроз 108 индикатора на националном нивоу и 98 индикатора на локалном нивоу.

У прегледу ћемо приказати информације из додатних извора који могу допринети бољем разумевању позиције младих, попут годишњег Алтернативног извештаја о положају и потребама младих у Републици Србији, који објављује Кровна организација младих Србије (КОМС), као и других релевантних извора.

Општи циљ– Унапређен квалитет живота младих (економско – социјално благостање)

Овај стуб мери економско и социјално благостање младих кроз индикаторе ризика од сиромаштва, запошљавања и осамостаљивања, са базним индексом од 8,53 бода за 2023. годину Индекса благостања младих (ИБМ) .

Показатељ: Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености међу младима (15–30 година) износила је 33,6% у 2019. години, уз изражене разлике по полу (М: 31,8%, Ж: 35,4%). Циљ за 2025. годину предвиђа смањење укупне стопе на 27%, уз редукцију полних разлика (М: 26,8%, Ж: 29%). Током 2023. године, бележи се пад укупне стопе на 25,4%. Остварено је значајно смањење стопе ризика од сиромаштва или социјалне искључености у случају и мушкараца и жена – код мушкараца смањена је са 31,8% на 23,7%, док је код жена преполовљена (смањење стопе са 35,4% на 17,5%). Тренд смањења наставља се и у 2024. години, када укупна стопа износи 21,4%, што је боље од циље вредности за 2025. годину (27%). Посматрано према полу, мушкарци бележе даљи пад на 20,8%, док код жена долази до пораста на 22,1%, што указује на погоршање положаја у односу на претходну годину.

У поређењу са почетном вредношћу из 2019. године, укупна стопа у 2024. години је смањена за 12,2 процентна поена, чиме је остварен напредак изнад очекиваног. Укупни циљ за 2025. годину је већ премашен, али циљ смањења полних разлика није остварен – разлика између мушкараца и жена остаје присутна, док се код жена додатно бележи негативан тренд. Детаљан приказ постигнутих вредности дат је у табели 10.

Табела 10. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености међу младима, према полу (2023-2024):

Година	Стопа сиромаштва и социјалне инклузије (према полу)	Почетна вредност (2019)	Циљана вредност (2030)	Циљана вредност (2025)
2023	25,4% (М:23,7%; Ж:17,5%)	33,6% (М:31,8%; Ж:35,4%)	17,0% (М:17,5%; Ж:17,5%)	27,0% (М:26,8%; Ж:29,0%)
2024	21,4% (М:20,8%; Ж:22,1%)			

Подаци Републичког завода за статистику (РЗС), прикупљени на основу Анкете о приходима и условима живота (СИЛК), показују да је у 2021. години 27,7% младих (15–30 година) било у ризику од сиромаштва (М: 26,4%, Ж: 29,0%). Циљана вредност предвиђена Стратегијом износи 11% за оба пола . У 2023. години бележи се значајан напредак – укупна стопа ризика смањена је на 18,8%, уз смањење код мушкараца на 19,3% и код жена на 18,3%. Током 2024. године тренд се наставља, па укупна стопа износи 17,2%, што је додатно смањење од 1,6 процентних поена у односу на претходну годину. Код мушкараца смањен је ризик од сиромаштва на 16,2%, док код жена остаје на нивоу из 2023. године (18,3%), што указује на стагнацију. На основу приказаних података може се закључити да је постигнут значајан напредак у односу на почетну вредност из 2021. године – укупна стопа је смањена за 10,5 процентних поена, уз већи напредак код мушкараца него код жена (Табела 11).

Табела 11. Стопа сиромаштва младих (15-30 година) по полу, у периоду од 2023-2024. године:

Година	Стопа сиромаштва (према полу)	Почетна вредност (2021)	Циљана вредност (2030)
2023	18,8% (М:19,3%; Ж:18,3%)	27,7% (М:26,4%; Ж:29%)	11,0% (М:11,0%; Ж:11,0%)
2024	17,2% (М:16,2%; Ж:18,3%)		

Према Истраживању положаја и потреба младих у Републици Србији, које је спровела агенција Нинамедиа (2024), испитаници сматрају да су сиромашни млади најизложенији дискриминацији (16,6%), затим млади са инвалидитетом (13,9%), млади

Роми (10,3%), млади без родитељског старања (10,2%) и припадници ЛГБТQ+ популације (9,6%).

Показатељ: Стопа младог становништва ван радне снаге и незапосленост младих (15–30 године), према полу. У последње три године стопа младог становништва ван радне снаге остала је углавном стабилна, уз благе осцилације. У 2023. години, стопа износи 48% (М: 41,6%; Ж: 54,6%), што је више у односу на почетну вредност из 2021. године (47,4%; М: 40%; Ж: 55,2%). Даљи пораст бележи се у 2024. када вредност достиже 47,8% (М: 41,3%, Ж: 54,7%), што је 2,8 п.п. изнад циљане вредности за 2025. годину. Овај податак указује да је важно појачати активности усмерену на смањење стопе у оквиру новог АПСМРС 2026-2028.

Анализа по полу показује да је неповољан тренд израженији код мушкараца: од 40% у 2021. стопа расте на 41,6% у 2023, затим на 42,7% у 2024. Код жена постоји континуирани пад стопе са 55,2% (2021) на 54,6% (2023) и 54% (2024). Упркос благом приближавању стопа, жене остају мање заступљене на тржишту рада у односу на мушкарце, што потврђује постојање родне неравнотеже.

Стабилност регионалних разлика указује на трајне територијалне неједнакости, вероватно повезане са разликама у економском развоју и доступности радних места. Највиша стопа у Региону Шумадије и Западне Србије, наспрам најнижих у Региону Војводине и Београда потврђују ову диспропорцију.

Стопа незапослености младих (15–30 године) износила је 19,4% у 2021. години (М: 18,4%, Ж: 20,9%), са циљем да се до 2025. године постигне стопа од 18% (М: 17%, Ж: 19%), односно 15% (М: 15%; Ж: 15%) у 2030.години са циљем постизања родне равнотеже. Током 2023. године, настављен је тренд благог пада стопе незапослености младих – достигнута вредност 17,5% (М: 17,3%; Ж: 17,9%). Стопа незапослености младих наставља да пада у 2024. години на 16,4% (М: 16,4%; Ж: 16,4%). .

Родна анализа показује да је остварен значајан помак ка достизању родне равнотеже већ у првој години спровођења АП. У 2021. години разлика у стопи незапослености износила је 2,5 п.п. у корист мушкараца, док се у 2023. смањује на 0,6 п.п, што представља унапређење позиције жена за 3 п.п. у односу на почетну вредност. Тренд се наставља и у 2024. години, када се бележи истоветна стопа незапослености за оба пола, што указује на потребу за креирањем интервенција како би се одржала постигнута равнотежа.

Подаци указују на трајне територијалне неједнакости и по питању незапослености младих, што може бити повезано са разликама у економском развоју и доступности радних прилика између мање развијених и урбаних подручја. Највиша стопа бележи се у Региону Јужне и Источне Србије, док су најниже вредности у Војводини и Београду.

И поред значајног напретка на овом показатељу, позиција младих од 15 до 30 година на тржишту рада остаје неповољнија у поређењу са радно активним делом

популације. Док је стопа незапослености становника старијих од 15 година износила 8,6% у 2024. и 8,5% у 2025, најбољи постигнути резултат за младе је 16,1% у 2025. години – готово двоструко више од просека. Стопа становништва ван радне снаге у популацији 15+ година остаје око 43%, док код младих достиже 48,3% у 2025, што указује на трајне изазове у активацији младих на тржишту рада.

Перцепција младих потврђује ове налазе: незапосленост и економски проблеми и даље се препознају као највећи изазови. Према годишњим истраживањима МТО, свака пета млада особа (20,6%) види незапосленост као највећи лични проблем у 2024, што је слично резултатима из 2023. године (19,1%). Подаци из истраживања говоре у прилог налазима АРС о територијалној неједнакости. Проценат младих који перципирају незапосленост и економске проблеме као најзначајније личне проблеме највећи је у Региону Јужне и Источне Србије (2023 – 23%; 2024 – 32,5%), а најнижи у Београду (10%).

Показатељ: NEET стопа (млади који нису у запослењу, образовању или обуци) NEET стопа је кључни параметар за разумевање обима младих који нису укључени у образовни процес и не учествују на тржишту рада, што их сврстава у групу са највећим ризиком од дугорочне незапослености и социјалне искључености.

Почетна вредност NEET стопе за младе узраста 15 -29 у 2021. години износила је 18,8% (М: 17,3%; Ж: 20,4%). Циљана вредност за 2025. годину је 16% (М:15%; Ж: 17%), док је дугорочни циљ за 2030. смањење на 11%, уз постизање родне равнотеже.

Стопа младих у NEET статусу за узраст 15 – 29 у 2023. години је била 15,2% (М: 14%; Ж:16,6%), што представља смањење за 0,2% п. п. у односу на претходну годину (2022) када је износила 15,4% (М: 17,3%; Ж: 20,4%), односно смањење за 3,6 п. п. у односу на 2021. годину. У 2024 години, NEET стопа међу младима овог узраста износила је 14,9% (М: 13,8%; Ж: 16,0%), што је смањење за 0,3 п. п. у односу на 2023. годину.

Подаци који се односе на узраст од 15 – 30 година дају додатне информације о статусу младих у овој узрасној групи. У 2023. NEET стопа износи 15,6% (М: 13,9%; Ж: 17,4%). Тренд опадања се наставља у 2024, када је проценат младих у NEET статусу 15,2% (М: 13,9%; Ж: 16,7%).

Ако погледамо постигнуте резултате, без обзира на то да ли посматрамо податке за узрасну групу 15- 29 или 15 -30, да су треднови позитивни и да је све мање младих који су у ризику од дугорочне незапослености, на основу ових података можемо закључити да је остварен резултат у 2024. години бољи од планираног за 2025. годину, што потврђује да су спроведене мера и активности дале ефекта и указује на реалну могућност достизања циља предвиђеног за 2030. годину.

Међутим, постоји благи тренд пораста броја младих у NEET статусу код најмлађе категорије (15–24). У 2024. години забележено је повећање од 0,5 п.п. у односу на 2023.

Овај налаз указује на потребу за додатним мерама подршке овој старосној групи младих, а што ће бити могуће кроз програм ГЗМ.

Табела 12. NEET стопа младих у периоду од 2021-2025 за две узрасне групе 15-29 и 15-30 година:

Година	NEET стопа 15 – 29	NEET стопа 15 -30 ¹⁰	Почетна вредност (2021)	Циљана вредност (2025)	Циљана вредност (2030)
2023	15,2% (М: 14%; Ж:16,6%)	15,6% (М: 13,9%; Ж: 17,4%)	18,8% (М: 17,3%; Ж: 20,4%).	16% (М:15%; Ж: 17%)	11% (М:11%; Ж: 11%)
2024	14,9% (М: 13,8%; Ж: 16,0%)	15,2% (М: 13,9%; Ж: 16,7%)			

Иако је резултат охрабрујућ са аспекта смањења NEET стопе међу младима оба пола, родне разлике су смањене, али и даље постоје. Ако посматрамо узрасну категорију 15–30 година, што је у складу са дефиницијом омладине према ЗОМ, код мушкараца се бележи напредак од 3,4 п.п. (2021 – 17,3% наспрам 13,9% у 2024). Слична тенденција је и код жена, где је напредак израженији – 3,7 п.п. (2021 – 20,4% наспрам 16,7% у 2024), што указује на унапређење родне равнотеже. У оба случаја, постигнућа у 2024. години премашују планиране вредности за 2025. годину.

Док се родне разлике смањују, регионалне неједнакости остају изражене. Најниже стопе NEET младих бележе се у Београду (2024 – 12,0%), док су највише у Региону Јужне и Источне Србије (2024 – 18,6%), што указује на потребу за додатним мерама у мање развијеним подручјима.

Показатељ: Удео младих који своје здравље оцењују као добро или веома добро, бележи пад у посматраном периоду. Почетна вредност износила је 87% у 2020. години, док је у 2023. забележено 86,4%, а у 2024. још нижи скор 85,6%. У последњем истраживању о положају и потребама младих у Републици Србији из 2025. године, удео младих који своје здравље процењују као добро или веома добро достигао је најнижу вредност – 71%. Судећи по подацима, није достигнута планирана вредност за 2025. годину (90%), нити је тренд у складу са дугорочним циљем за 2030. годину (95%), што указује на погоршање субјективне перцепције здравља међу младима и потребу за додатним мерама у области промоције здравља и здравих животних стилова.

Овај показатељ је обухваћен у оквиру стуба 6 – Добро здравље, безбедно окружење и социјално благостање младих – и спада међу најниже оцењене групе показатеља у ИБМ извештају за 2023. годину (2,81). Са аспекта превенције и развоја здравих стилова живота међу младима уочавају се забрињавајући трендови.

¹⁰ Извор: Републички завод за статистику-подаци које РЗС доставља на захтев МТО

Према подацима истраживања о положају и потребама младих у Србији које спроводи МТО, највећи број младих одлази код лекара тек када има здравствени проблем (2023: 75,9%; 2024: 67,6%, 2025: 69%), док превентивне или систематске прегледе обавља свега петина испитаника у 2023. (20,1%) и четвртина у 2024. и 2025. години (2024: 25,4%, 2025: 23%). Само 10% испитаника (исти податак за 2023. и 2024.) упознато је са услугама саветовања у области здравља на нивоу локалне заједнице.

На питање колико су млади забринути за своје сексуално и репродуктивно здравље, забринутост је изразило свега 5,8% испитаника. Овај податак се пре може тумачити као недовољно развијена свест о значају репродуктивног здравља и важности превенције, него као одсуство стварних проблема. Истовремено, мали проценат младих потврђује да у њиховој локалној заједници постоји могућност да се добије бесплатна стручна подршка за унапређење менталног, сексуалног и репродуктивног здравља – 7,3% у 2023. и 8,1% у 2024. години (укључујући саветовалишта за младе, превентивне програме и услуге психосоцијалне подршке). Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, обухват ХПВ вакцинације код деце и младих узраста од 9 до 19 година износи свега 8,5% (прва доза).

Ови подаци указују на изузетно низак ниво доступности услуга подршке младима, што намеће потребу за успостављањем институционалних и локалних механизма, како би овакви програми били доступни у свим локалним самоуправама. Истовремено, низак обухват превентивних програма у области репродуктивног здравља захтева интензивирање и прилагођавање младима кампања информисања и образовања младих о значају превенције и бриге о сексуалном и репродуктивном здрављу, као и обезбеђивање веће доступности ХПВ вакцине и других мера ради достизања циљева јавног здравља.

Са аспекта менталног здравља младих, подаци из истраживања које спроводи МТО показују да је око 10% младих (скоро исти проценат у 2023. и 2024. години) било забринуто за своје ментално здравље у последњих годину дана. Међутим, тај број је значајно порастао у 2025. години, када чак 20,9% младих наводи да је забринуто. Од њих је само 40,4% затражило подршку од психолога, здравствених установа, родитеља или вршњака. Иако се на први поглед може учинити да подаци нису алармантни, друга истраживања – попут оних које спроводи Институт за ментално здравље, УНИЦЕФ (У-Репорт), КОМС и други актери – указују да је проблем менталног здравља међу младима озбиљан и да унапређење статуса менталног здравља представља један од кључних приоритета.

Млади у Србији се доминантно информишу о менталном здрављу путем интернета и друштвених мрежа, док формални извори – школе и здравствени радници – имају минималну улогу. Према подацима УНИЦЕФ-а (У-Репорт анкета, 2023), чак 46% младих користи друштвене мреже и интернет као главни извор информација о менталном здрављу, док се само 5% обраћа наставницима, а 7% здравственим радницима за савет или помоћ.

Забрињавајуће је да скоро половина испитаних (47%) не тражи помоћ, јер сматра да је то знак слабости и плаши се осуде околине. Резултати показују низак ниво писмености младих о менталном здрављу и присутну стигму која га прати .

Институт за педагошка истраживања тренутно спроводи испитивање о писмености младих у области менталног здравља, која се реализују у оквиру међународног пројекта Мултикултурална процена писмености о менталном здрављу (Институт за педагошка истраживања, 2023), које ће додатно осветлити проблем и дати препоруке како унапредити стање и повећати спремности и капацитете младих да препознају код себе и других специфичне проблеме менталног здравља, да унапреде знање о факторима ризика и узроцима који угрожавају ментално здравље појединаца, начинима самопомоћи и информисаности о одступној професионалној помоћи и ставовима који подстичу правовремено и адекватно тражење помоћи.

Прелиминарни резултати истраживања Института за ментално здравље, које је реализовано у сарадњи са Медицинским и Филозофским факултетом у Београду, уз подршку Радне групе за ментално здравље и сигурност младих Владе Србије, показују да 20,4% деце и адолесцената има најмање један психијатријски поремећај, при чему су најчешћи суицидалне идеје и покушаји (9%) и велики депресивни поремећаји (8,7%), што указује на потребу за већом доступношћу услуга менталног здравља.

Налази из Алтернативног извештаја КОМС (2025) додатно потврђују изазове: 76,2% младих испитаника из њиховог истраживања имало потешкоћа са менталним здрављем у последњих годину дана, а 52,3% сматра да стручна помоћ није доступна. Психолошку подршку тражило је 44,7% испитаника .

Ови налази указују на потребу да се, поред података МТО, узму у обзир и други извори информација, као допуна праћењу положаја младих по овом питању. Будући да је МТО потписник Меморандума о разумевању у области менталног здравља и психосоцијалне подршке за децу и младе у оквиру сарадње шест министарстава, створена је могућност систематске размене података из истраживања која се спровode у различитим секторима.

Показатељ: Удео младих који своје друштвено ангажовање оцењује као добро или веома добро је показатељ код којег се бележи раст у односу на циљану вредност (25,12% у 2025. години). Почетна година (2022) нема полазну вредност овог показатеља док је у 2023. кроз истраживања МТО, овај показатељ достигао вредност од 48,3%, са падом у 2024. години (34,8%).

Анализирајући спремност, степен и форму учешћа младих, подаци из истраживања о положају и потребама младих у Србији показују да близу половине младих излази на гласање (2023: 54,6%; 2024: 54,7%; 2025: 46,2%), док око петине младих то не чини (остали испитаници нису имали право гласа). Гласање је остаје најчешћи облик

друштвеног ангажовања младих. То је активност која захтева најмање времена и ресурса, па не изненађује што је управо она доминантна. Овакав тренд, међутим, указује на ограничену спремност младих да се укључе у сложеније облике партиципације који подразумевају дугорочнији ангажман и већи степен одговорности.

Када је реч о различитим облицима друштвеног ангажовања, подаци указују да се млади најчешће укључују у спортска удружења (2023: 11,7%; 2024: 12,3%; 2025: 26,4%), затим у удружења из области културе (2023: 6,5%; 2024: 9,3%; 2025: 16,9%) и локалне еколошке иницијативе (2023: 6,2%; 2024: 8,3%; 2025: 14%). Већ на основу ових показатеља уочава се значајан пораст учешћа младих током 2025. године. Сличан тренд примећује се и код осталих видова ангажовања – политичких странака, невладиних организација, омладинских удружења, религијских заједница, локалних иницијатива и протеста. Наиме, у 2023. и 2024. години учешће младих у овим областима ретко је прелазило праг од 5%. Међутим, у 2025. години бележи се значајан раст учешћа младих: учешће у политичким партијама порасло је на 11,7% (у односу на 5,3% у 2024), док је учешће у омладинским организацијама достигло 16,1% (у поређењу са 7,6% у 2024). Посебно је значајан податак да је готово трећина испитаника у 2025. години изјавила да је учествовала у уличним протестима, бунтовима или штрајковима, насупрот свега 5,8% младих у 2024. години.

У складу са претходним налазима, бележи се раст броја младих који волонтирају у заједници. Током 2023. и 2024. године тек је сваки пети испитаник имао прилику да волонтира (2023: 25,8%; 2024: 22,1%), док је у 2025. години овај удео значајно порастао на 34,5%. Упркос позитивном тренду, и даље постоји потреба за системским радом на повећању доступности прилика за волонтирање у локалним заједницама, као и на јачању мотивације младих да се укључе. Спремност младих да учествују у иницијативама усмереним ка друштвеним променама показује благи раст – са 14,9% у 2023. на 18,3% у 2024. и 2025. години – што потврђује постојање потенцијала за даљи развој активног грађанства међу младима.

На мотиве и препреке младих за активније укључивање у друштвене процесе утиче више важних фактора. Млади у значајном броју сматрају да процеси доношења одлука нису довољно инклузивни нити прилагођени њиховим потребама – скоро половина испитаника дели ово мишљење (2023: 45,6%; 2024: 47,5%; 2025: 43,1%), док је сличан проценат неодлучан. Посебно је изражено незадовољство у школском контексту: готово две трећине младих у 2023. и 2024. години (67,6% и 72,2%) оцењује да нису адекватно укључени у процесе доношења одлука, док је у 2025. тај проценат опао на 54,5%, што представља напредак од скоро 20 процентних поена. На локалном нивоу незадовољство је и даље високо – око 65% младих не види простор за учешће (2023: 77,9%; 2024: 80,4%; 2025: 64,8%), али се бележи побољшање у 2025. години у односу на претходне године за приближно 15 процентних поена. Најнижи ниво задовољства присутан је у односу на могућности учешћа у процесима доношења одлука на националном нивоу, где се

незадовољство креће од 80,2% у 2023. до 70,1% у 2025. години, што указује на постојање трајног изазова у овој области упркос благом позитивном тренду.

Поверење младих у институције остаје селективно и ограничено. Највиши ниво поверења бележи се према институцијама које се перципирају као стабилне и мање политизоване, попут војске (2023: 46,7%; 2024: 51,5%; 2025: 35,4%) и судства (2023: 24,5%; 2024: 30,8%; 2025: 20,9%). Насупрот томе, поверење у полицију, политичке странке и локалне власти остаје значајно ниже и показује тренд опадања (полиција: 2023 – 40,4%; 2024 – 43,7%; 2025 – 22,5%; политичке странке: 2023 – 12%; 2024 – 17,7%; 2025 – 10,8%; локалне власти: 2023 – 18,7%; 2024 – 23,7%; 2025 – 16,3%). Подаци указују да је у 2025. години поверење младих у готово све институције приметно опало у односу на претходне године, што се може повезати са друштвеним околностима обележеним протестима и блокадама. Овакав образац потврђује дистанцу младих према политичким процесима и додатно наглашава перцепцију недостатка транспарентности и инклузивности у доношењу одлука на различитим нивоима власти.

Поверење младих у Министарство за омладину (МТО) износи близу 20% и бележи пад кроз посматрани период (2023: 28,3%; 2024: 23,8%; 2025: 17,9%). Као и код других националних институција, поверење у МТО у 2025. години је знатно ниже у односу на претходне године, што се може повезати са друштвеним дешавањима која су обележила 2025. Годину.

Насупрот томе, поверење у Канцеларије за младе (КЗМ) показује благи раст (2023: 18,7%; 2024: 20,3%; 2025: 24,2%). Истовремено, значајно је порастао удео младих који користе услуге КЗМ (2023: 18,8%; 2024: 24,1%; 2025: 56,1%), док задовољство тим услугама опада (2024: 86,2%; 2025: 67,7%). Иако поверење у КЗМ није високо, раст препознавања функција и коришћења програма указује на потенцијал за јачање релевантности ових институција. Ови показатељи сугеришу потребу за циљаном интервенцијом: унапређење квалитета услуга, стандардизација пракси, ефикаснија комуникација и механизми повратне информације корисника. Пад задовољства у 2025. години посебно наглашава хитност рада на побољшању квалитета и прилагођавању програма стварним потребама младих како би се изградило поверење и подстакло активно учешће.

Сви наведени фактори представљају предуслове и капацитете који, уколико се успоставе, стварају подстицајан контекст за учешће младих. Додатни фактори односе се на прилике за образовање и развој вештина кроз програме омладинског рада и неформалног образовања, који се реализују у школама и омладинским просторима. Подаци указују да таквих прилика још увек нема довољно за све младе у свим локалним самоуправама. Ипак, Стратегија и Акциони план предвиђају и спроводе активности усмерене на јачање подстицајног окружења и компетенција младих за активно учешће.

Табела која следи приказује све релевантне показатеље, циљне и остварене вредности за период 2023–2024, уз доступне податке за 2025. годину, ради праћења напретка у остваривању опште циља Стратегије и идентификовања области које захтевају додатне интервенције (Табела 13).

Табела 13. Преглед кључних показатеља и података за општи циљ: Унапређен квалитет живота младих (економско-социјално благостање):

Назив показатеља	Почетна вредност и година	Циљана вредност 2025	Остварена вредност 2023.	Остварена вредност 2024.	Остварена вредност 2025.
Стопа сиромаштва или социјалне искључености младих (према полу)	33,66% М: 31,8% Ж: 35,4% 2019.година	27% М: 26,8%, Ж: 29%	25,4% М: 23,7%, Ж: 17,5%	21,4% М: 20,8%, Ж: 22,1%	Нема података из 2025.
Стопа младог становништва ван радне снаге и полу (од 15 -30 год)	47,4% М: 40%, Ж: 55,2% 2021. година	45% М: 39%, Ж: 51%	48% М: 41,6%, Ж: 54,6%	47,8% М: 41,3%, Ж: 54,7%	Нема података из 2025.
Стопа незапослености (млади од 15 - 30)	19,4% М: 18.4%, Ж: 20,9% 2021. година	18% М: 17%, Ж: 19%	17,5% М: 17,3%, Ж: 17,9%	16,4% М: 16,4%, Ж: 16,4%	Нема података из 2025.
Стопа NEET младих према полу - NEET стопа за младе од 15 – 30 год	18,8% М: 17,3%, Ж: 20,4% 2021. година	16% М: 15%, Ж: 17%	15,6% М: 13,9%, Ж: 17,4%	15,2 % М: 13,9%, Ж: 16,7	Нема података из 2025.

Удео младих који своје здравље оцењују као добро или веома добро	87% 2020. година	90%	86,4%	85,6%	71%
Удео младих који своје друштвено ангажовање оцењује као добро или веома добро	Нема података 2022. година	25,12%	48,3%	34,8%	62,1%

Анализа напретка у односу на појединачне циљеве и мере

Посебан циљ 1. Омладински рад (ОР) је стандардизован у систему неформалног у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи

У фокусу првог посебног циља налази се ОР, који представља оснажујући и развојно оријентисан приступ у јачању капацитета младих и унапређењу квалитета услуга намењених младима. ОР има кључну улогу за младе, подржавајући лични развој младих, њихову друштвену укључености и активно учешће у заједници. Кроз сигурне, инклузивне и подстицајне просторе, програме и услуге у којима се практикује ОР, млади имају прилику да развијају животне вештине, стичу искуства кроз неформално образовање и израстају у самопоуздане, резилијентне појединце који активно учествују у друштвеним процесима и доприносе развоју заједнице.

Као део интегрисаних услуга за младе, улога омладинског рада је да повезује различите секторе – образовање, здравство, запошљавање, социјалну заштиту и културу – обезбеђујући да услуге усмерене ка младима буду доступне, релевантне и прилагођене њиховим стварним потребама. Суштински, ОР не само да пружа подршку повезујући секторе, већ и трансформише квалитет секторских програма кроз своје принципе, вредности и методологије, чинећи их партиципативнијим, инклузивнијим и ефективнијим.

У контексту омладинске политике, ОР се препознаје као кључни механизам за оснаживање младих и као такав је интегрисан у све европске стратегије за младе, укључујући и Стратегију за младе Савета Европе (СЕ). Стратегија и АП препознају ОР и

професионализацију омладинских радника/ца као приоритет и предуслов за остварење осталих стратешких циљева.

Из тог разлога, у оквиру националне Стратегије и АП, посебан фокус стављен је на институционализацију ОР, као и на унапређење квалитета омладинских програма и програма неформалног образовања, који се реализују у сарадњи са различитим актерима на националном и локалном нивоу. ОР, као приступ који оснажује, повезује и инспирише, мора бити систематски интегрисан у све политике и праксе које се односе на омладину, јер само тако можемо градити одрживе, инклузивне и квалитетне системе подршке за све младе.

Логика интервенције:

Управо због важности коју ОР има за развој програма и услуга за младе, у фокусу првог посебно циља је институционализација која треба допринесе да се ОР системски integriше у политике и праксе (програме и услуге) које се односе на младе.

Институционализација ОР у оквиру посебног циља 1 треба да осигура његово препознавање и вредновање међу професионалцима и младима, кроз стандардизацију занимања, дефинисање компетенција, успостављање система обука и акредитацију програма у формалном и неформалном образовању. Поред тога, акценат је на повећању видљивости ОР, развоју квалитетних програма, усклађивању са међународним стандардима и улагању у образовање омладинских радника и других стручњака. Посебна пажња посвећује се управљању знањем у области омладинског рада и неформалног образовања, кроз повезивање истраживача из различитих академских области од значаја за развој младих, како би се континуирано јачао квалитет услуга и програма. Јачање капацитета пружалаца услуга за документовање, праћење квалитета реализације и евалуацију исхода програма и услуга за младе такође је у фокусу овог циља. Ове мере треба да се спроводе координисано и комплементарно, како би се постигла већа ефикасност и одрживост резултата, а све у оквиру специфичног модела имплементације дефинисаног АП 2023–2025 који је приказан у табели (Табела 14).

Табела 14. Модел имплементације посебног циља 1:

Посебан циљ 1. ОР је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи			
Мере	Интервенције	Фокус	Активности ¹¹
1.1: Развијен систем професионалног	Стандардизација и професионализација ОР	Успостављање професионалног идентитета ОР	1.1.1.1 Оснивање струковног удружења 1.1.1.2 Дефинисање

¹¹ Обележене су активности о којима није извештавано у годишњим извештајима за 2023. и 2024. годину

развоја омладинских радника и радница		радника/ца кроз развој удружења, стандарда, развој образовних програма и признање компетенција	стандарда квалификација ОР 1.1.2.1 Промоција стандарда ван омладинског сектора 1.1.2.2 Механизми за признавање компетенција стечених кроз ОР (ППУ, НОКС) 1.1.2.3. Развој студијских програма у складу са стандардима квалификација ОР 1.1.2.4 Обуке за професионални развој ОР радника/ца 1.1.3.1 Анализа потреба на локалном нивоу – запошљавање ОР радника/ца 1.1.3.2. Обука постојећих актера (КЗМ, удружења) за реализацију услуга у складу са стандардима
1.2 Систем обезбеђивања квалитета програма ОР	Спровођење програма/ услуга на локалном нивоу Развој стандарда и механизма Спровођење програма/услуга ОР и подршка за орг/актере	Подршка за спровођење стандарда кроз обуку актера и креирање услова за запошљавање ОР радника/ца Квалитет и акредитација програма, укључујући дигиталне формате и подршка актерима у развоју акредитованих програма неформалног образовања	1.2.1.1 Развој стандарда за квалитет програма 1.2.1.2 Механизми за праћење примене стандарда 1.2.2.1 Промоција и акредитација програма ОР и неформалног образовања 1.2.3.1 Подршка удружењима у стицању ЈПОА 1.2.4.1 Стандарди за дигиталне омладинске просторе

1.3 Сарадња са локалним партнерима			
	Развој интегрисаних услуга Јачање капацитета (удружења, КЗМ, локални актери)	Спровођење на локалу сарадња и подршка маргинализованим групама кроз развој интегрисаних услуга	1.3.1.1 Развој интегрисаних услуга (NEET, рурални) 1.3.1.2 Обука запослених у ЈЛС за интегрисане услуге 1.3.2.1 Обука удружења/КЗМ/актера за прикупљање података о интегрисаним услугама 1.3.2.2 Механизми сарадње ОЦД-локалне институцијама 1.3.3.1 План за унапређење капацитета реализатора програма ОР у руралним срединама 1.3.3.2 Финансијска подршка програмима ОР у руралним срединама
1.4 Препознатљивост омладинског рада	Истраживања о младима и развој програма и услуга заснованих на подацима Умрежавање и промоција	Видљивост, релевантност и умрежавање око ОР – за младе и друге актере	1.4.1.1 Истраживање ставова младих о програмима ОР и неформалног образовања (годишњи ниво) 1.4.1.2 Креирање програма ОР и неформалног образовања (младе/младе у ризику) 1.4.1.4 Промоција

1.5 Истраживања и управљање знањем			значаја ОР међу младима 1.4.1.3 Повезивање удружења ОР и размена пракси 1.4.2.1 Промоција у медијима 1.4.3.1 Регионална мрежа удружења ОР
	Редовна истраживања Управљање знањем у домену ОР	Доношење одлука заснованих на подацима и систематизација знања и добрих пракси	1.5.1.1 Истраживање потреба младих 1.5.1.2 Истраживање актера омладинске политике 1.5.2.1 Координација истраживача и размена података 1.5.2.2 Секција на сајту РЗС 1.5.2.3 Креирање база знања за ОР 1.5.2.4 Систем мерења резултата/ефеката ОР 1.5.2.5 Јачање капацитета за актера ОП за прикупљање података/ доношење одлука 1.5.2.6 Стручни тим (РГ за праћење Стратегије) за трогодишњи план истраживања у ОП
	Хармонизација стандарда ОР и међународна промоција	Интернационализација ОР и усклађивање са европским стандардима	1.6.1.1 Координација/ усклађивање са међународним праксама 1.6.2.1 Учешће на међународним догађајима 1.6.2.2 Финансијска подршка међународним пројектима

Активности у оквиру посебног циља 1 обухватају четири линије интервенција које се спроводе паралелно.

Стандардизација и професионализација ОР:

Представљава кључно поље деловања које се остварује кроз развој стандарда квалификација за ОР раднике/це (ниво В и ВИИ), као и кроз развој студијских програма у оквиру формалног образовања који омогућавају стицање ових квалификација. Истовремено се развија процес препознавања претходног учења (ППУ) за практичаре који су стекли знања и искуство кроз неформално образовање и рад у области ОР – сертифицирани практичари чије се квалификације могу признати у оквиру ППУ, на нивоу квалификације В. Овај процес додатно је подржан активностима усмереним ка развоју професионалног удружења које окупља омладинске раднике/це, чиме се доприноси изградњи професионалног идентитета струке. Такође, препознаје се важност рада на информисању и едукацији релевантних актера о значају и бенефитима ОР, као и повећању његове видљивости међу младима, што представља кључни корак ка успешној институционализацији професије омладинског радника/це.

Обзбеђивање подршке за развој квалитетних програма ОР и неформалног образовања. У оквиру АП предвиђен је наставак реализације активности усмерене на унапређење стандарда ОР, укључујући акредитацију и ре-акредитацију удружења која спроводе програме, како кроз процесе које води НАПОР, тако и кроз стицање статуса ЛПОА (одговорна АЗК). Унапређење стандарда обухвата њихово усклађивање са међународном праксом, спровођење истраживања, развој методологија за мерење ефеката ОР, као и изградњу базе знања која доприноси дугорочном унапређењу квалитета рада са младима.

Креирање ресурса који доприносе развоју капацитета за шири обухват младих ОР. Фокус је на развоју програма, услуга, иновативних приступа и модела рада, као и на унапређењу компетенција запослених у различитим секторима– укључујући обуку нове генерације омладинских радника/ца, обуку за координаторе КЗМ и друге релевантне актере (из сектора запошљавања, социјалне заштите), као и обезбеђивању финансијске подршке за реализацију програма. Креирани ресурси представљају кључну основу за спровођење наредне фазе програма ГЗМ и служе као припрема за развој интегрисаних услуга у заједници, са посебним фокусом на младе из осетљивих група.

Успостављање капацитета за управљање знањем у области омладинског рада и неформалног образовања обухвата: (1) спровођење истраживања усмерених на развој квалитетних програма и услуга у областима од значаја за развој младих и (2) развој система праћења обухвата младих и ефеката програма омладинског рада, неформалног образовања и програма професионалног развоја ОР и других стручњака/актера који раде

са младима. Циљ је повезати истраживачку заједницу и организовати истраживања која доприносе развоју програма и услуга усклађених са потребама младих, подстичући њихов лични и професионални развој. Планирано је успоставити редовна истраживања која прате кључне показатеље о положају младих, као и обезбедити системско праћење обухвата, квалитета реализације и евалуацију исхода програма и услуга. То подразумева развој инструмената за документовање и обраду података, као и спровођење евалуационих активности.

Кроз горе наведен мере и групе активности потребно је постићи следеће: стварити услове за достизање стратешких резултата, при чему се тежи истовременом повећању понуде и потражње омладинског рада. Ово су кључни предуслови за реализацију квалитетних програма и услуга и њихову доступност што већем броју младих. Под овим подразумевамо следеће:

Већа понуда подразумева: већи број омладинских радника и радница; већи број програма обука за пружаоце услуга који примењују принципе, вредности и методологије омладинског рада и интегришу их у своје програме; и већи број квалитетних програма и услуга за младе на локалном и националном нивоу.

Већа потражња подразумева: већи обухват младих услугама и ОР и неформалног образовања; већи број младих који препознаје личну корист и значај ових програма за сопствени развој; и већи број младих који активно заступа и промовише програме ОР и услуге међу вршњацима.

Анализа напретка у реализацији АП/ПЦ 1:

У наставку следи анализа напретка у реализацији првог посебног циља и припадајућих мера, заснована на показатељима и њиховим планираним и оствареним вредностима на крају двогодишњег периода (2023–2024).

Укупан број показатеља дефинисаних на нивоу посебног циља и припадајућих мера износи 21, од којих је 14 остварено у одређеној мери. Тиме је остварен напредак у односу на 66,67% показатеља у оквиру посебног циља 1. У наредној табели приказани су показатељи код којих је забележен одређени степен напретка (Табела 15) .

Од укупно 14 показатеља код којих је забележен напредак, за 11 показатеља циљне вредности су достигнуте или премашене (оцене 4 и 5). То указује да су очекивани резултати постигнути у 52,34% планираних активности у оквиру посебног циља 1 током двогодишњег периода.

Табела 15. Остварени напредак у реализацији АП у односу на посебан циљ 1. и припадајуће мере:

Назив показатеља	Почетна вредност и година	Циљана вредност (2023/24) ¹²	Остварена вредност (2023/24)	Степен напретка ¹³
ПЦ 1.1 Успостављени ЈПОА у ОР	НЕ (2022)	НЕ/ДА	(2024) ДА	3
ПЦ 1.2 Успостављено струковно удружење ОР радника/ца	НЕ (2022)	ДА/ДА	(2024) ДА	3
1.1.1 Усвојен стандард квалификације ОР радника/ца ¹⁴	Нема	ДА/ДА	НЕ/НЕ	3
1.1.2 Бр сертифицираних ОР радника/ца	0	0/40	(2024) 45	4
1.2.1 Стандарди за осигурање квалитета програм ОР су донети и примењују се	Нема података	ДА/ДА	ДА/ДА	4
1.2.4 Бр дигиталних програма ОР на годишњем нивоу, који су у складу са стандардима за осигурање квалитета програма	Нема података	0/0	(2024)1	5
1.3.1 Удео ЈЛС које пружају интегрисане услуге за младе	Нема података	10/15	(2024) 31	5
1.3.2 Бр интегрисаних услуга у ЈЛС на годишњем нивоу доступне младима	Нема података	105 (35/70)	(2024) 244	5
1.3.3 Бр подржаних пројеката/програма ОР у оквиру неформалног образовања у руралним подручјима на годишњем нивоу	Нема података	30 (10/20)	102 (12/90)	5
1.4.2 Годишњи бр прилога о ОР у традиционалним медијима (штампа, радио,	Нема података	9 (3/6)	10 (3/7)	5

¹² Циљна/остварена вредност приказана је као збирна, односно као укупна вредност добијена сабирањем резултата за 2023. и 2024. годину. Појединачне годишње вредности наведене су у заградама ради прецизности и бољег сагледавања напретка.

¹³ Бредности на скали: 1 – Активност је покренута, али још увек није остварен значајан резултат; 2- Активност је у току, постигнут је делимичан напредак; 3- Активност је у току, остварени су одређени резултати, уз наставак рада, 4- Активност је реализована, постигнути су очекивани резултати; 5- Активност је реализована, постигнути резултати превазилазе очекиване циљане вредности

¹⁴ Иако циљана вредност није досеђнута, показатељ је урштен у табелу постигнућа јер доступни подаци указују на релевантан прогрес. Због ограничених индикатора затвореног типа (дихтомна скала ДА/НЕ), додатне информације о оствареном напретку дате су у појашњењима резултата.

ТВ)				
1.4.3 Успостављена регионална мрежа удружења ОР радника/ца	Нема	НЕ/НЕ	(2024) ДА	5
1.5.1 Бр истраживања о младима и ОР у РС рађених на репрезентативном узорку, на годишњем нивоу	6	13 (6/7)	11 (4/7)	3
1.6.1 Бр реализованих мера датих у оквиру међународних процеса хармонизације ОР	2	5 (2/3)	6 (2/4)	5
1.6.2 Бр међународних и регионалних догађаја о младима и ОР на којима учествују субјекти који реализују ОП, на годишњем нивоу	6	15 (7/8)	20 (10/10)	5

Појашњења напретка на нивоу показатеља ПЦ 1. Од укупно четири показатеља, два су у извештајима приказана као испуњена – успостављање ЛПОА у области омладинског рада и формирање струковног удружења ОР радника/ца. Реч је о показатељима затвореног типа (дихотомна скала: ДА/НЕ), што онемогућава приказ степена напредовања. Међутим, подаци коју прикупљени у квалитативном делу истраживања указују да постоји делимичан напредак на оба показатеља, али не и испуњеност:

- Када је реч о показатељу ПЦ 1.1, развијене су процедуре за ЛПОА, акредитовани пружаоци услуга КВиС-а и других програма (нпр. ЛПОА за јачање капацитета актера ОР за досезање, активацију и подршку теже запошљивим и незапосленим младим лицима); програми ОР нису акредитовани.
- Код показатеља ПЦ 1.2, започета је трансформација НАПОР-а изменом статута, где се поред организација препознају и појединци – омладински радници и раднице – као чланови. Формиран је и Струковни кокус омладинских радника и радница (СКОР).

За преостала два показатеља: обухват младих програмима/ пројектима/ услугама финасираних из јавних средстава које спроводе сертификовани ОР радници/це и број подржаних програма пројеката и активности који су реализовали ОР радници/це, циљне вредности нису достигнуте.

Појашњења напретка на нивоу показатеља појединачних мера. На нивоу мера остварен је напредак код 12 показатеља, што је детаљније приказано у резултатима. У овом делу издвајамо кључне налазе.

За показатељ 1.1.1 Развијени стандарди квалификација ОР радника/ца, иако годишњи извештај бележи да циљана вредност није достигнута, квалитативни подаци прикупљени кроз консултације указују на одређени напредак: израђен је предлог

стандарда квалификација, који још није достављен надлежним институцијама (МТО и МРЗБСП).

Код других показатеља, као што је приказано у табели, забележен је значајан напредак у односу на почетне и циљане вредности. Посебно се истичу показатељи 1.3.2 и 1.3.3, који се односе на услуге и програме развијене током двогодишњег периода у оквиру свих посебних циљева Акционог плана (ПЦ 1–5). Такође, остварени су показатељи везани за активности усмерене на усклађивање ОР са међународним стандардима (1.6.1, 1.6.2).

У оквиру система управљања знањем, односно спровођења истраживања усмерених на развој квалитетних програма и услуга заснованих на подацима о положају и потребама младих, истраживања се спроводе редовно (1.5.1).

Постигнути резултати:

У наставку дајемо преглед најважнијих резултата који утичу на креирање подстицајног окружења, документују и објашњавају напредак у изградњи ресурса и капацитета који имају каталитички утицај на реализацију интервенција у новом АП и доприносе реализацији стратешких циљева дефинисаних Стратегијом.

Резултати у домену стандардизације и професионализације омладинског рада (ОР) – У циљу стварања услова за институционализацију ОР и његовог препознавања као релевантног механизма у спровођењу ГЗМ, у претходном периоду интензивно се радило на успостављању законског и стратешког оквира, као и на развоју процедура и стандарда за програме и услуге ОР и КВиС-а. Ове активности представљају темељ за професионализацију омладинског рада и омогућавају системску подршку ОР радницима/цама, као и формално признавање њихових компетенција и улога у раду са младима.

Кључни резултати постигнути у у овом периоду су:

- Развијен је предлог стандарда занимања омладински радник/ца, у складу са методологијом коју прописује МРЗБС. Усвајање се очекује након доношења Закона о Националној стандардној класификацији занимања . Предлог стандарда препоручује стицање квалификација из области хуманистичких наука, завршену обуку за ОР, релевантно радно искуство и поштовање Етичког кодекса ОР.
- Покренута је иницијатива за развој и усвајање стандарда квалификација за омладинске раднике/це за ниво В (планирана израда стандарда и за ниво ВИИ). Ревидиране су компетенције и израђен је елаборат који ће бити поднет надлежној институцији чим се усвоје потребне процедуре (Методологија за развој стандарда квалификација у високом образовању и реализација пилотирања).

Иако су у квалитативном истраживању прикупљени подаци који указују да је припремљен Предлог стандарда квалификација ОР и пратећи елаборат, овај пакет није достављен са надежним министарствима.

- Развијени су стандарди занимања за каријерног саветника и стручњака за каријерно вођење и саветовање, као и обуке за саветнике/практичаре. СДЦ/УНИЦЕФ, у сарадњи са националним партнерима (МРЗБС, НСЗ, АЗК, МП), пружа подршку развоју ових стандарда. У току је рад на унапређењу три групе КВиС стандарда: стандарди вештина управљања каријером, стандарди компетенција каријерних практичара и стандарди организације и реализације услуга КВиС.
- Изменама и допунама Закона о НОКС-у додатно је уређен поступак ППУ, чиме је створен основ за формално препознавање ОР и креирано подстицајно окружење за његову примену. Уређен је поступак подношења захтева за статус ЛПОА за основне и средње школе, као и за пружаоце обука у неформалном образовању.
- Акредитовано је 18 организација за пружање КВиС услуга (14 организација цивилног друштва и 4 установе за образовање одраслих/средње школе), док 21 организација пролази обуке и добија подршку у припреми документације за акредитацију, добијање статуса ЛПОА за досезање младих из NEET популације и реализацију програма ОР (уз подршку ГИЗ-а).

Одређени број организација је већ стекао статус ЛПОА за реализацију Обуке за јачање капацитета актера ОР за досезање, активацију и подршку теже запошљивим и незапосленим младим лицима (на пр ЦЗОР).

Резултати у домену обезбеђивања подршке развоју квалитетних програма ОР и неформалног образовања:

- Унапређени стандарди за осигурање квалитета програма ОР и неформалног образовања – НАПОР редовно ревидира стандарде за осигурање квалитета програма ОР, усклађујући их са међународном праксом (спроведена нова ревизија). Такође, континуирано прати и оснажује организације чланице за примену ових стандарда кроз процесе екстерне процене.
- Представници Србије активно учествују у међународним процесима и мрежама које окупљају ОР раднике/це – учешће у имплементацији Бонског процеса (радне групе у оквиру Савета за младе, којом координира НАПОР), у раду Саветодавног већа за младе Савета Европе (МТО/НАПОР), у раду Партнерства ЕУ и СЕ - ЕКЦУП (представник МТО), као и у развоју регионалних и европских мрежа омладинских радника/ца које пружају подршку развоју националних асоцијација у 10 земаља. НАПОР има истакнуту улогу у успостављању и раду ових мрежа (регионална мрежа Западног Балкана, Европска алијанса асоцијација ОР радника/ца – АИВА).

Резултати у домену развоја ресурса за ОР постигнут је значајни напредак – развијени су програми за младе, модели локалних услуга за младе, програми за унапређење компетенција запослених/професионалаца на локалном нивоу, у различитим секторима, који су обухваћени другим циљевима Стратегије (ПЦ 2- 5). Постигнути су следећи значајни резултати.

- Креиране и пилотиране услуге за унапређење квалитета живота осетљивих група младих (Роми, млади пољопривредници, младе жене, повратници итд.) – Успостављена је сарадња између омладинског сектора, ЛС и локалних/националних институција, са потенцијалом да прерасте у интегрисане услуге у заједници (развој мрежа, коалиција, координација рада институција/ОЦД).

На локалном нивоу пилотиране су различите услуге, укључујући: развој локалних програма за пољопривреду и рурални развој (комбинација грантова, обука, менторства, умрежавања, финансијских подстицаја, безкаматних и старт-уп кредитних линија – пример: Град Врање/ГИЗ); услуге менталног здравља за младе (модел међусекторске сарадње школа, ОЦД и здравствених институција, услуге у ОП/УНИЦЕФ).

- Унапређени су капацитети реализатора ОР, са фокусом на руралне средине, кроз:
 - реализацију програма образовања за 320 лидера из руралних средина (49 полазника из 18 округа, теме: омладински активизам, ненасиље, превенција злоупотребе супстанци, здравље, запошљавање, предузетништво, екологија – досегнуто 1500 младих; ГИЗ/МТО и НАПОР),
 - обуке за 20 ОР радника/ца и 34 лидера/ке из руралних подручја,
 - додатне обуке за 33 ОР радника/ца и лидера (теме: спорт за развој, родна равноправност, ментално здравље у ОР, рурални ОР),
 - обуке за 27 омладинских радника/ца за рад у омладинским просторима – ОЦ/ОК (УНИЦЕФ/ОПЕНС/НАПОР)
- Основан је Асоцијација ЈОБ ИНФО центара која окупља пружаоце КВиС услуга – 13 организација из 11 градова. Обучено је 129 саветника/практичара у систему запошљавања за пружање квалитетних КВиС услуга и израђени су приручници (81 саветник из НСЗ, 28 практичара из Агенција за запошљавање и 20 практичара из ОЦД – СДЦ/НИРАС). Реализована су и обуке за примену и праћење пилотирања Модела досезања младих и обука за индивидуални рад са NEET младима у процесу досезања и активације (припрема за ГзМ).

Резултати у домену успостављање капацитета за управљање знањем у области омладинског рада и неформалног образовања, који су реализовани кроз истраживања и развој методологија за праћење обухвата и ефекат програма ОР, неформалног образовања.

- Унапређење су постојеће и развене нове методологије за прикупљање података и извештавање о положају младих у Републици Србији и ефектима програма за младе – Унапређена је координација података које прикупљају различити сектори кроз реализацију годишњих ИБМ извештаја, реализују се годишњих истраживања о позицији младих, договорено је креирање посебне странице на сајту РСЗ и извештаја о младима од 15-19 год; развијена методологија за мерење резултата, исхода и ефеката програма ОР (НАПОР) чија примена ће се реализовати у будућности.

Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 1.

У складу са приоритетима МТО – омладинских простора и интегрисаних услуга у заједници које су намењене различитим групама младих, са посебним фокусом на осетљиве категорије – логика интервенције показује висок степен релевантности и директно доприноси постизању дефинисаних циљева. Као што је приказано у тексту, четири међусобно повезане групе активности – стандардизација и професионализација ОР, унапређење квалитета програма и услуга, те изградња капацитета стручњака за пружање квалитетних услуга – доприносе стварању ресурса, алата и капацитета неопходних за скалирање програма и повећање обухвата младих корисника. Планиране интервенције имају капацитет да повећају понуду и потражњу за ОР и да уједно буду подршка квалитету и развоју ОР.

Евалуација ефективности показује да, иако већина процеса још није завршена, остварени су значајни помаци у развоју политика, модела, механизма, партнерстава, програма и услуга, који су пилотирани у ограниченом броју локалних самоуправа. Ову тврдњу потврђују и подаци о постигнутим вредностима на показатељима током прве две године спровођења АП – 52,34% активности испунило је постављене циљане вредности, што указује на одређени ниво ефективности.

На основу прикупљених података, може се закључити да је остварен различит ниво напретка у различитим групама активности. У области развоја политика и процедура за институционализацију омладинског рада кроз систем ППУ (неформалног образовања), као и процедура за развој квалификација у високом образовању, направљен је значајан корак напред. Ови процеси отварају простор за акредитацију студијских програма усмерених на омладински рад.

Успостављање ових политика има стратешки значај за повећање понуде програма и услуга омладинског рада, обезбеђивање квалитета, као и за признавање практичара који су сертификовани омладински радници кроз ППУ. Такође, омогућава им стицање специјализација на факултетима који буду развијали специјалистичке студије из области омладинског рада. Очекује се да ће ове могућности подстаћи практичаре и професионалце

да бирају омладински рад као своју професију, што дугорочно води ка повећању броја акредитованих омладинских радника.

Међутим, краткорочно, из перспективе развоја следеће фазе АП и припреме за спровођење ГзМ, није постигнут значајан напредак у обезбеђивању потребног броја омладинских радника. Таргети постављени за 2025. годину испуњени су већ током 2024, и то захваљујући програмима обука за омладинске раднике које су подржали међународни партнери (УНИЦЕФ/ГИЗ). Ово отвара питање да ли су циљеви били довољно амбициозни и колико су овакве интервенције исплативе, трошковно оправдане (cost-effective). Остаје и дилема да ли ће се до краја 2025. године, кроз дефинисане механизме (развијене студијске програме, акредитацију организација кроз процес ППУ), успоставити капацитети са каталитичким потенцијалом за скалирање услуга и значајнији обухват младих широм земље.

Свакако је остварен значајан напредак у процесу акредитације организација за пружање услуга КВиС, са циљем досезања младих. Реч је о организацијама које имају искуство у раду са младима и примењују омладински рад (чланице су НАПОРа) – неке су акредитоване чланице НАПОРа (нпр. Едукациони центар Крушевац), док друге спроводе програме омладинског рада (нпр. ЦЗОР). Ово указује да су у овој фази успостављени важни ресурси за наставак припрема за реализацију ГзМ.

Организације и професионалци окупљени око њих кључни су за обезбеђивање квалитетних услуга за младе, које се реализују у координацији и сарадњи са осталим пружаоцима услуга на локалном нивоу.

Препоруке за развој АП 2026 – 2028:

По завршетку реализације АП 2023 – 2025. године, препоручује се спровођење више анализа које би омогућиле дефинисање оптималних стратегија за припрему наредних фаза имплементације ГзМ у делу који спроводи МТО, као и за даљи развој омладинске политике и услуга у локалним заједницама, са посебним фокусом на младе из осетљивих група, што је приоритет за наредни период.

Посебно је важно систематски прикупити и документовати ресурсе развијене током претходног периода, укључујући:

- програме обука и услуга,
- резултате пилотирања различитих модела услуга,
- идентификацију пружалаца услуга који имају капацитет да покрију више локалних заједница,
- механизме координације развијене по тематским областима и циљним групама,

- приручнике, материјале и друге релевантне ресурсе.

Креирање базе података о пружаоцима програма и услуга, као и доступним материјалима, представља важан механизам за подршку координацији и скалирању будућих активности.

Ради јаснијег сагледавања доступности професионалаца и потенцијалног прираштаја кроз механизме као што су студијски програми и ППУ, корисно би било спровести анализе које омогућавају пројекцију броја стручњака обучених за омладински рад. База података о броју сертификованих омладинских радника/ца коју води НАПОР, заједно са пројекцијама прираштаја кроз ППУ и студијске програме, може послужити као основа за планирање будућих интервенција, постављање приоритета и дефинисање таргета.

Креирање посебних интервенција усмерених на мотивисање сертификованих омладинских радника да се акредитују и укључе у пружање услуга (кроз временски ограничене аранжмане – нпр. 30% ангажовања, повремено или стално) може бити ефикасан начин да се краткорочно повећа број професионалаца у систему.

Такође, препоручује се разматрање могућности допуне постојећих студијских програма (ниво ВИ НОКС) на факултетима који образују стручњаке сродних профила, кроз увођење изборних или обавезних курсева који би студентима пружили додатне могућности за запошљавање, а истовремено омогућили бржу и економичнију обуку већег броја професионалаца за омладински рад.

Наведене препоруке и предложене активности треба размотрити у процесу припреме АП 2026–2028. и по потреби, уврстити као планиране активности.

Посебан циљ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЛС

У циљу стварања одрживог и функционалног оквира за спровођење омладинске политике на локалном нивоу, препозната је потреба за инвестирањем у развој просторних капацитета – омладинских центара (ОЦ) и клубова (ОК). Реч је о капацитетима који су усмерени ка пружању подршке развоју здраве, продуктивне и ангажоване младе особе, која активно учествује у животу заједнице и доприноси њеном развоју.

У омладинским просторима младима се нуде програми и услуге које спроводе различити партнери – локалне институције, национални актери и организације цивилног друштва – у складу са потребама и интересовањима младих.

Логика интервенције:

Планиране интервенције усмерене су на успостављање и стандардизацију омладинских простора, укључујући и дигиталне платформе, у чији рад су млади активно

укључени – како у управљању и руковођењу ОЦ/ОК, тако и у развој програма и услуга. Омладински простори треба да буду отворени и инклузивни, прилагођени потребама и доступни различитим групама младих, посебно оним из осетљивих група.

Паралелно, предвиђене су активности на јачању локалног институционалног оквира за бригу о младима – кроз подршку у изради докумената ОП, јачање капацитета КЗМ и локалних Савета за младе (СЗМ), како институционално, тако и кроз обуке запослених и чланова. Посебан фокус стављен је на оснаживање компетенција координатора КЗМ – кроз дефинисање стандарда рада КЗМ и компетенција координатора, као и кроз развој пратећих програма обука.

Значајна пажња је посвећена развоју финансијских механизма на локалном и националном нивоу, који омогућавају спровођење омладинске политике, као и успостављању система за праћење реализације интервенција. Планиране активности су усмерене на унапређење механизма финансирања, извештавања и међусекторске сарадње, чиме се доприноси ефикасној и инклузивној примени омладинске политике на локалном, регионалном и националном нивоу.

Посебан фокус стављен је на развој система за прикупљање, обраду и коришћење података о младима, са циљем праћења ефеката спроведене стратегије и информисања јавности о њеним резултатима. У табели 16 која следи приказане су мере и активности које, у међусобној интеракцији, доприносе реализацији посебног циља 2.

Табела 16. Модел имплементације посебног циља 2:

Посебан циљ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење ОП су унапређени и функционални у свим ЈЛС			
Мера	Интервенција	Фокуси	Активности ¹⁵
2.1. Омладински простори успостављени и функционишу у складу са стандардима	Стандардизација рада омладинских простора, отварање нових и њихово умрежавање	Дефинисање стандарда, јачање капацитета запослених и актера успостављање евиденције и услова за рад	2.1.1.1 Дефинисати стандарде и механизме акредитације; 2.1.2.1 Анализа оптималног обима и модела мреже; 2.1.2.2 Успоставити јединствену евиденцију простора; 2.1.2.3 Подршка оснивању нових ОЦ који раде у складу са стандардима; 2.1.3.1 Анализа изводљивости успостављања дигиталних простора;

¹⁵ Обележене су активности о којима није извештавано у годишњим извештајима за 2023. и 2024. годину.

2.2. Унапређен квалитет рада КЗМ			2.1.5.1 Обука ЛС/КЗМ за инклузију младих са инвалидитетом; 2.1.5.2 Заговарање за опремања простора за младе са инвалидитетом; 2.1.6.1 Обука за укључивање младих у програме у развој програма унутар простора
	Јачање капацитета и стандардизација рада КЗМ	Законска обавеза креирање ОП, анализа услуга и програма, јачање компетенције КЗМ	2.2.1.1 Подршка постојећим и новим КЗМ; 2.2.1.2 Предвидети законску обавезу оснивања КЗМ; 2.2.2.1 Анализа услуга и сервиса које спроводе ЛС и КЗМ 2.2.2.2 Израда стандарда рада КЗМ (услуга, сервиса) и компетенција КЗМ координатора; 2.2.3.1 Приручник за развој докумената ОП на лок нивоу; 2.2.3.2 Обука представника КЗМ за развој докумената ОП
	Развој алата и система за примену	Креирати инструмент е, обучити актере за примену и редовно креирати извештаје	2.3.1.1 Креирати IBM 2.3.2.1 Обука субјеката ОП за примену алата; 2.3.3.1 Континуирано информисање о положају и потребама младих, као и праћење спровођења АП и Стратегије
	Финансијска одрживост, координација	Транспарентност буџета и јачање капацитета за извештавање	2.4.1.1 Заговарање повећања буџета; 2.4.2.1 Механизам извештавања и обука; 2.4.2.2 Размена пракси о финансирању ОП; 2.4.3.1 Законска обавеза извештавања ЛС/КЗМ; 2.4.4.1 Финансијска подршка за пројекте и програме ЛС/КЗМ у домену креирања спровођења и праћења локалних ОП

Посматрајући логику предвиђених интервенција, кључни фокус стављен је на јачање локалног институционалног оквира за бригу о младима, кроз развој нових капацитета, простора за младе (ОЦ/ОК), усмерених на директан рад са младима, као и њихово повезивање са постојећим структурама, попут КЗМ и локалних СЗМ.

Предвиђене мере и активности усмерене су не само на јачање међусобне повезаности ових структура, већ и на оснаживање сваке структуре појединачно. Фокус је на унапређењу нормативног оквира – уређењу статуса запослених у КЗМ, процедура за рад СЗМ, као и развоју финансијских механизма неопходних за реализацију локалних планова. Такође, посебна пажња је посвећена развоју ОЦ/ОК, развојем стандарда и дефинисању услова који обезбеђују квалитет рада са младима.

Веома важан аспект представља развој инструмената за праћење положаја младих у односу на кључне показатеље квалитета живота. То укључује и алате који унапређују квалитет извештавања локалних институција ка националном нивоу, као и информисање јавности о трендовима релевантним за разумевање стања младих у земљи.

Анализа напретка у реализацији АП/ПЦ 2:

У наставку следи анализа напретка у реализацији посебног циља 2 и припадајућих мера, заснована на показатељима и њиховим планираним и оствареним вредностима на крају двогодишњег периода (2023–2024).

Укупан број показатеља дефинисаних на нивоу посебног циља и припадајућих мера износи 19. Од тог броја, 10 показатеља је остварено у одређеној мери, што указује на постигнут напредак на 52,63% показатеља у оквиру посебног циља 2. У наредној табели приказани су показатељи који су остварени у одређеном степену (Табела 17).

Табела 17. Остварени напредак у реализацији АП у односу на посебан циљ 2:

Назив показатеља	Почетна вредност и година	Циљана вредност (2023/24) ¹⁶	Остварена вредност (2023/24)	Степен напретка ¹⁷
РС 2.1 Бр објеката у јавној својини које млади и удружења младих користе и континуирано се спроводе активности	Нема података	74/80	Нема података/163	5
РС 2.2 Успостављени стандарди	НЕ	НЕ/НЕ	НЕ/НЕ	3

¹⁶ Циљна/остварена вредност приказана је као збирна, односно као укупна вредност добијена сабирањем резултата за 2023. и 2024. годину. Појединачне годишње вредности наведене су у заградама ради прецизности и бољег сагледавања напретка.

¹⁷ Вредности на скали: 1 - Активност је покренута, али још увек није остварен значајан резултат; 2 - Активност је у току; постигнут је делимичан напредак; 3 - Активност је у току; остварени су одређени резултати, уз наставак рада; 4 – Активност је реализована, постигнути су очекивани резултати; 5 - Активност је реализована; постигнути резултати превазилазе очекиване циљне вредности.

за омладинске просторе¹⁸				
РС 2.3. Укупан удео бр младих који је користио услуге у омладинским просторима у јавној својини на годишњем нивоу (према полу)	7,3%	10%/12%	Нема података/4,1% (М: 3,2%; Ж:5,1%)	2
2.1.5 % ЛС које имају омладинске просторе и подршку младима са инвалидитетом – персонални асистенти, итд. ¹⁹	Нема података	5/ 10	Нема података/ 7,5	3
2.3.1 Утврђен систем извештавања заснован на дефинисаним показатељима на локалном, покрајинском и националном нивоу део ЛС које пружају интегрисане услуге за младе	НЕ	НЕ/ДА	(2024) ДА	4
2.3.2. Удео показатеља Стратегије за које су доступни подаци у односу на укупан број показатеља (%)	Нема података	70/75	80/80	5
2.3.3. Подаци о положају и потребама младих и могућностима које им се пружају на свим нивоима власти-доступни су на веб-страници МТО	НЕ	ДА/ДА	ДА/ДА	4
2.4.1 Износ ²⁰ опредељених средстава у буџету МТО за спровођење мера ОП	603.031.000 РСД	603.031.000/ 638.101.596 РСД	568.521.753/ 716.583.000 РСД	5
2.4.2. Удео реализованих у односу на планирана годишња средства за спровођење ОП на покрајинском, националном и локалном нивоу (МТО и др. институције)	Нема података	90/92 ²¹ Национални ниво	94/96 Национални ниво	5
2.4.4. Бр активности (обуке, вебинари, студијске размене, итд)	Нема	6 (3 активности	29 (5/24)	3

¹⁸ Стратегија и АПСПВ 2024-2027 предвиђају очекивано испуњавања овог индикатора у 2026.

¹⁹ Нема података за 2023.

²⁰ Износи приказани у табели преузети су из годишњих извештаја и представљају бруто вредности, које обухватају средства намењена за реализацију активности, као и додатне трошкове МТО. Нето вредности налазе се у параграфу који описује документ АП (страница 14).

²¹ Односи се само на средства издвојена на националном нивоу

усмерених на јачање капацитета запослених у институцијама и органима који су носиоци креирања, спровођења и праћења ОП у календарској години	података	/3 активности) Годишње по једна активности на сваком нивоу)	Све активности на националном нивоу	
--	----------	---	-------------------------------------	--

Подаци у табели показују да од укупно 9 показатеља на којима бележимо напредак, у случају 6 показатеља су циљне вредности достигнуте или чак премашене (оцене 4 и 5). То указује да су очекивани резултати постигнути у 31,58% планираних активности овим циљем, у оквиру двогодишњег периода.

Појашњења напретка на нивоу показатеља ПЦ 2. Сва три показатеља су испуњена у одређеној мери.

ПЦ 2.1 Број објеката у јавној својини које млади и удружења младих користе. Постигнут је резултат од 163 омладинска простора, чиме је премашена циљана вредност за 2025. годину, која износи 90 простора.

Показатељ ПЦ 2.2 Успостављени стандарди за омладинске просторе. Стратегија и АП СПВ 2024–2027 и 2025–2027 предвиђају испуњење овог индикатора у 2026. години. Током 2024–2025. године спроведене су припреме за израду стандарда омладинских простора кроз Компаративну анализу омладинских центара у Србији и Европи, када је развијен Оквир стандарда омладинских простора. Због овог значајног напретка, показатељ је увршћен у табелу постигнућа.

ПЦ 2.3. Укупан удео бр младих који је користио услуге у омладинским просторима у јавној својини на годишњем нивоу (према полу). Постигнуће на овом показатељу достиже тек трећину од циљане вредности.

Појашњења напретка на нивоу показатеља појединачних мера. Највише су остварени показатељи у оквиру мере 2.4. које се односе на повећање буџетских средстава за спровођење мера ОП, као и степен извршење буџета на националном нивоу усмерен на младе.

Најмање су остварени показатељи предвиђени у оквиру мере 2.1. Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са стандардима, јер сви показатељи почивају на претпоставци да су развијени Стандарди омладинских простора. С обзиром на то да је реализација стандарда предвиђена Стратегијом и АПСПВ (2024–2027) тек за 2026. годину, очекивано је да ће се напредак остварити тек на крају 2026. Међутим, будући да су спроведене припремне активности везано за развој стандарда– развијен је оквир стандарда у консултацијама са представницима ОЦ, асоцијацијама и међународним

организацијама, евидентиран је напредак (оцена 3 – активност је у току, направљени су кораци).

Постигнути резултати:

Претходна табела приказује остварени напредак у односу на појединачне показатеље, док наративни подаци из годишњих извештаја и интервјуа пружају додатне увиде у квалитет постигнутих резултата и динамику реализације АП.

У наставку је дат преглед кључних резултата који доприносе успостављању подстицајног окружења, документују напредак у изградњи ресурса и капацитета и имају значајну улогу у креирању интервенција у оквиру новог АП 2026–2028.

У периоду 2023 – 2024. посебна пажња посвећена је успостављању простора за младе (ОЦ и ОК). Постигнути су следећи резултати:

- Реализован програм подршке за успостављање ОЦ/ОК (МТО/ЛС/УНИЦЕФ/ОПЕНС) – Покренут је процес успостављања ОЦ/ОК у 12 градова. Опређена су средства за развој ОЦ у 7 ЛС (Ниш, Сомбор, Суботица, Зрењанин, Зајечар, Врање, Нови Пазар) и ОК у 6 општина (Мионица, Нови Кнежевац, Бољевац, Владичин Хан, Бечеј, Обреновац).

Подршка је обухватила: (1) средства за инфраструктурне радове и техничку опремљеност (МТО уз суфинансирање ЛС); (2) менторство за ЛС које покрећу процес успостављања структуре и програма – представнике ЛС, партнерске организације и особе које ће бити ангажоване у ОЦ/ОК (ОПЕНС); (3) обуке за ОР раднике/це који ће бити ангажовани у ОЦ (ОПЕНС/НАПОР/УНИЦЕФ/Амбасада Чешке Републике); (4) покретање Клубова за иновације у 10 градова (од којих 8 покреће ОЦ/ОК), пружајући младима подршку кроз обуке, менторство за дигиталне вештине и подршку за покретање зелених и омладинских иницијатива – УПСХИФТ (МТО/УНИЦЕФ).

У периоду 2023–2025. отворени су простори у Мионици и Суботици (ОК) и Сомбору (ОЦ), док у осталим градовима радови још увек трају. Клубови за иновације су активни у 5 омладинских простора.

Паралелно са процесом отварања ОЦ/ОК уз подршку МТО, у оквиру имплементације пакета подршке локалним самоуправама за развој омладинске политике, ГИЗ је подржао успостављање 10 омладинских простора у руралним срединама, док су још три у фази опремања. Млади су активно учествовали у предлагању и одабиру простора у својим заједницама.

- Унапређен оквир Стандарда омладинских простора, као припрема за процес израде Стандарда који је предвиђен за 2026. годину (МТО/УНИЦЕФ). Унапређен оквир развијен

је у оквиру процеса припреме Компаративна анализа ОЦ у Србији и Европи, која је имала за циљ да дефинише препоруке за даљи развој омладинских простора на основу примера добрих пракси (МТО/УНИЦЕФ).

- Иницирано умрежавање ОЦ – Током израде Компаративне анализе ОЦ у Србији и Европи, покренуто је умрежавање ОЦ који годинама реализују активности за младе – ОПЕНС, ОЦ Радуловачки (Покрет горана Војводине), ОЦ Лозница/Град Лозница и омладински простори/КЗМ Ивањица. Развијен портал за мапирање омладинских простора, са циљем евидентирања и представљања простора који функционишу у оквиру различитих ЛС (ОПЕНС/Ребоот). Портал може допринети процесу креирања националне евиденције омладинских простора и промоцији стандарда, а тренутно обухвата 25 активних простора широм земље.

Јачање локалног институционалног оквира за спровођење ОП остварено је кроз скуп међусобно повезаних активности које, кроз координисано деловање, доприносе стварању подстицајног амбијента и унапређењу капацитета локалних актера за ефикасну реализацију ОП. У претходном периоду постигнути су следећи резултати:

- Припремљене измене нормативног оквира који ближе дефинише локални институционални оквир за спровођење омладинске политике. Радило се на унапређењу ЗОМ, тако да нацрт документа из 2023. године предвиђа обавезу оснивања КЗМ у свим локалним самоуправама, као и обавезу извештавања о издвајањима за омладину. У том контексту, СКГО је спровео анализу постојећих услуга и сервиса у 10 ЈЛС (одабраних по географском критеријуму), са фокусом на финансирање конкретних мера из буџета (по областима: здравље, образовање, запошљавање, спорт и физичка активност, социјална заштита, безбедност, култура, омладинска политика и функционисање КЗМ.) Започет је процес израде стандарда рада КЗМ. Израђен је Приручник за развој докумената јавних политика за младе, намењен локалном нивоу, у складу са ЗПСРС. Отворене су нове КЗМ (у 2024 – 2 КЗМ).

- Стручно оспособљавање запослених у ЛС за ОП – ГИЗ, у сарадњи са Националном академијом за јавну управу (НАЈУ), Националном асоцијацијом канцеларија за младе (НАКЗМ) и НАПОРОм, развио је програм стручног оспособљавања за лица одговорна за омладинску политику на нивоу локалних самоуправа. У програму учествује 20 новопостављених координатора КЗМ. Програм обухвата три модула: обавезе јавних службеника (НАЈУ), развој омладинске политике на локалном нивоу и досезање младих, уз менторску подршку искусних координатора КЗМ.

- Подржана мрежа КЗМ у окупљању и саветовању координатора– организовани су регионални састанци за координаторе КЗМ са циљем јачања међусобне сарадње и размене искустава. Учествовало је 56 представника из 6 региона. Идентификовани су заједнички изазови и разматрани начини њиховог превазилажења.

- Развијен је пакет подршке за јачање капацитета локалних самоуправа за развој програма и услуга за младе, који укључује: (1) развој докумената омладинске политике, (2) успостављање омладинских простора (ОК); (3) обуке координатора КЗМ, (4) подршку развоју неформалних група, (5) успостављање локалних савета за младе (СЗМ), (6) фондова за локалне иницијативе (ГИЗ, ЦЗОР, КОМС/ Дивац фондација/Фондација Јелена Шантић/допринос 3 ЛС) – подржано 205 омладинских иницијатива. Пакет је пилотиран у 10 ЛС. Искуства са пројекта обједињена су у водиче и смернице (6 приручника).

- Финансијска подршка институција омладинске политике бележи константан тренд раста – Буџетска издвајања надлежног министарства (МТО) за ову област континуирано се повећавају – у 2023. години забележен је пораст од 65%, док је у 2024. години обезбеђено додатних 14,34%. Према подацима МТО (показатељ 2.4.2), у просеку степен извршење буџета различитих институција расте (од очекиваних 90% до 96%).

Развој инструмената за праћење положаја младих у односу на кључне показатеље квалитета живота и извештавања о младима – представља основу за креирање политика заснованих на подацима и омогућава систематско праћење ефеката мера усмерених ка унапређењу положаја младих. У претходном периоду направљен је значајан помак у овом пољу. Кључне резултате представљамо у наставку.

- Израђена методологија и пилотиран Индекс благостања младих (ИБМ) на националном и локалном нивоу - На националном нивоу ИБМ представља кључни алат за праћење спровођења Стратегије, усклађен са Циљевима одрживог развоја и Агендом 2030. Са 108 показатеља (103 квантитативна и 5 квалитативних), ИБМ омогућава праћење општег и посебних циљева Стратегије, а његово годишње ажурирање доприноси правовременом препознавању изазова и дефинисању приоритета за унапређење положаја младих.

На локалном нивоу, ИБМ садржи 98 показатеља важних за дубље разумевање потреба младих у локалним заједницама. Ово је користан алат за КЗМ/СЗМ/ЛС и ОЦД, јер пружа важне податке за креирање програма, стратегија и акционих планова, који се између осталог реализују у омладинским просторима. Подаци из статистичких, административних извора и истраживања важни су не само за креирање циљаних политика и програма, већ омогућавају транспарентност података и могућност поређења и размене добрих пракси међу општинама. Инструмент ИБМ је пилотиран у 17 општина. У складу са планом и процедуром, у овом моменту је доступан ИБМ извештај за 2023. годину, а у изради је извештај за 2024. годину. Планиран је наставак рада у 2025. години.

- Обучени представници ЛС/координатори КЗМ за коришћење ИБМ инструмента – у сврху пилотирања ИБМ инструмента у 17 општина, реализоване су обуке за координаторе КЗМ и оне који раде са младима у овим општинама/градовима за прикупљање и коришћење података о младима, као и за тумачење резултата у циљу планирања и унапређења програма, услуга и активности намењених младима.

- Редовно се спроводе годишње истраживање о потребама младих на националном нивоу – МТО наставља са спровођењем редовних националних истраживања о положају и потребама младих, која објављује на свом званичном сајту. Доступни су резултати истраживања за 2023. и 2024. годину.

Истовремено, МИТ је подржао пројекте усмерене на реализацију истраживања о потребама младих, чији су резултати представљени у штампаним и електронским медијима. Током 2024. године реализовано је 11 пројеката овог типа.

- Испитивање потреба младих на локалу коришћењем У Репорт/ УНИЦЕФ – у периоду 2023 – 2025 УНИЦЕФ је подржао 8 ЛС/КЗМ (Пирот, Бечеј, Чачак, Љубовија, Бела Паланка, Бабушница, Велико Градиште и Крушевац) у коришћењу У-Репорт платформе за прикупљање мишљења младих о темама важним за развој документа јавних политика или програме. На овај начин, подстиче се активно учешће младих у процесима доношења одлука, а сви подаци су јавно доступни на платформи У-Репорт УНИЦЕФ Србија.

Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 2.

Интервенције у оквиру посебног циља 2 биле су усмерене на унапређење квалитета спровођења омладинске политике на локалном нивоу. Фокус је био на успостављању омладинских простора и јачању капацитета локалних институција за развој и спровођење политика за младе у заједницама. Паралелно су покренуте активности на креирању система праћења квалитета спровођења националних и локалних политика за младе, као и њиховог утицаја на положај младих у друштву и квалитет њиховог живота.

По питању релевантности, интервенције су приоритетно усмерене на развој система бриге о младима на локалном нивоу, што је кључни елемент омладинске политике јер непосредно утиче на квалитет живота младих. Изабрани приоритети су оправдани, имајући у виду да је реч о првој фази спровођења Стратегије. Фокус је на оснаживању кључних компоненти система – јачању КЗМ, које заступају интересе младих у оквиру локалне самоуправе, координирају актере и фацилитирају развој локалних политика.

Посебан акценат стављен је на развој омладинских простора, као недостајућег сегмента система, који директно доприноси оснаживању младих, њиховом личном и професионалном развоју, као и побољшању квалитета живота, што је у складу са приоритетима АПСРВ 2024 – 2025 и обавезама МТО.

Развој капацитета за праћење и вредновање утицаја омладинске политике додатно употпуњује ове интервенције и доприноси функционалности целокупног система бриге о младима. Без могућности мерења и праћења напретка, немогуће је усмерено и систематски

развијати капацитете, нити скалирати промене које омогућавају досезање и утицај на живот значајнијег броја младих.

Што се тиче ефективности, интервенције спроведене у оквиру овог циља показале су различит степен успешности. У наставку ћемо се посебно осврнути на три кључне групе интервенција: (1) успостављање омладинских простора, (2) јачање локалног институционалног оквира за реализацију омладинске политике и обезбеђивање финансијске подршке за њену реализацију, (3) унапређење система за прикупљање података и извештавање о младима.

Ефективност мера успостављања омладинских простора и обезбеђивања финансијске подршке. Мере усмерене на отварање ОЦ/ОК дале су ограничене резултате у односу на планиране циљеве, што је делимично очекивано с обзиром на развојни карактер програма. Након две године спровођења АП није могуће у потпуности проценити ефективност и ефикасност, али је могуће анализирати остварени напредак и идентификовати изазове. Током овог периода отворен је један ОЦ и два ОК, док је 14 иницијатива за отварање ОЦ у фази развоја. Уз подршку ГИЗ-а отворено је 10 омладинских простора у руралним срединама (три су у фази опремања), а укупно је подржано 50 ОК. У земљи функционишу још четири ОЦ (ОПЕНС, ОЦ Радуловачки, ОЦ Лозница и простори под окриљем КЗМ Ивањица), који представљају примере добре праксе, а покренуто је и њихово умрежавање.

Представници МТО били су успешни у заговарању на националном и локалном нивоу, обезбеђујући средства и подстичући спремност одређеног броја локалних самоуправа да покрену процесе формирања омладинских центара (ОЦ) и омладинских клубова (ОК).

У сарадњи са УНИЦЕФ-ом развијени су значајни ресурси: обуке за омладинске раднике/це, програмски садржаји кроз Клубове за иновације, волонтерски сервис и унапређен оквир Стандарда омладинских простора. Ови резултати и ресурси представљају важну основу за наредну фазу.

Међутим, процес успостављања ОЦ показао се успореним и сложеним услед недовољне координације различитих нивоа подршке – инфраструктурних улагања, развоја модела управљања и усмерења која долазе са националног нивоа (развој стандарда, мреже омладинских простора, модела управљања). Ова некохерентност довела је до застоја у појединим локалним срединама, где су адаптација простора и успостављање структура одвијали се неусклађено.

На основу наведеног, може се закључити да су спроведене интервенције делимично ефективне – обезбеђени су важни предуслови, али су резултати на терену ограниченог домета. Мали број иницијатива је доведен до завршне фазе отварањем омладинских

центра (ОЦ) и реализацијом програма, док су остали процеси још у току. Будући да је реч о развојном пројекту, очекивано је да ће се резултати постизати поступно и скоковито.

Прва фаза јасно указује на потребу за додатном подршком различитим групама локалних самоуправа и актера окупљених око иницијативе успостављања ОЦ. У складу са тим, неопходно је креирати различите пакете подршке прилагођене сваком препознатом профилу иницијативе – узимајући у обзир географску распоређеност, величину локалне самоуправе, степен развоја омладинског и цивилног сектора који пружа услуге и програме за младе, као и постојеће ресурсе у заједници.

Ефективност мера усмерених на јачање локалног институционалног оквира показала се ограниченом. Најскромнији ефекти остварени су у оквиру мере 2.2 – Унапређење квалитета рада КЗМ. Ниједан од дефинисаних показатеља није достигао планиране вредности, а уочени су и негативни трендови. На пример, показатељ 2.2.2 (удео локалних самоуправа са систематизованим радним местом за особе ангазоване у КЗМ) опао је са 49,3% на 46,47% у 2024. години.

Иако предвиђене интервенције нису донеле значајније помаке, очекује се напредак током 2025. године, јер је МТО усмерио активности ка интензивнијем заговарању – на локалном нивоу према локалним властима, а на националном према Министарству финансија, како би се обезбедили стабилни уговори за координаторе КЗМ који су до сада радили на краткорочним уговорима. О оствареним резултатима извештаваће се током 2025. године.

Позитиван помак остварен је кроз креирање и пилотирање модела подршке развоју ОП на локалном нивоу (уз подршку ГИЗ-а). Модел обухвата израду стратешких докумената, успостављање нових КЗМ/СЗМ, обуке за координаторе КЗМ (у оквиру НАЈУ), развој неформалних група и удружења, омладинских фондова и услуга за младе. Креирани ресурси – механизми учешћа младих и приручници – представљају значајну подршку локалним самоуправама које покрећу ове процесе. Међутим, ефикасност модела показала се ограниченом због спорих процеса доношења одлука на локалном нивоу, сложених односа између локалних власти и других актера у заједници, као и недостатка квалитетних кадрова у ЛС/КЗМ.

Из свега неведеног, може се закључити да су мере биле делимично ефективне – створени су важни предуслови, али циљеви нису достигнути. За унапређење ефективности препоручује се: (1) нови приступи имплементацији пакета подршке локалним самоуправама, уз примену научених лекција из претходних година, (2) интензивније заговарање за професионализацију запослених у КЗМ и ангажовање већег броја стручних кадрова.

Ефективност мере унапређења система прикупљања података и извештавања. Највећи резултати у посматраном периоду остварени су у области развоја инструмената за

праћење положаја младих у односу на кључне показатеље квалитета живота, као и у прикупљању података и извештавању о младима (мере 2.3 и 2.4). Посебан допринос остварен је кроз развој система праћења уз помоћ ИБМ алата, чија се истраживања редовно спроводе и пружају значајне увиде у напредак у домену квалитета живота младих. Ови подаци директно доприносе праћењу реализације општег циља Стратегије.

Препоруке за развој АП 2026 – 2028:

Важно је наставити реализацију активности у сви доменима на којима се радило током 2023 – 2024 године.

(1) Подршка развоју ОЦ – препоручује се МТО и међународним партнерима да дефинишу програм подршке за заинтересоване локалне самоуправе.

МТО треба да успостави оквир за рад омладинских центара и пружи смернице локалним самоуправама у процесу њиховог развоја, засноване на подацима и проценама о финансијској одрживости, оптималном броју и географском распореду центара. Тиме се обезбеђује ефикасно коришћење ресурса и доступност услуга свим младима. Стога је једна од препорука да се спровође Студија изводљивости, која представља користан инструмент у планирању националног програма успостављања и развоја омладинских центара.

План се ослања на четири области стандарда ОП: 1. Оквир рада ОЦ – дефинише мисију, вредности, циљне групе и укључене актере; 2. Управљање и руковођење – засновано на демократском и партиципативном моделу, инклузивном за младе и локалне актере; 3. Развој квалитетних програма и услуга – програми усмерени на потребе корисника, механизми досезања младих, упућивање на друге актере, праћење и евалуација исхода, уз обезбеђење безбедног окружења; 4. Инфраструктурни услови и радно окружење – адекватна инфраструктура и ресурси за образовање и рад са младима.

Успостављање кохерентног и оперативног модела имплементације који интегрише развој инфраструктуре и капацитета (организациони развој, развој програма и услуга) на нивоу сваког појединачног ОЦ и на основу којег се прави оперативни план за рад ОЦ.

Развој мреже ОЦ и даља операционализација стандарда могу послужити као инструмент за убрзање процеса и постизање квалитетнијих резултата. Успостављање мреже око постојећих омладинских центара (ОЦ) представља кључни оквир за изградњу капацитета нових иницијатива. Унутар те мреже важно је формирати заједницу учења – структурисани простор за континуирану размену знања, искустава и добрих пракси. Заједница учења функционише као платформа која окупља професионалце (тренере, пеер-едукаторе из постојећих ОЦ) и стручњаке из различитих области, омогућавајући им да заједно развијају иновативне приступе, решавају изазове и креирају ресурсе. Овај модел

подстиче сарадњу, заједничко учење и професионални развој, чиме се локалним иницијативама пружа подршка у изградњи сопствених модела ОЦ и унапређењу квалитета програма.

Са аспекта одрживости, у оквиру заједнице учења, једна од кључних тема је обезбеђивање одрживости ОЦ кроз сопствене изворе финансирања. Неопходно је обезбедити менторску подршку у развоју бизнис планова и модела финансирања ОЦ, као и у креирању стратегија за прикупљање средстава. Важно је да се за сваки омладински центар изради план који узима у обзир специфичности средине, расположиве ресурсе у самом центру и заједници, на основу којих се дефинише одговарајућа стратегија.

(2) Развој локалног институционалног оквира – подразумева наставак пружања континуиране подршке КЗМ, развој Стандарда рада КЗМ (укључује и компетенције КЗМ координатора) и рад на додатној професионализацији кадрова (стабилинију уговори, јачање компетенција за рад – НАЈУ, и др).

Постојећи пакети развијени у претходном периоду, као и партнерства са кровним савезима (КОМС, НАПОР, НАКЗМ) и међународним организацијама, представљају значајан ресурс који може у координацији и сарадњи пружити подршку у реализацији пакета у свакој заинтересованој локалној самоуправи.

Важно је стратешки јачати капацитете НАКЗМ, као националне мреже која умрежава све КЗМ. НАКЗМ пружа институционални оквир за координацију, стандардизацију и развој пракси, те може играти кључну улогу у обезбеђивању системске подршке локалним канцеларијама. Мрежа представља платформу за структурисану сарадњу и пееер подршку, омогућавајући размену знања, искустава и иновативних решења, што доприноси одрживом јачању капацитета КЗМ и унапређењу квалитета услуга на локалном нивоу.

(3) Истраживања и развој политика заснованих на подацима – важно је наставити са редовним истраживањима која се спроводе на годишњем нивоу (ИБМ, Годишња истраживања о положају младих у РС, У-Репорт), као и континуирано јачати капацитете представника локалних самоуправа и КЗМ за спровођење истраживања и израду јавних политика заснованих на подацима.

Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима

Посебан Циљ 3 усмерен је ка централној теми омладинске политике – активном учешћу младих у процесима доношења одлука о питањима која су важна за њих и њихове заједнице. Оснаживање младих да компетентно и смислено учествују у дијалогу са доносиоцима одлука, да промишљају друштвену стварност и обликују решења, представља суштинску вредност омладинске политике. На тај начин, млади се припремају

да постану одговорни одрасли који доприносе развоју заједнице и активно учествују у њеном обликовању.

Логика интервенције: Интервенција у оквиру Посебног циља 3 заснива се на свеобухватном приступу јачању локалних и националних капацитета у оквиру којих се остварује партиципација младих и омогућава њихово учешће у процесима доношења одлука и креирања јавних политика. Посебан акценат стављен је на промоцију и спровођење ЕУ дијалога, који младима омогућава директну комуникацију са доносиоцима одлука о кључним друштвеним питањима, промишљање и афирмацију демократских вредности. Посебна пажња се повећује развоју механизма за укључивање младих из осетљивих група, чиме се обезбеђује инклузивност и равноправност у приступу програмима. Подстиче се развој волонтерских програма и сервиса, уз јачање нормативног оквира, обезбеђивање финансијске подршке и организовање обука за волонтерски менаџмент.

Додатно, мере обухватају промоцију међународне размене и сарадње, заговарање већих издвајања из буџета за младе на свим нивоима, као и јачање капацитета удружења и КЗМ за спровођење политика кроз међусекторски дијалог и партиципативно буџетирање. У наставку представљамо мере, интервенције и активности које су обухваћене овим циљем (Табела 18).

Табела 18. Модел имплементације посебног циља 3:

Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима			
Назив мере	Кључне интервенције	Фокуси интервенције	Активности ²²
3.1 Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика	Учешће младих у одлучивању на локалном нивоу	Функционалност и инклузивност локалних СЗМ	3.1.1.1 Оснивање, јачање и умрежавање локалних СЗМ
	ЕУ дијалог младих	Информисање и укључивање младих у дијалог са доносиоцима одлука	3.1.1.2 Законска обавеза за оснивање лок СЗМ у свим ЛС
	Родна равноправност и демократске вредности	Образовање и укључивање	3.1.2.1 Стандарди инклузивности и функционалности локалних СЗМ 3.1.2.2 Стандарди активног учешћа младих у развоју, спровођењу и праћењу политика 3.1.3.1 Финансијска подршка

²² Обележене су активности о којима није извештавано у годишњим извештајима за 2023 и 2024. годину.

3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих	Укључивање младих у ризику	младих у праћење политика	пројектима за едукацију и информисање младих о ЕУ дијалогу 3.1.3.2 Подржати рад стручног тима за ЕУ дијалог у НСМ 3.1.4.1 Критеријуми за родно осетљиво праћење политика и буџетирање 3.1.4.2 Финансијска подршка пројектима о правима, демократским вредностима, партиципацији и политичкој култури 3.1.5.1 Развити посебне мере за укључивање младих у ризику од сиромаштва и социјалне искључености у рад СЗМ
	Волонтерски програми Подршка неформалним групама Обука организатора Волонтерски центри	Учешће младих у волонтерским програмима Волонтерски менаџмент Умрежавање и евалуација/ родна осетљивост	3.2.1.1 Укључивање младих у волонтерске програме 3.2.1.2 Финансијска подршка за волонтирање/осетљиве групе 3.2.1.3 Унапређење нормативног оквира за волонтирање 3.2.2.1 Финансијску подршку за волонтерске активности неформалних удружења и група младих 3.2.3.1 Обуке за организаторе волонтерских услуга 3.2.3.2 Подршка за обуке младих за волонтирање у редовним и ванредним ситуацијама 3.2.4.1 Развој и рад локалних и регионалних волонтерских центара 3.2.4.2 Спровести родно осетљиве евалуације програма волонтирања
3.3 Унапређење међународне сарадње, размене пракси младих и др актера ОП	Подршка за учешће у процесима/ телима и спровођење активности	Обезбеђивање учешћа младих у свим релевантним међународним процесима и	3.3.1.1. Успоставити нове и унапредити постојеће механизме финансирања учешћа младих у међународним телима 3.3.2.1. Подржати спровођење

(развој, праћење и евалуацији међународних докумената ОП	међународног карактера	програмима	омладинске активности регионалног и међународног карактера
	Укључивање младих у глобална питања – ЗЖШ, глобално образовања	Укључивање младих у тела за ЗЖШ и промоција агенде глобалног образовања	3.3.2.2. Унапредити механизме избора и делегирања представника младих у међународним телима и процесима
	Учешће у ГзМ	Дефинисање учешћа и припрема омладинског сектора за ГзМ	3.3.3.1. Финансијска подршка удружењима која спроводе активности промоције и спровођења ЦОР и Агенде УН 2030 консултативних и партиципативних процеса са младима 3.3.3.2. Успостављање тела за ЗЖС и укључивање младих 3.3.4.1. Финансијска подршку програмима промоције принципа глобалног образовања 3.3.4.2. Организовати догађаје који промовишу домаће и међународне праксе о принципима глобалног образовања 3.3.5.1 Подршка за регионалне и међународне програме 3.3.5.2 Развити механизам за укључивање младих у међународне документе 3.3.5.3 Учешће у ГзМ из перспективе омладинског сектора
3.4 Механизми за обезбеђивање средстава за младе	Буџетирање за младе	Стандарди буџетирања и обуке за институције	3.4.1.1 Развити Водич за буџетирање средстава за младе 3.4.2.1 Обуке за представнике институција за примену водича 3.4.3.1 Заговарања према ЛС за повећање средстава за удружења младих и за младе
3.5 Оснаживање и системска подршка удружењима и	Јачање капацитета удружења/КЗМ за партиципативно	Учешће у јавним политикама, расправама, телима	3.5.1.1 Финансијска подршка за јачања капацитета удружења и КзМ за учешће у партиципативној демократији, демократском грађанству, креирању и спровођењу

КЗМ у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих релевантних актера	учешће Партиципативно буџетирање и финансијска подршка овим процесима	Стандарди за партиципативно буџетирање, информисање и обука младих и представника ЛС	ЈП 3.5.2.1 Финансијска подршка за пројекте који укључују младе у рад тела која доносе одлуке 3.5.3.1 Финансијска подршка за информисање и обучавање младих за учешће у јавним расправама (уживо/дигитални алати) 3.5.4.1 Израдити стандарде за партиципативно буџетирање 3.5.4.2 Израдити водич за примену стандарда и обучити ЛС 3.5.4.3 Обучити локалне актере и спровести кампање
---	--	--	---

Као што се види из приложеног, реализоване су четири линије интервенција:

- (1) Развој механизма за учешће младих у доношењу одлука на националном и локалном нивоу, укључујући активно учешће у програмима међусекторске сарадње. Ова интервенција обухвата јачање механизма за учешће младих (СЗМ) на свим нивоима – националном, покрајинском и локалном – као и оснаживање капацитета младих за дијалог са доносиоцима одлука, кроз механизам ЕУ дијалога и његову контекстуализацију на националном и локалном нивоу.
- (2) Подстицање волонтирања међу младима и развој прилика и капацитета за волонтирање, кроз успостављање волонтерских сервиса и програма.
- (3) Унапређење међународне сарадње и размене искустава и пракси између младих и других актера омладинске политике, као и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних и националних докумената омладинске политике и других јавних политика, укључујући и механизме партиципативног буџетирања.
- (4) Обезбеђивање континуираног финансирања ОП и учешћа младих у телима и процесима кроз међусекторску сарадњу и дијалог - фокус је на јачању капацитета представника институција за планирање и буџетирање средстава намењених спровођењу омладинске политике, као и на заговарању за повећање финансијских издвајања на локалном нивоу. Посебна пажња посвећена је обезбеђивању средстава за механизме активног учешћа младих, кроз представљање и примену концепта партиципативног буџетирања.

Анализа напретка у реализацији АП/ПЦ 3:

У наставку следи анализа напретка у реализацији посебног циља 3 и мера, заснована на показатељима и њиховим планираним и оствареним вредностима током (2023–2024).

Укупан број показатеља дефинисаних на нивоу посебног циља и припадајућих мера износи 25. Од тог броја, 17 показатеља је остварено у одређеној мери, што указује на постигнут напредак на 68% показатеља у оквиру посебног циља 3. У наредној табели приказани су показатељи који су остварени у одређеном степену (Табела 19).

Табела 19. Остварени напредак у реализацији АП у односу на посебан циљ 3

Назив показатеља	Почетна вредност година	Циљана вредност (2023/24) ²³	Остварена вредност (2023/24)	Степен напретка ²⁴
ПЦ 3.1 Бр ЛС које имају основан СзМ у којем су чланови и млади усклађен са усвојеним стандардима и редовно се састаје	Нема података (2022)	0 (0/0) ²⁵	(2024) 27	5
ПЦ 3.2 Бр предлога и нацрта прописа и докумената јавних политика од интереса за младе на које су млади давали мишљење (%)	Нема података (2022)	10/20	8/2,6	2
ПЦ 3.4 Удео буџетских корисника који буџетирају средства за младе (%)	Нема података (2022)	15/20	77,4/59	5
3.1.1 Проценат ЛС које су основале СзМ	55% нема основан СзМ (2021)	52/59	42,8/46,6	3
3.1.2 Бр састанака националног, покрајинског, локалног СзМ (на нивоу једне године)	Нац. 5 За Пок. и Лок: Нема података	Нац. 4/4 Пок. 2/3 Лок. 2/3	Нац. 4/4 Пок. нем података/1 Лок. Нема података/8	3

²³ Циљна/остварена вредност приказана је као збирна, односно као укупна вредност добијена сабирањем резултата за 2023. и 2024. годину. Појединачне годишње вредности наведене су у заградама ради додатне прецизности

²⁴ Вредности на скали: 1 - Активност је покренута, али још увек није остварен значајан резултат; 2 - Активност је у току; постигнут је делимичан напредак; 3 - Активност је у току; остварени су одређени резултати, уз наставак рада; 4 – Активност је реализована, постигнути су очекивани резултати; 5 - Активност је реализована; постигнути резултати превазилазе очекиване циљне вредности.

²⁵ Циљана вредност за 2025 годину је 50

	(2021)		5	
3.1.3 Бр младих који су укључени у механизам ЕУ дијалога у једној календарској години	Нема података (2022)	1050 (300/750)	842 (392/450)	3
3.1.4 Удео младих у СзМ на локалном, покрајинском и националном нивоу у односу на укупан бр чланова (%)	Нема података (2022)	10/20	51/40	5
3.2.1 Удео младих који су волонтирали у последњих годину дана	7 (2021)	10/12	5/5	3
3.2.2 Бр неформалних удружења подржаних у току једне календарске године на локалном, покрајинском, националном нивоу	45 (2021)	96 (47/49)	259 (106/153)	5
3.2.4 Проценат удружења младих, за младе и њихових савеза који су уписани у Јединствену евиденцију МТО, а који подстичу младе на активизам	Нема података (2022)	10/20	7/13	2
3.3.1. Износ опредељених средстава министарстава, покрајинских органа и ЈЛС за подршку учешћа младих и СОП у међународ телима/ процесима/ форумима и организацијама	Нема података (2022)	9,000,00 0 (4,000,00 0/ 5,000,00 0)	8,000,000 (4,000,000/ 4,000,000)	3
3.3.2. Бр међународних процеса/механизма у којима млади утичу на доношење одлука на годишњем нивоу	Нема података (2022)	8 (3/5)	14 (7/7)	5
3.3.3. Удео младих који су упознати са ЦОР УН	9 (2021)	26 (12/14)	25,3 (13/12.3)	4
3.3.4. Бр удружења, КзМ и савеза који су подржани да спроводе пројекте/активности, у складу са принципима глобалног образовања на локалном, покрајинском и националном нивоу	Нема података (2022)	25 (10/15)	9 (3/6)	2
3.3.5. Бр међународних докумената омладинске политике у чијем развоју, праћењу и евалуацији учествују млади	Нема података (2022)	5 (2/3)	6 (3/3)	5
3.5.1. Бр активности подршке удружењима и КзМ у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика на годишњем нивоу ²⁶	Нема података (2022)	2/ 2	(2024) 5	5

3.5.2. Удео младих који је спреман да се ангажује у раду тела које иницира или доноси одлуке од значаја за младе (ученички/студентски парламент, локални СЗМ, удружење, политичке странке, итд.)	33 (2021)	37/42	32,2/34.8	3
3.5.3. Удео младих који је последњих година учествовао у јавним расправама, консултацијама или гласању за одређене предлоге грађана, користећи интернет	1.4 (2021)	4.3/7.3	2.8/6.9	3

Подаци из табеле показују да је од укупно 17 показатеља напретка, код осам (8) показатеља остварена или премашена циљана вредност (оцене 4 и 5). То значи да су очекивани резултати постигнути код 47% показатеља у оквиру двогодишњег периода. Највећи помаци забележени су код два показатеља који се односе на посебне циљеве и укљученост младих у међународне процесе/ упознатост са глобалним темама.

Појашњења напретка на нивоу показатеља ПЦ 3. Од четири ПЦ у чак три је постигнут одређени напредак.

ПЦ 3.1 Број активних СЗМ. Упркос томе што ова област није била планирана као приоритет у посматраном периоду (циљна вредност за 2023. и 2024. годину била је нула), у 2024. години успостављено је 27 СЗМ, што представља 54% циља постављеног за 2025. годину (50 СЗМ). Додатно, расте и број ЛС у којима су млади укључени у рад СЗМ (показатељ 3.1.4), при чему остварене вредности премашују планиране вредности.

Међутим, када је реч о функционалности и квалитету учешћа младих у процесима доношења одлука на свим нивоима, током ове две године нису реализоване активности усмерене на успостављање стандарда за активно учешће младих – што је такође један од показатеља испуњености посебног циља 3, а чије остварење је планирано за 2025.

ПЦ 3.2 Број предлога и нацрта прописа и докумената јавних политика од интереса за младе на које су млади давали мишљење. Током 2023. године млади су имали прилику да учествују у значајном броју процеса – били су укључени у 8% процеса доношења одлука, што је приближно циљаном уделу од 10%. Међутим, у 2024. години учешће младих у процесима креирања политика бележи значајан пад, на свега 2,6%, док је пројектована вредност била 12%.

ПЦ 3.4 Буџетско планирање средстава за младе. Значајан напредак остварен је и у повећању броја буџетских корисника који планирају средства за младе. Остварене вредности превазилазе очекивања не само за текуће године, већ и за 2025. годину – док је

²⁶ Нема података за 2023.

циљна вредност за 2025. износила 25%, у 2023. години остварена вредност је 77,4%, а у 2024. години 59%.

Ипак, иако је број буџетских корисника који издвајају средства за младе у порасту, недостају подаци о томе да ли се та средства усмеравају ка пројектима и програмима омладинских организација, савеза и КЗМ на локалном, покрајинском и националном нивоу (показатељ 3.4.2). Такође, нема информација о уделу ЛС које средства за младе расподељују путем јавних конкурса (показатељ 3.4.3).

Охрабрује податак да је остварен значајан напредак код показатеља који се односи на број подржаних пројеката неформалних група младих на свим нивоима власти (показатељ 3.1.2). Од планираних 96 пројеката за двогодишњи период, подржано је чак 259 пројеката, што указује на значајан напредак у овом сегменту.

Појашњења напретка на нивоу показатеља појединачних мера. Скоро половина показатеља мера у оквиру овог циља достиже вредност 4 или 5, што указује да је направљен напредак у укључивању младих у рад различитих тела и механизма намењених тој сврси. Напредак је остварен на неколико нивоа: повећан је проценат ЛС које су основале СЗМ (3.1.1), одржавају се састанци СЗМ на националном, покрајинском и локалном нивоу и повећан је удео младих који учествују у раду савета у односу на друге актере (3.1.4). Укратко, као што је већ речено, доступност процеса доношења одлука младима се унапређује кроз развој свих ових механизми за учешће младих на свим нивоима, укључујући и ЕУ дијалог (3.1.3), што је предуслов за учешћа. Остаје питање како унапредити квалитет.

Значајан напредак остварен је на показатељима који се односе на укључивање младих у међународне процесе и механизме доношења одлука на годишњем нивоу (показатељ 3.1.3 и 3.3.2), при чему су активности КОМС-а имале кључну улогу. Паралелно с тим, бележи се пораст упознатости младих са глобално важним темама, као што су иницијативе ЦОР УН и глобално образовање (показатељи 3.3.3, 3.3.4 и 3.3.5).

Међутим, важно је нагласити да се овај напредак претежно односи на младе који су већ активно укључени у омладинску политику – кроз рад организација, КЗМ и друге механизме. У претходном периоду забележен је раст подршке неформалним удружењима младих кроз финансирање (показатељи 3.2.2, 3.2.4, 3.3.1). Занимљиви су и подаци који се односе на спремност младих да се ангажују у раду ученичких и студентских парламената, удружења и политичких странака (показатељи 3.5.2 и 3.5.3) – чак трећина младих изражава спремност за учешће, док подаци из Истраживања о позицији и потребама младих указују на другачију слику. Када је реч о волонтирању (показатељ 3.2.1), удео младих који волонтирају бележи пад.

Најмањи напредак бележи се код показатеља мере 3.4 – Развијени механизми у функцији обезбеђивања оптималног износа опредељених средстава за младе на свим

нивоима. Недостају подаци за 2023. и 2024. годину о испуњености ових показатеља (3.4.1, 3.4.2, 3.4.3), што отежава процену напретка и указује на потребу за унапређењем система праћења и извештавања.

Постигнути резултати: Претходна табела приказује остварени напредак у односу на појединачне показатеље, док наративни подаци из годишњих извештаја и консултација пружају додатне увиде у квалитет постигнутих резултата. У наставку издвајамо најзначајније резултате који су од посебног значаја за даљи развој АП у наредном периоду.

Развој механизма за учешће младих у процесу доношења одлука на националном и локалном нивоу, као и њихово активно укључивање у програме међусекторске сарадње. Током извештајног периода реализоване су активности усмерене на успостављање и јачање локалних СЗМ, као и на оснаживање капацитета младих за учешће у процесима креирања омладинске политике на националном и локалном нивоу, кроз примену методологије ЕУ дијалога. Остварен је напредак у укључивању представника омладинског сектора у планирање и спровођење стратешких међусекторских програма, попут ГЗМ, као и у раду међусекторских тела, попут Радне групе за праћење АП за спровођење Стратегије запошљавања.

- Унапређење законског оквира и заговарање за успостављање СЗМ у свим ЛС.

У претходном периоду, радило се на промени ЗоМ између осталог и у области која се тиче обавезности ЛС да успоставе СЗМ. Ова ставка је увршћена Драфт ЗоМ. У претходном периоду, МТО је интензивирало заговарачке активности према ЛС што је резултирало успостављањем 27 СЗМ у 2024 години, иако ова активности није била предвиђена да се реализује у овом периоду. Тиме је достигнута циљана вредност за 2025, показатеља који се односи на СЗМ за 54%. Квалитет рада СЗМ и даље представља поље за унапређење, на чему се радило са међународним партнерима.

- Дефинисан и пилотиран модела подршке ЛС за развој докумената ОП и оснивање и рад локалних СЗМ и развој докумената.

Као што је већ наведено, у оквиру пилотирања модела подршке ЛС коју је спровео ГИЗ/КОМС посебна пажња посвећена је оснаживање КЗМ за вођење процеса израде кључних докумената ОП у складу са новим ЗПСРС (пилотирано у 10 општина), као и развој модела финансирања омладинских активности (Омладински фонд). У сарадњи са КОМСом оснаживани су постојећих СЗМ (у седам ЛС).

Развијени су ресурси/приручници који су значајна подршка за рад КЗМ и СЗМ и развој консултативних процеса, укључујући и финансирање: (1) Смернице за подршку омладинским иницијативама кроз омладинске фондове, (2) Упитник и препоруке за процену потреба младих на локалу, (3) Смернице за локалне СЗМ, (4) Смернице о принципима и наученим лекцијама за дијалог и консултације са младима, (5) Смернице за досезање младих и (6) Смернице за омладинске просторе. Развијено је 19 формата за

учешће младих у процесима доношења одлука (консултације о ОП у 12 ЈЛС, развој политика у 5 ЈЛС) и 20 препорука за укључивање младих из руралних средина.

- Дефинисан модел оснаживања младих за дијалог са доносиоцима одлука на националном и локалном нивоу.

Представници кровних и омладинских организација активно учествују у раду НСМ, у оквиру којег функционише стални стручни тим за ЕУ дијалог. Србија је једина земља ван ЕУ која има овакво тело и учествује на редовним конференцијама ЕУ дијалога.

- Унапређена међусекторска сарадња у реализацији стратешких програма, као што је ГзМ.

Препозната је улога МТО и кључних савеза – НАПОР, КОМС, као и организација које спроводе омладински рад – у развоју и имплементацији модела за досезање и активацију NEET младих – део су Радне групе коју води МРЗБСП. Изменама Закона о НОКСу млади су добили своје представнике у највиши орган у систему НОК-а и свим секторским већима. Програм се реализује уз подршку међународних организација (ЕУ делегација, СДЦ, УНИЦЕФ), са циљем олакшавања транзиције младих из образовања на тржиште рада кроз интензивну сарадњу различитих сектора, партнера и омладинских организација.

Усвојен је модел за досезање и активацију NEET младих ван система, уз План имплементације који обухвата: (1) Мапирање услуга и доступне подршке младима на локалном нивоу, (2) Спровођење додатних истраживања ради бољег разумевања NEET популације и прикупљања информација о спровођењу политика и интервенцијама (измене законског оквира, развој система КВиС, проширење дуалног и неформалног образовања), (3) Пилотирање модела у Крушевцу, Сремској Митровици и Нишу.

- (1) Пилотирани су алтернативни модели за досезање NEET младих, са фокусом на маргинализоване групе.

На територијама ван пилотираних општина (у сарадњи са ЦЗОР/УНИЦЕФ), тестирани су модели са фокусом на младе Роме из породица које се баве сакупљањем секундарних сировина. Модел укључује активности досезања и вођење случаја, ради постизања већих ефеката.

Сprovedена је евалуација ради поређења ефеката ових услуга са резултатима пилотираног ГзМ модела, у циљу учења и унапређења приступа. У припреми је приручник који детаљно приказује примењени модел за досезање и активацију NEET младих ван система. Припремљене су две обуке за подршку професионалцима из различитих сектора за реализацију услуга - Досезање NEET младих и праћење пилотирања модела и Индивидуални рад са NEET младима у процесу активације (СДЦ/ЦЗОР).

Подстицање волонтирања код младих и развој прилика и капацитета за волонтирање. Значајни резултати постигнути су у подстицању волонтирања код младих кроз унапређење законодавног оквира, развој волонтерских сервиса и програма, јачање капацитета организација које их спроводе, као и обезбеђивање финансијске подршке за реализацију волонтерских програма и услуга.

- Унапређен законски оквир који регулише волонтирање и обезбеђено финансирање за активности волонтирања.

МТО, ОЦД и међународне организације учествовале су у унапређењу Закона о волонтирању, који је у скупштинској процедури. МТО кроз конкурсе подржава реализацију волонтерских кампова (МИС – 38 кампова, 176 акција, 1700 волонтера; СИС – извиђачке смотре/активности). УНИЦЕФ је допринео развоју прилика за волонтирање младих кроз националну дигиталну платформу Волонтери на мрежи, која информисе младе приликама за волонтирање и повезује их са организаторима волонтирања (3080 регистрованих волонтера, 18 организатора). Поред платформе, УНИЦЕФ је подржао волонтерске иницијативе младих усмерене на право на чисту, здраву и одрживу животну средину, укључујући едукације за младе на ову тему (687 учесника у акцијама, 1150 у обукама).

- Унапређен рад постојећих волонтерских сервиса и развијени нови локални сервиси уз подршку обука за организаторе волонтирања.

Уз подршку УНИЦЕФ-а, отворени су нови волонтерски сервиси у Крушевцу, Сомбору, Нишу и Лозници, у оквиру омладинских центара или организација цивилног друштва које развијају програме за младе, којим се оснажује рад центара. УНИЦЕФ и Црвени крст додатно су оснажили капацитете КЗМ и локалних канцеларија Црвеног крста у осам општина, радећи на јачању сарадње и унапређењу волонтерског менаџмента, како би се обезбедила брза реакција у кризним ситуацијама и адекватна заштита деце и младих.

МТО је у октобру 2025. покренуло нови конкурс за волонтерске сервисе, као посебан вид подршке волонтирању и развоју волонтерских програма.

Укљученост младих у међународне процесе и подршка разумевању глобалних тема (глобално образовање и Зелена агенда). Учешће Србије у међународним телима и мрежама координира МТО у сарадњи са другим министарствима и националним асоцијацијама и савезима.

- Представници МТОа учествује у програму иЛегендс ИИИ СЕ, координирајући тему глобално образовање кроз сарадњу са релевантним актерима на међународном и националном нивоу.

МТО координира Недељу глобалног образовања (2024. и 2025. године) у партнерству са МП и ЦЗОР, који су национални координатори за глобално образовање.

Циљ ових активности јесте приближавање концепта глобалног образовања младима у Србији и укључивање њихових перспектива у међународне дискусије.

- МТО учествује у раду Савета за регионалну сарадњу и програмима који се спроводе.

Управо је завршен трећи циклус Омладинских лабораторија на тему Зелене агенде, који се реализује уз финансијску подршку Европске уније. У оквиру овог програма развијен је водич „Превише зелени за зелене одлуке?“, и организоване су четири радионице са младима у сарадњи са КЗМовима и организацијама цивилног друштва. Радну групу у Србији чине представници МТО и КОМСа. У припреми је и четврти циклус на тему: Дезинформације и медијска писменост.

Обезбеђивање континуираног финансирања омладинске политике и учешћа младих у телима и процесима кроз међусекторску сарадњу и дијалог— је стављен на јачање капацитета представника институција за планирање и буџетирање средстава намењених спровођењу омладинске политике, као и на заговарање за повећање финансијских издвајања на локалном нивоу, кроз развој различитих механизма финансирања — укључујући партиципативно буџетирање.

- МТО активно заговара већа издвајања за младе на националном и локалном нивоу.

Остварен је напредак у повећању средстава које се на националном нивоу издвајају за омладину од стране различитих министарстава и локалних самоуправа. Повећан је број буџетских корисника који планирају средства за младе: у 2023. години 77,4% буџетских корисника извештава да издваја одређена средства за младе, док је у 2024. тај проценат износио 59%. Додатно, значајно је повећан број подржаних пројеката неформалних група — укупно 259 у периоду од две године, што је знатно изнад очекиваних вредности (96).

Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 3.

У наставку представимо кратку анализу релеватности и ефектности интервенција и постигнутих резултата у оквиру овог посебног циља.

Посматрано из угла релевантности интервенција за остварење циљева дефинисаних Стратегијом, уочава се разлика у кохерентности и дубини осмишљених активности у оквиру различитих мера. Посебно су релевантне интервенције усмерене на јачање капацитета локалних самоуправа за укључивање младих у процесе доношења одлука и креирања докумената омладинске политике, укључујући и питања финансирања на локалном и националном нивоу. Такође, акције које подстичу волонтирање младих осмишљене су на начин који могу допринети остваривању значајних промена у овој области.

С друге стране, активности у оквиру осталих мера показују нижи степен кохерентности и слабију усмереност ка постизању очекиваних резултата. На пример, није у потпуности јасно зашто се ГЗМ појављује искључиво у циљу који се фокусира на укључивање омладинског сектора у развој и пилотирање овог програма, док изостаје у циљу 4, који се директно односи на програме и услуге подршке запошљавању и samozapošljavanju младих.

Мере које се односе на обезбеђивање континуираног финансирања омладинске политике и учешће младих у телима и процесима кроз међусекторску сарадњу и дијалог, како су тренутно осмишљене, делују више као пројектне активности него као системске интервенције које могу довести до одрживих промена.

Из перспективе ефективности реализованих мера, фокус на јачање капацитета локалних СЗМ показао се као добро одабран, јер може допринети повећању учешћа младих у процесима доношења одлука. Током извештајног периода успостављен је већи број СЗМ, а пилотирани су пакети подршке локалним самоуправама за развој омладинске политике (ГиЗ/КОМС), укључујући формирање СЗМ. Ипак, квалитет рада ових савета, чак и у пилотираним општинама, је упитан и представља изазов на коме треба радити у наредно периоду.

Значајније ефекте у повећању учешћа младих показује механизам ЕУ дијалога, посебно кроз његову локалну контекстуализацију путем програма Одлучионица (КОМС).

Ефекти су такође видљиви у области волонтирања и активизма младих – успостављени су волонтерски сервиси и програми у ОЦ и организацијама широм земље. Системско повезивање ових сервиса са КЗМ, ОЦ и организацијама које се баве младима доприноси већем обухвату младих, као и квалитету и одрживости резултата.

Ефекти у области развоја нових модела финансирања омладинске политике и активности младих и за младе остали су ограничени. Резултати везани за промоцију и изградњу капацитета за партиципативно буџетирање су минимални, делом зато што интервенције нису биле осмишљене да креирају значајније капацитете и праксе у овом домену. Насупрот томе, значајније ефекте показује модел Омладинског фонда, који је пилотиран у 10 општина (уз подршку ГИЗ-а, Фондације Ана и Владе Дивац и Фондације Јелена Шантић) и који представља значајан потенцијал за даљи развој одрживих финансијских механизма.

Најмање ефеката постигнуто је у области развоја нових модела финансирања омладинске политике и активности за младе. Резултати везани за промоцију и изградњу капацитета за партиципативно буџетирање остали су ограничени, пре свега зато што интервенције нису биле осмишљене тако да омогуће развој значајнијих капацитета и одрживих пракси у овом домену.

Препоруке за развој АП 2026 - 2028. Препорука је да се настави са реализацијом активности у следећим доменима:

(1) Јачање капацитета локалних институција за укључивање младих у процесе доношења одлука

Препорука је да фокус буде на развоју механизма и повећању учешћа младих на националном и локалном нивоу, кроз оснаживање СЗМ и КЗМ за укључивање младих у процесе креирања јавних политика, укључујући и буџетирање.

Квалитет и ефикасност рада ових институција треба унапређивати кроз фокусиране програме изградње капацитета за запослене и доносиоце одлука, како би се постојећи механизми користили на начин који омогућава веће и квалитетније учешће младих.

Препоручује се системски приступ јачању капацитета на локалном нивоу, кроз развој програмских пакета који повезују постојеће механизме (нпр. Одлучионица) са новоформираним капацитетима – омладинским центрима, волонтерским сервисима и програмима. Такав приступ омогућава ширење добрих пракси и њихову примену у већем броју локалних самоуправа, које би их финансирале из сопствених буџета.

(2) Даљи развој волонтерских сервиса и програма

Препорука је да се настави са ширењем мреже волонтерских сервиса и јачањем капацитета пружалаца услуга на локалном и националном нивоу. Конкурс за волонтерске сервисе који МТО планира да реализује до краја 2025. године представља један од видова подршке који је важно континуирано спроводити. Поред тога, кључно је развијати програме изградње капацитета за управљање волонтерима, што подразумева обуку и подршку актерима у планирању, координацији и праћењу волонтерског ангажмана у различитим контекстима – као што су омладински центри и клубови, канцеларије за младе (КЗМ), као и друге организације и институције у заједници.

У програме изградње капацитета потребно је укључити актере са искуством и ресурсима у области међународне сарадње (нпр. МИС), како би се младима обезбедио већи број прилика за волонтирање – како у земљи, тако и у иностранству. Досадашње активности МТО указују да је волонтирање, посебно јачање волонтерских сервиса, један од приоритета за наредни Акциони план.

(3) Заговарање за повећање буџетских средстава за младе

Препорука је да се настави са заговарањем за већа издвајања за младе на свим нивоима власти.

Потребно је развити различите моделе праћења и анализе утрошка средстава намењених младима – укључујући организацију тематских консултативних састанака у оквиру НСМ, као и детаљније извештавање о намени средстава.

Партиципативно буџетирање представља користан и функционалан механизам који може допринети квалитетнијем планирању средстава и остваривању значајнијих ефеката за младе.

Препорука је да се осмисли квалитетан програм изградње капацитета за партиципативно буџетирање, који би се пилотирао на националном и локалном нивоу (од приручника до програма обука и менторства).

Будући да је најмањи напредак остварен на показатељима који се односе на повећање буџета за младе у оквиру овог посебног циља, неопходно је интензивно промовисати и подржавати омладински одговорно буџетирање на свим нивоима власти.

Да би се сагледала укупна издвајања за омладинску политику из државних извора, потребно је јасно идентификовати укупне буџете намењене реализацији омладинске политике на националном, покрајинском и локалном нивоу. Поред тога, у процесу планирања и реализације буџета важно је обезбедити податке о уделу средстава намењених за подршку удружењима младих и за младе, њиховим савезима и канцеларијама за младе кроз конкурсе, у односу на целокупан буџет за омладинску политику. У ту сврху, кључно је креирати водиче, смернице и координационе механизме који ће омогућити транспарентно планирање, праћење и извештавање о издвајањима за младе на свим нивоима власти.

Посебан циљ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијал и компетенције, који доводе до социјалног и економског осмостаљивања

Посебан циљ 4 усмерен је на свеобухватну подршку развоју младих у Србији кроз шест кључних области: (1) подршку талентима, (2) развоју естетичких компетенција младих, (3) предузетништву и запошљивости, (4) управљању каријером, (5) дигиталним вештинама и (6) мобилности.

Логика интервенције. Фокус је на стипендирању и афирмацији младих талената, финансирању културних и уметничких активности, развоју предузетничких вештина са посебним акцентом на осетљиве групе, унапређењу система каријерног вођења и саветовања (КВиС), дигиталном образовању и информисању, као и олакшавању приступа програмима мобилности. Све мере имају за циљ оснаживање младих кроз системску и финансијску подршку, промоцију, умрежавање и стварање повољног окружења за њихов лични и професионални развој. Посебан циљ, мере, интервенције и активности су представљени у табели (Табела 20).

Табела 20. Посебан циљ 4, мере и активности

Посебан циљ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијал и компетенције, који доводе до социјалног и економског осмостаљивања			
Мера	Интервенције	Фокуси интервенције	Активности ²⁷
4.1. Подршка развоју младих талената	Стипендирање, промоција, запошљавање	Талентовани ученици и студенти	4.1.1.1. Награђивање и стипендирање- Фонд за младе таленте 4.1.2.1. Промоција и афирмација младих талената кроз медије 4.1.3.1. Подршка стручном развоју и запошљавању надарених 4.1.3.2. Развој механизма за запошљавање стипендиста
4.2. Развој естетичких компетенција младих	Финансијска подршка културним активностима	Промоција културног наслеђа, стваралаштва младих, Подршка за уметнике из осетљивих рупе	4.2.1.1. Подршка промоцији културног наслеђа и уметности 4.2.1.2. Подршка удружењима за развој стваралаштва младих 4.2.2.1. Активности за осетљиве групе у области уметности
4.3. Предузетништво и запошљивост младих	Развој предузетничких компетенција Информисање о подстицајима, Обезбеђивање подстицаја Анализе и подршка за унапређење вештина жена	Подршка за теже запошљиве групе, млади предузетници, младе жене	4.3.1.1. Програми за развој предузетничких компетенција 4.3.1.2. Информисање о субвенцијама, финансијској писмености, социјалном предузетништву 4.3.2.1. Промоција добрих пракси младих предузетника

²⁷ Обележене су активности о којима није извештавано у годишњим извештајима за 2023 и 2024. годину.

4.4. Управљање каријером			4.3.2.2. Отварање бизнис инкубатора и каријерних центара 4.3.3.1. Унапређење пословног окружења кроз пореске подстицаје 4.3.3.2. Подстицање финансијских институција за повољне услове 4.3.3.3. Студија о Пасошу предузетничких вештина 4.3.4.1. Активности за унапређење вештина младих жена 4.3.4.2. Заговарање за пословни простор, посебни услови
	Информисање, дигиталне услуге, координација	Млади у NEET статусу, услуге КВиСа на локалу	4.4.1.1. Информисање о КВиС програмима 4.4.1.2. Развој дигиталних КВиС услуга 4.4.2.1. Координација активности КВиС од стране КЗМ
	Неформално образовање, информисање	Дигитална писменост, приступ технологијама	4.5.1.1. Подршка активностима неформалног образовања за јачање дигиталних вештина младих 4.5.2.1. Пројекти информисања младих о дигиталним технологијама
	4.6. Мобилност младих	Информисање, финансијска подршка, асистенција/ подршка признавање квалификација	Национална и међународна мобилност, сертификати 4.6.1.1. Информисање о програмима мобилности 4.6.1.2. Финансијска подршка за активности мобилности 4.6.2.1. Асистенција у административним процедурама

			4.6.3.1. Промоција и примена EUROPASS и YOUTHPASS сертификата
--	--	--	---

Као што се види из приложеног, реализовано је шест кључних области интервенција са следећим фокусима:

- (1) Подршку развоју младих талента – фокус је на стипендирању кроз Фонд за развој младих талената и развоју механизма за запошљавање стипендиста како би по повратку своја знања ставили у функцију развоја науке и друштва у што већој мери.
- (2) Подршка развоју естетичких компетенција младих – фокус је на финансирању удружења које подстичу развој стваралашта младих, као и омладинских активности које промовишу и афирмишу културно наслеђе и историју уметности; посебна пажње посвећује се младим уметницима из осетљивих група.
- (3) Подршка предузетништву/ социјалном предузетништву и запошљивости младих - мере су усмерене на јачање предузетништва и запошљивости младих, посебно теже запошљивих група и младих жена. Обухватају развој предузетничких вештина, информисање о субвенцијама и финансијској писмености, отварање бизнис инкубатора и каријерних центара, као и унапређење пословног окружења кроз пореске подстицаје и повољне финансијске услове.
- (4) Подршка иновативним програмима за развој вештина управљања каријером - Фокус је на информисању младих о КВиС програмима, развоју дигиталних КВиС услуга ради лакшег приступа, и координацији активности од стране КЗМ за ефикасну и доступну подршку.
- (5) Подршка програмима за развој дигиталних и компетенција за дигитално грађанство – усмерно на подршку пројеката и програма неформалног образовања које јачају дигиталну писменост младих и информишу их о дигиталним технологијама.
- (6) Подршка програмима мобилности младих - обухвата пружање информација о доступним приликама за размене, волонтирање и студирање у иностранству, обезбеђивање финансијске помоћи за покривање трошкова мобилности, асистенцију у административним процедурама као што су пријаве и визне формалности, као и промоцију и примену ЕУРОПАСС и ЈОУТХПАСС сертификата ради признавања стечених компетенција и искустава, чиме се младима олакшава запошљавање и даљи професионални развој.

Специфичност овог циља и следећег ПЦ 5, огледа се у томе што одговорност за реализацију појединих мера преузимају министарства која, у оквиру својих мандата, покривају тематске области садржане у мерама предвиђеним АП. То се конкретно односи на мере 4.2, 4.4, 4.5 и 4.6, што је приказано у наредној табели (Табела 21).

Табела 21. мере и активности у оквиру ПЦ 4 које покривају друга надлежна министарства:

Мере	Активност	Надлежна институција
4.1 Подршка развоју младих талената	4.1.1.1. Омогућити награђивање и стипендирање младих талената кроз даљи рад Фонда за младе таленте Републике Србије и унапређење других начина стипендирања и награђивања	МНТРИ
	4.1.3.1. Подржати програме подршке стручног развоја, усавршавања и запошљавања надарених и талентованих ученика и студената	МНТРИ
	4.1.3.2. Развити додатне моделе и механизме који ће осигурати активно укључивање и запошљавање стипендиста Фонда за младе таленте РС	МНТРИ
4.2 Подршка развоју естетичких компетенција младих	4.2.1.1. Обезбедити финансијску подршку за омладинске активности које промовишу и афирмишу културно наслеђе и историју уметности, аматерско културно и уметничко стваралаштво младих, као и примену нових/дигиталних технологија у култури	МК
	4.2.1.2. Обезбедити финансијску подршку удружењима која нуде програме за развој стваралаштва младих	МК
	4.2.2.1. Обезбедити финансијску подршку за омладинске активности у области културног и уметничког стваралаштва	МК
4.4 Подршка постојећим иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих	4.4.1.2. Подржати развој и спровођење онлајн и дигиталних услуга КВиС-а	МПП
	4.4.2.1. Подржати развој механизма и модела координације активности КВиС од стране КзМ, подизање капацитета КзМ за спровођење активности управљања каријером, као и примену механизма и модела, и подстицати умрежавање локалних актера са циљем	МПП

	унапређења КВиС услуга	
4.5 Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства	4.5.1.1. Подржати омладинске активности у неформалном образовању кроз које млади стичу дигиталне вештине	МИТ
	4.5.2.1. Подржати пројекте и програме информисања младих о дигиталним технологијама и дигиталним вештинама	МИТ
4.6 Подршка програмима мобилности младих	4.6.1.1. Унапредити информисање о програмима мобилности унутар и ван образовног система, и међународне сарадње младих у региону и шире	МПП
	4.6.2.1. Омогућити асистенцију младима у административним процедурама у оквиру рада контакт тачака за националне и међународне програме мобилности	МПП
	4.6.3.1. Подржати процес препознавања и примене EUROPASS и YOUTHPASS сертификата као посебних алата за признавање квалификација стечених у неформалном образовању кроз мобилност	МПП

Анализа напретка у реализацији АП/ПЦ 4. У наставку следи анализа напретка у реализацији посебног циља 4 и мера, заснована на показатељима и њиховим планираним и оствареним вредностима током (2023–2024).

Укупан број показатеља дефинисаних на нивоу посебног циља и припадајућих мера износи 21. Од тог броја, 17 показатеља је остварено у одређеној мери, што указује на постигнут напредак на 80,95% показатеља у оквиру посебног циља 4. У наредној табели приказани су показатељи који су остварени у одређеном степену (Табела 22).

Табела 22. Остварени напредак у реализацији АП у односу на посебан циљ 4:

Назив показатеља	Почетна вредност година	Циљана вредност (2023/24) ²⁸	Остварена вредност (2023/24)	Степен напретка ²⁹
ПЦ 4.3 Удео младих жена предузетница у укупном бр младих предузетника	23,1 (2019)	29/32	24,34/30	3
4.1.1. Бр младих који су добили финансијску подршку Фонда за младе таленте Републике Србије у календарској години	4200 (2020)	8700 (4300/4400)	7171 (3566/3605)	3
4.1.2. Бр медијских објава којима се промовишу млади таленти	Нема података (2022)	11 (5/6)	246 (10/236)	5
4.1.3. Удео стипендиста Фонда који су се запослили у Србији у року од 6 месеци до 1 год по завршетку студија од укупног броја који су доставили потврду да су се запослили у Србији	72 (2021)	74/76	71/203	5
4.2.1. Бр програма/пројеката неформалног образовања за развој естетичких компетенција и стваралаштва младих	Нема података (2022)	22 (10/12)	41 (15/26)	5
4.2.2. Бр младих укључених у програме/ пројекте/акције за развој естетичких компетенција и стваралаштва (годишње/ пол)	Нема података (2022)	3500 (1500/2000)	1311 (423/888)	2
4.3.1. Бр младих који су укључени у пројекте/ акције за развој предузетничких компетенција, побољшање запошљивости младих, укључивање у социјално предузетништво на годишњем нивоу (према полу)	Нема података (2022)	3000 (1000/2000) Пол: 50%-50%	43079(3258/39821) Пол: 56%, 44%/нема	5
4.3.2. Удео младих информисаних о	Нема	30/33	26,7/100	5

²⁸ Циљна/остварена вредност приказана је као збирна, односно као укупна вредност добијена сабирањем резултата за 2023. и 2024. годину. Појединачне годишње вредности наведене су у заградама ради додатне прецизности.

²⁹ Вредности на скали: 1 - Активност је покренута, али још увек није остварен значајан резултат; 2 - Активност је у току; постигнут је делимичан напредак; 3 - Активност је у току; остварени су одређени резултати, уз наставак рада; 4 – Активност је реализована, постигнути су очекивани резултати; 5 - Активност је реализована; постигнути резултати превазилазе очекиване циљне вредности.

постојећим мерама подршке за самозапошљавање и социјално предузетништво на годишњем нивоу	података (2022)			
4.3.3. Унапређене мере јавне политике за подршку младим предузетницима укључујући и социјалне предузетнике	Нема података (2022)	NE/NE	DA/DA	4
4.3.4. Бр пројеката удружења грађана и ЈЛС за побољшање запошљивости младих на годишњем нивоу финансирани од МТО	41 (2021)	87 (43/44)	72 (12/60)	3
4.4.1 Удео младих који су учествовали у активностима каријерног вођења и саветовања	42 (2021)	44/49	45,3/7,0 ³⁰	3
4.4.3 Бр пружалаца услуга каријерног вођења и саветовања ускладу са усвојеним стандардима	Нема података (2022)	-/- ³¹	14/18	5
4.5.1. Бр младих који је укључен у обуке из области дигиталних вештина на годишњем нивоу (према полу)	Нема података (2022)	2100 (100/2000)	4269 (849/3420)	5
4.5.2 Бр пројеката у области развоја дигиталних компетенција на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години	Нема података (2022)	27 (10/17)	23 (12/11)	3
4.6.1. Удео младих који су информисани о програмима мобилности који се нуде младима	Нема података (2022)	15/20	2,8/44	4
4.6.2. Бр младих који учествују у програмима мобилности у календарској години (према полу)	Нема података (2022)	1500 (500/1000)	9482(1972/7510)	5
4.6.3. Удео младих који је задовољан учешћем у програмима мобилности младих на годишњем нивоу (према полу)	Нема података (2022)	30/35	Нема података/97,1 ³²	5

³⁰ Вредност је мања због измене питања и параметара у Истраживању о позицији и потребама младих, МТО (2024.)

³¹ Недостају циљане вредности за 2023 и 2024

³² Подаци за 2024 годину односе се на податке ТЕМПУС фондације о задовољству учесника програмима мобилности: опште задовољство 97,1% (М: 96,8%; Ж: 97,2%); корисност наученог из програма мобилности: 98,3% (М: 97,9%; Ж: 98,6%)

Подаци из табеле показују да је од укупно 17 показатеља напретка, код 11 показатеља остварена или премашена циљана вредност (оцене 4 и 5). То значи да су очекивани резултати постигнути код 64,70% показатеља у оквиру двогодишњег периода.

Појашњења напретка на нивоу показатеља ПЦ 4. Од три показатеља праћених у оквиру посебног циља 4, напредак је остварен само код једног (ПЦ 4.3).

ПЦ 4.3 Удео младих жена предузетница у укупном бр младих предузетника – напредак је постигнут кроз реализацију активности различитих актера (институција, међународних развојних партнера и организација цивилног друштва), који су развијали мере, програме и пројекте усмерене на јачање предузетничких иницијатива младих жена (НСЗ, МП, ГИЗ, ОПЕНС и други).

Појашњења напретка на нивоу показатеља појединачних мера. Подаци показују да је остварен напредак у оквиру свих мера.

Као што је приказано у табели, циљане вредности су остварене код свих показатеља који се односе на пружање подршке за унапређење економске и социјалне позиције младих (мера 4.3), и то у значајном обиму (оцене 4 и 5). Посебан напредак остварен је у областима запошљивости и предузетништва (активности 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3), деловањем кроз различите видове подршке – финансијске подстицаје, безкаматне кредите, саветовања, обуке и друге облике помоћи, намењене младима из опште популације, уз посебне мере усмерене ка теже запошљивим групама, женама и младима из осетљивих друштвених група. Услуге су пружане кроз сарадњу више институција: МП, МИНПОЉ, МРЗБС, МИТ, НСЗ и Привредна комора Србије.

Бележи се остварење циљаних вредности на показатељима који се односе на програме мобилности младих које спроводи ТЕМПУС фондација (активности 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3). На овим показатељима остварен је значајан напредак у односу на циљану вредност, што потврђују оцене 4 и 5.

Када је реч о подршци младим талентима, циљана вредност броја стипендиста Фонда за младе таленте (активност 4.1.1) није достигнута – број стипендиста је за 30% мањи од очекиваног.

Међутим, у области запошљавања младих стипендиста који се враћају у земљу, остварен је значајан напредак – циљана вредност је премашена (активност 4.1.3).

У домену подршке младим уметницима, остварена је циљана вредност код једног показатеља (активност 4.2.1) – број подржаних пројеката кроз конкурсе МК је виши од планираног, док је обухват младих програмима који су финансирани значајно испод очекиваног – активност 4.2.2 је оцењена оценом 2.

Када је реч о показатељима напретка у области управљања каријером (4.4), подаци из годишњег истраживања о позицији и потребама младих које спроводи МТО показују да је скоро половина младих имала прилику да добије ову врсту услуге (2023). Значајан напредак остварен је и кроз повећање броја пружалаца КВиС услуга, захваљујући процесима акредитације за стицање статуса ЈОПА у домену КВиС-а.

Постигнути резултати:

Претходна табела приказује остварени напредак у односу на појединачне показатеље, док наративни подаци из годишњих извештаја и консултација пружају додатне увиде у квалитет постигнутих резултата. У наставку издвајамо кључне резултате који су од посебног значаја за даљи развој АП у наредном периоду.

Као што је већ наведено, у оквиру овог посебног циља остварена је међусекторска сарадња у реализацији различитих мера. Због тога ћемо у наставку представити кључне резултате који се односе на постигнућа и остварену међусекторску сарадњу, на основу садржаја из годишњих извештаја које су институције достављале МТО.

Обезбеђено редовно стипендирање студената и средњошколаца уз развој модела за њихово активно укључивање и запошљавање.

- Током двогодишњег периода, укупно 7.172 студената и средњошколаца добило је стипендију.

Пилотиран је програм Таленти у јавном сектору – програм стручне праксе у трајању од 3 до 9 месеци, са циљем да образовани млади таленти буду укључени у рад јавног секторра и тиме допринесу оснаживању институција кроз нове кадрове. Укупан број младих који су учествовали у радној пракси по повратку у земљу износи 1.574.

Обезбеђена је годишња финансијска подршка за омладинске активности које промовишу и афирмишу културно наслеђе и историју уметности, аматерско културно и уметничко стваралаштво младих – активности се реализују кроз конкурсе више институција које финансирају пројекте из културе.

- МК је подржало 89 пројеката – подршка кроз суфинансирања пројекта међународне сарадње, подржавајући ставалаштво младих у организовању догађаја који окупљају значајан број учесника (фестивали, догађај), до оних активности које се обраћају одређеним групама младих/ уметника. Од укупног броја, 15 пројеката се односи на промоцију ромске културе, док је 16 пројеката подржало стваралаштво младих са инвалидитетом.

МК у својим извештајима бележи повећање средстава намењених програмима који подржавају иницијативе младих и за младе.

- МТО редовно подржава пројекте стваралашта младих, укључујући догађаје који окупљају већи број младих (пр. Светска конфереција позоришта за децу и младе, ПЛАВО позориште - позоришну лабораторију, образовно-креативни пројекат инклузије младих са инвалидитетом)
- АП Војводина на конкурсима подржава пројекте из области уметности – омладинске фестивале, образовне кампање (пр. Пословице ванвременске мудрости релизовано у 76 школа у Војводин), интерактивне представе – формум театар (превенција злоупотребе алкохола, итд).

Реализовани су програми и услуге унутар различитих сектора, који су усмерени на подршку развоју предузетништва и повећању запошљивости младих, са посебним фокусом на теже запошљиве групе младих (младе жене, младе у NEET статусу, младе ОСИ, младе припаднике/це националних мањина, младе из руралних средина, итд.) Реализовани су бројни видови подршке за младе, посебно оне из осетљивих група које пружају различити пружаоци услуга.

- У оквиру подршке запошљавању и предузетништву младих, институције су пружале различите видове подршке.

МИНПОЉ – унапредило легислативу (3 правилника у оквиру ИПАРД програма), усмерена ка младим пољопривредницима – подстицаји за физичку имовину, за диверзификацију газдинстава и за унапређење квалитета живота у руралним подручјима. Током спровођења ИПАРД ИИ програма (2014–2024) , подржано је укупно 750 младих пољопривредника, и планирана је додатна подршка у 2025.

МРЗБСП у сарадњи са НСЗ - подржало је укупно 6.523 корисника кроз различите мере, укључујући обуке за развој предузетништва, субвенције за самозапошљавање и информативно-саветодавне услуге, субвенцију за самозапошљавање кроз локалне акционе планове, услуге НСЗ за развој предузетништва, а регистровано је и 24 социјална предузећа. НСЗ је кроз обуке и саветодавне услуге подржала преко 2.600 младих жена.

МПРИВ – развио програм подстицаја за развој економске конкурентности и подршка развоју предузетништва (Програми: за куповину опреме, за почетнике и младе, за женско предузетништво, за жене на селу, за старе занате, за лов и риболов - подржано 126 младих предузетника. МПРВ је обезбедило финансијску подршку за младе предузетнице, укључујући жене на селу.

МТО – обезбеђена подршка за информисање и саветовање младих о могућностима запошљавања кроз 91 пројекат.

- Организације цивилног друштва, уз подршку међународних партнера, реализовале су низ активности усмерених на запошљавање младих из осетљивих група и промоцију добрих пракси.

ЦЗОР (УНИЦЕФ/ СДЦ) је развио услугу „Једношалтер“, препознату као модел добре праксе, кроз коју је 50 младих стекло кључне компетенције, а развијено је 20 пословних идеја. ЦЗОР реализовао међународни догађај Лифт Пич, округле столове и студијске посете где су млади представљали пословне идеје.

ГИЗ је кроз пројекат Перспективе за младе у руралним подручјима подржао 562 младих у развоју предузетничких компетенција.

- Пословно окружење за младе предузетнике унапређено је кроз дефинисање пореских подстицаја, побољшање приступа финансијама и капиталу, као и обезбеђивање повољнијих услова – различите институције реализују мере које усмеравају на ЛС или ка другим органима власти.

НСЗ - одобрила субвенције ЛС за самозапошљавање за 1.377 младих, уз укључење пореских олакшица.

Привредна комора Србије – спроводи петодневне обуке за израду пословно-инвестиционих планова у оквиру Програма за промоцију предузетништва и самозапошљавања, укључујући и повољне кредитне линије (гаранција за кредите до 60%, одобрење повољних банкарских кредита итд).

Фонд за развој Србије – кроз кредитне линије и грантове одобрио средства у укупном износу од преко 370 милиона РСД за 124 корисника, чиме је додатно оснажен развој предузетништва међу младима.

Развијени и реализовани програми и услуге КВиС у сарадњи МРЗБСП–МП–МТО–НСЗ– АЗК у оквиру програма ГЗМ (ДЕУ/ УНИЦЕФ/ СДЦ) – у протеклом периоду развијене су процедуре, онлајн алати и значајно су унапређене услуге и програми које се међусекторски пружају младима у домену КВиСа, а у оквиру ГЗМ. Најзначајни резултати су:

У домену развоја процедура, стандарда КВиС и дигитализације услуге, постигнути су следећи резултати у сарадњи различитих сектора:

- Развијени су стандарди занимања за каријерног саветника и стручњака за каријерно вођење и саветовање, уз подршку СДЦ/УНИЦЕФ-а и националних партнера (МРЗБС, НСЗ, АЗК, МП), као и обуке за саветнике и практичаре. У току је унапређење три групе КВиС стандарда: вештине управљања каријером, компетенције каријерних практичара и организација услуга.

- Изменама Закона о НОКС-у додатно је уређен поступак ППУ, чиме је омогућено стицања статуса ЛПОА за КВиС за школе и пружаоце обука у неформалном образовању (о чему је већ писано у анализи ПЦ 1.)

- Успостављена је Радна групе за развој Портала за КВиС (УНИЦЕФ/ СДЦ/ НИРАС). Портал ће бити дигитална платформа која обједињује ресурсе, алате и процедуре за каријерно вођење и саветовање, намењена ученицима, наставницима и саветницима. Његова улога је да олакша приступ каријерним услугама, подржи процес стицања статуса ЛПОА и допринесе бољој интеграцији младих, посебно из NEET популације, на тржиште рада.

У току је дигитализација процедуре за стицање статуса ЛПОА, уз израду кључних докумената и алата: упутства, образаца, анализа компетенција каријерних практичара, као и е-алата за спољашње вредновање и самовредновање тимова за ПО/КВиС.

НСЗ је припремила упитник за самопроцену професионалних интересовања, који ће бити доступан као веб-апликација на њиховом сајту. У оквиру посебног гранта који иде ка НСЗ, развијају се додатне дигиталне услуге за незапослене, укључујући информативне материјале прилагођене младима, ради доношења сврсисходних каријерних одлука и лакше интеграције на тржиште рада.

- МП је креирао стручно упутство за тимове за КВиС у средњим школама, које пружа смернице за организацију и реализацију каријерног вођења и саветовања. ЗУОВ је уврстио обуке из ове области у Каталог стручног усавршавања, чиме је омогућио њихову доступност образовним установама. Такође, развијен је електронски алат "@Каријерно самоусмеравање", намењен ученицима основних и средњих школа, са циљем да их подржи у самосталном истраживању професионалних интересовања и доношењу информисаних каријерних одлука.

У контексту реализације услуга ка младима, издвајамо кључне резултате који говоре у прилогу квалитету припремних активности и реализацији услуга и одговору корисника:

- НСЗ континуирано спроводи активности информисања младих из осетљивих категорија, посебно оних у NEET статусу, о могућностима укључивања у мере активне политике запошљавања и програм ГзМ, а развој дигиталних платформи служи за лакши приступ информацијама.
- У Омладинском центру ОПЕНС, у оквиру ОК, реализован је програм каријерног вођења и саветовања кроз индивидуалне разговоре и групне инфо сесије, са укупно 120 директних учесника. Програм је препознат као кључна платформа за развој каријере и животних вештина, са циљем оснаживања младих за савремене изазове, превенцију незапослености и успешнију образовну транзицију и бележи високо задовољство корисника програмима и услугама.

Развијена стратешка партнерства, опремљени капацитети и креирани програми усмерени на јачање дигиталних вештина младих и безбедног понашања у дигиталном простору.

- Пилотиран је програм Девојке у свету технологије (ОПЕНС/УНИЦЕФ), са циљем смањења родног јаза у СТЕМ областима у Србији, посебно међу девојчицама из осетљивих група. Кроз едукативне радионице, развој курикулума и обуку инструктора, програм је омогућио да 310 девојчица стекне практичне вештине и знања неопходна за укључивање у технолошки сектор (теме: дигитални маркетинг, креативна електроника, како претворити идеју у посао, креирање прича за дигитално доба и дизајн производа). Кроз регионално повезивање (УНИЦЕФ Србија/БиХ) реализован је образовни камп у БиХ, са циљем оснаживања младих девојчица из БиХ и Србије кроз развој техничких вештина, лидерства и тимског духа у области информационо-комуникационих технологија (ИКТ).

- Реализоване су кампање усмерене на информисање и образовање младих о безбедном коришћењу технологија и смањењу вршњачког насиља на интернету – МИТ/Едукатори Националног контакт центра за безбедност деце на интернету спровели су 120 едукација, обухвативши укупно 7.803 ученика и 1.097 родитеља.

МИТ у сарадњи са Пропулсионом реализовао је кампању Покажи поштовање – одговори на мржњу, којом је обухваћено 3.190 средњих школа из 11 градова.

Караван дигиталних вештина, писмености и безбедности – Дигитална експедиција реализован је у више од 5 градова, обухвативши 690 ученика.

Повећана транспарентности и међународне упоредивости квалификација младих кроз дигиталне алате и мобилност

- МП – Ради на повезивању регистра НОКС-а са ЕУРОПАСС порталом, ЈПОА и ЈИСП системима, као и информисањем и саветовањем младих о ЕУРОПАСС и ЈОУТХПАСС сертификатима, који представљају алате за признавање квалификација стечених кроз неформално образовање и међународне програме мобилности, а чиме се обезбеђује транспарентност и упоредивост квалификација на међународном нивоу. Измењена су подзаконска акта која се односе на јавне исправе за основно, средње образовање и образовање одраслих (интегрисане ознаке НОКС и ЕОК). У току је процес омогућавања аутоматског штампања јавних докумената у ЈПОА систему, из ЈИСП система.

- ТЕМПУС фондација/Информативни центар Фондације ТЕМПУС – редовно информише младе о програмима мобилности (онлајн и кроз организацију догађаја), и пружа директну подршку. Реализовано је 72 догађаја са укупно преко 2000 учесника, а 2000 младих је корисника директне подршке.

Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 4.

У наставку представимо кратку анализу релевантности и ефектности интервенција и постигнутих резултата у оквиру овог посебног циља.

По питању релевантности, осмишљене интервенције у великој мери одговарају постављеним циљевима. Најнижа релевантност забележена је код мере 4.2, која пружа подршку естетичкој компетенцији младих. Подршка се своди на финансирање одређеног броја пројеката, без развојне компоненте, што ограничава дугорочни утицај. Досезање и укључивање младих је недовољно, а циљана вредност, иако ниска, није остварена. Због недостатка развојне компоненте, поставља се питање да ли су изграђени капацитети који би омогућили скалирање и шири обухват у будућности. У оквиру ових активности не препознају се интервенције усмерене на јачање капацитета младих у смислу унапређења компетенција које утичу на квалитет њиховог стваралаштва. Насупрот овоме, остале мере подразумевају интервенције системског карактера, што говори у прилог њиховој релевантности. Због тога је упитно колико ове интервенције суштински доприносе изградњи капацитета за скалирање – ширење утицаја пројеката и већи обухват младих у будућности. Активности не укључују јачање компетенција младих уметника које доприносе квалитету њиховог стваралаштва. За разлику од мере 4.2, остале мере подразумевају системски приступ у креирању интервенција, што потврђује њихову већу релевантност.

Анализа ефективности мера показала је да се степен и квалитет постигнутих резултата разликују међу мерама. Највећи ефекти остварени су у мерама које унапређују економску и социјалну позицију младих, посебно у областима запошљивости и предузетништва (активности 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3), као и у мери 4.4 која се односи на управљање каријером. Ове теме се развијају кроз заједнички програм ГЗМ, који има реформски карактер и уводи системске промене, пре свега кроз развој структурисане међусекторске сарадње. У све фазе – од припреме и креирања до праћења реализације и евалуације – укључени су кључни актери из различитих сектора, укључујући и омладински сектор. Посебан напредак остварен је у укључивању перспективе и актера омладинске политике, што може допринети већем досезању младих и унапређењу квалитета услуга кроз прилагођене методе рада, посебно у наредном периоду.

Успешност прве фазе заједничког рада потврђују и подаци са ИБМ-а, који указују на солидан напредак у показатељима економског и социјалног статуса младих. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености за младе узраста 15–29 година смањена је са 33,66% у 2019. на 21,4% у 2024, чиме је циљана вредност за 2025. (27%) достигнута раније. Посебно је значајан пад ризика међу младим женама – са 35,4% (2019) на 22,1% (2024).

Додатно, ефективним су се показале и мере усмерене на развој младих талената, посебно кроз подршку радним праксама за младе који се враћају у земљу након студија. Значајан допринос даје и ТЕМПУС фондација кроз активности информисања и промоције програма мобилности, уз наглашавање важности сертификата EUROPASS и YOUTHPASS.

Препоруке за развој АП 2026 – 2028:

Интервенције у оквиру овог циља специфичне су јер се реализују кроз међусекторску сарадњу, уз учешће институција и актера из различитих система. Од квалитета те сарадње и системског приступа у планирању и спровођењу интервенција зависе дубина постигнутих резултата и обухват младих. Имајући то у виду, препорука је додатно унапређење међусекторске сарадње у спровођењу мера, ослањајући се на добру праксу и искуства у креирању програма заснованих на тесној сарадњи више сектора и интегрисаним услугама на националном и локалном нивоу. Посебну пажњу треба усмерити на даљи развој интегрисаних услуга у оквиру ГЗМ – реформског програма, који ће се реализовати у наредном АП, јер он представља кључни корак ка системском приступу.

Конкретно, то подразумева следеће:

(1) За постизање одрживих резултата, неопходно је планирати интервенције кроз координисану сарадњу свих сектора, уз јасну поделу улога у свим фазама – од дизајна програма и услуга до праћења и евалуације. Кључни приоритет је оснаживање актера из различитих сектора за скалирање програма на националном нивоу, свако у оквиру својих мандата, уз примену проверених модела и добре праксе.

У наставку спровођења ГЗМ, од пресудног значаја биће јачање интегрисаног приступа и координисаног учешћа свих сектора у свим елементима програма. Активности треба да се заснивају на резултатима пилот фазе, укључујући систематско документовање успеха, идентификацију добрих пракси и спровођење додатних анализа. Овај приступ обезбеђује темеље за развој модела који омогућавају скалирање и ширење утицаја програма на националном нивоу, чиме се дугорочно јача капацитет система да одговори на потребе младих.

(1) Унутар омладинског сектора кључно је наставити са оснаживањем постојећих актера и повећањем броја пружалаца услуга - препорука за наредни АП јесте да се у сваком програмски циљу (ПЦ) предвиде мере за јачање капацитета, како би се унапредио квалитет у досезању младих, креирању и реализацији услуга прилагођених специфичним потребама различитих група. Неопходно је обезбедити системско повезивање актера у реализацији услуга и програма. Програми изградње капацитета, досезања, развоја услуга и програма треба да буду трансверзално повезани по циљевима, системски праћени и подржани – од ПЦ1, где се повећава број пружалаца услуга и омладинских радника/ца; преко ПЦ2, који јача капацитете за досезање и вођење младих кроз координацију КЗМ на локалном нивоу; ПЦ3, који подстиче укључивање актера омладинске политике у тела која креирају, спроводе и прате међусекторске услуге; до ПЦ4, који је кључан за реализацију и скалирање услуга на националном нивоу.

Посебан фокус треба усмерити на програме у области културе, кроз јачање интерсекторске сарадње Министарства културе са другим секторима. Овај приступ омогућава креирање одрживих механизма подршке младим уметницима и ствараоцима, не само кроз финансирање, већ и кроз развојну компоненту која подстиче професионални раст, иновативност и дугорочни утицај. Интеграција развојне компоненте у конкурсе треба да постане стандард, како би се обезбедила већа релевантност и допринос стратешким циљевима културне политике.

У наставку спровођења ГЗМ, посебан фокус треба усмерити на наставак спровођења програма који дефинише систем пружања интегрисаних услуга младима. У наредном АП важно је оснажити постојеће актере и повећати број пружалаца услуга у оквиру овог система, уз јасну поделу улога и координисано учешће свих сектора. Активности треба да се ослањају на резултате пилот фазе, укључујући документовање успеха, добре праксе и спровођење додатних анализа. Циљ је изградња модела који омогућавају скалирање програма на националном нивоу, чиме се обезбеђује дугорочна одрживост и већи обухват младих.

Посебан циљ 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих

Посебан циљ 5 обухвата широк спектар мера усмерених на стварање услова за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих.

Логика интервенција:

Овај циљ обухвата подршку програмима који промовишу здраве стилове живота, унапређење менталног, сексуалног и репродуктивног здравља, као и превенцију штетних понашања попут употребе психоактивних супстанци и изложености штетним медијским садржајима. Такође, интервенције укључују мере за унапређење безбедности младих кроз едукацију о саобраћају, превенцију насиља и јачање безбедносне културе. Посебан фокус стављен је на заштиту животне средине кроз укључивање младих у еколошке активности и доношење локалних зелених политика. Циљ 5 се бави и стамбеним осамостаљивањем младих, кроз подршку за куповину сеоских кућа, као и унапређењем социјалне укључености младих у ризику путем ресоцијализације, информисања, саветовања и подршке за образовање и запошљавање. У табели представљамо мере, интервенције и активности обухваћене АП (Табела 23.).

Табела 23. Посебан циљ 5, мере и активности:

Циљ 5: Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих			
Мера	Интервенције	Фокуси интервенције	Активности ³³
Мера 5.1. Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном (СРЗ) и менталном здрављу младих	Подршка развоју здравих стилова живота, СРЗ и менталном здрављу младих	Обезбеђивање финансијске подршке	5.1.1.1. Финансијска подршка–програми информисања и едукације младих/родитеља за превенцију употребе алкохола, дувана и ПАС, игара на срећу и нових медија
		Заговарање ка ЛС за успостављање саветовалишта	5.1.2.1. Заговарање ка ЛС за услуге саветовалишта и програма за унапређење менталног и СРЗ здравља младих
		Кампање о менталном здрављу	5.1.3.1. Финансијска подршка– информисање младих/ родитеља, наставника о менталном здрављу (разбијање предрасуда)
	Медијска писменост и учешће младих у медијима	Информисање осетљивих група уз укључивање младих у креирање садржаја	5.1.5.1. Финансијска подршка–програми информисања и едукације младих из осетљивих група, равноправност у приступу информацијама (инфо на језицима националних мањина, слабовидим и са оштећеним слухом)
	Јачање међусекторске сарадње – унапређење политика менталног здравља	Формирање Координационог тела – унапређење политика менталног здравља, СРЗ и заштите од ПАС	5.1.6.1. Финансијска подршка за медијска удружења и омладинске активности унапређења критичког размишљања и медијске писмености младих (омладинских редакција и креирања афирмативног медијског садржаја о младима)
	Јавне политике - заштита од ПАС		5.1.7.1. Финансијска подршка–медијски пројекти унапређења професионалних и етичких стандарда новинара и медија (укључивање младих у креирање медијског садржаја)
			5.1.8.1. Формирање међусекторског координационог тела у циљу унапређивања услуга СРЗ услуга, менталног здравља и психосоцијалне подршке младима
			5.1.8.2. Унапредити јавне политике у области менталног здравља младих

³³ Обележене су активности о којима није извештавано у годишњим извештајима за 2023 и 2024. годину.

5.2. Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих	Безбедност младих у саобраћају	Финансијска подршка и координација актера	5.2.1.1. Финансијска подршку омладинским активностима информисања и едукације младих о безбедности у саобраћају (приватним сектором и институције, на свим нивоима)
	Превенција насиља (дигитално родно-заснованог насиља и др), трговине људима	Израда анализа о безбедносним изазовима, ризицима и претњама	5.2.1.2. Развој и реализација едукативних програмаи информативних кампања-безбедности младих у саобраћају и умањењу броја младих настрадалих
		Развој програма за безбедност младих у саобраћају	5.2.2.1. Финансијска подршку промоције безбедносне културе међу младима - реаговање на безбедносне ризике
		Програми и кампање за превенцију насиља, трговине људима	5.2.3.1. Финансијска подршку за омладинске пројекте превенције дигиталног, родно-заснованог, сексуалног, партнерског и вршњачког насиља
		Информативне кампање - смањења коришћења ПАС и оружја, сузбијања родних стереотипа, екстремизма	5.2.3.2. Унапредити координацију актера у јавном и цивилном сектору у области заштите младих од безбедносних ризика и претњи, и промоције здравствено безбедног понашања и родне равноправности
			5.2.4.1./5.2.5.1./5.2.6.1. Финансијска подршка-информативне и едукативне пројекте и програме смањења коришћења ПАС и оружја, сузбијања родних стереотипа, радикализације и екстремизма младих (промоција универз. људских права)
			5.2.7.1. Израду анализа о безбедносним изазовима, ризицима и претњама којима су млади изложени (фокусу на младима из маргинализованих група)
			5.2.8.1. Развијати/унапредити програме превенције у области трговине људима (размена добрих пракси са међународним организацијама)
5.3. Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне	Заштита животне средине, климатске промене, укључивањ е младих у развој локалних	Финансијска подршка, развој водича, јачање локалне сарадња око ЗЖС, климатске промене, израда	5.3.1.1. Финансијска подршку за омладинске активности усмерене на унапређење и очување ЗЖС, климатским променама, обновљивим изворима енергије, рециклажом и др
			5.3.2.1. Израдити Водич за информисање и укључивање младих у спровођење циљева одрживог развоја на локалном нивоу
			5.3.3.1. Подстицати сарадњу локалних СЗМ са

средине	политика на ове теме	локалних еколошки планови	локалним актерима задуженим за заштиту животне средине
			5.3.4.1. Подржати успостављање и рад локалних зелених савета младих – међусекторске механизам сарадње са младима на изради локалних еколошких акционих планова
5.4. Подршка стамбеном осамостаљивању младих	Стамбено осамостаљивање младих	Финансијска подршка за куповину сеоских кућа	5.4.2.1. Подржати стамбено осамостаљивање младих кроз доделу бесповратних средстава за куповину сеоских кућа на територији РС
5.5. Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих	Социјална инклузија, ресоцијализација, информисање младих у ризику	Финансијска подршка за програме и услуге: Препознавања младих у ризику Досезање Превенција социјал. искључености, Ресоцијализација Подршка мигрантима, Информисање младих у ризику од соц искључености	5.5.1.1. Финансијска подршка омладинским активностима - препознавања потреба младих у ризику, развој програма превенције од социјалне искључености, сарадња са актерима који развијају услуге ресоцијализације и реинтеграције
			5.5.1.2. Обуке за представнике јавног и цивилног сектора на тему права и потреба младих у ризику од соц искључености
			5.5.1.3. Финансијска подршка програмима ресоцијализације и реинтеграције младих на заводским мерама/извршењу васпитне мере у институцији, малолетничког затвора итд
			5.5.2.1. Финансијска подршка за програме и пројекте у области омладинског сектора за активности досезања младих
			5.5.2.2. Подржати унапређење нормативног оквира у области ученичког и студентског стандарда - субвенционисање трошкова образовања младих из социјално угрожених група
			5.5.2.3. Финансијска подршка за сервисе, програме - информисање, саветовање, подршка запошљивости, психо-социјалну подршку, активно учешће младих у ризику од социјалне искључености
		Унапређење нормативног оквира	5.5.3.1. Финансијска подршка за програме информисања младих о узроцима и последицама миграција и директним радом са младим мигрантима

Као што се види из приложеног, реализовано је пет кључних области интервенција са следећим фокусима:

(1) Превенција и развој здравих животних стилова. Интервенције су усмерене на обезбеђивање финансијске подршке програмима информисања и едукације младих, са циљем превенције ризичних понашања и подстицања развоја здравих животних стилова, уз унапређење сексуалног, репродуктивног и менталног здравља. Предвиђена је подршка заговарању развоја интегрисаних услуга у заједници (попут саветовалишта и мултидисциплинарних програма), јачању међусекторске сарадње кроз дефинисање процедура и креирање јавних политика, као и промоцији медијске писмености и укључивању младих у креирање афирмативних садржаја за вршњаке. Посебан акценат стављен је на информисање осетљивих група и обезбеђивање равноправног приступа информацијама.

(2) Превенција безбедносних ризика и насиља над младима. Обухвата системски одговор смањењу безбедносних ризика кроз комбинацију едукативних програма, информативних кампања и координације актера на локалном и националном нивоу. Посебан значај има превенција дигиталног, родно заснованог и вршњачког насиља, као и трговине људима, што захтева интегрисане механизме сарадње између јавног и цивилног сектора. Укључивање анализа ризика и фокус на маргинализоване групе указује на потребу за подацима заснованим политикама и прилагођеним интервенцијама, чиме се јача отпорност младих на комплексне безбедносне претње.

(3) Социјална инклузија и ресоцијализација младих у ризику. Интервенције адресирају вишеслојне изазове социјалне искључености кроз континуум интервенција – од идентификације и досезања младих у ризику до ресоцијализације и реинтеграције. Нагласак је стављен на обуке запослених у јавном и цивилном сектору, док развој политика и директна подршка интеграцији миграната показује стратешку оријентацију ка јачању капацитета система и смањењу структурних баријера. Финансијска подршка за сервисе и пројекте омогућава локализоване одговоре, док се интеграција психосоцијалне подршке и запошљивости позиционира као кључни фактор дугорочне инклузије.

(4) Учешће младих у заштити животне средине. Фокус на укључивање младих у креирање локалних еколошких политика и климатских акција, са циљем јачања еколошке свести и оснаживање партиципативне улоге младих. Развој водича, формирање зелених савета и међусекторска сарадња представљају институционалне механизме који обезбеђују одрживост ових иницијатива. Финансијска подршка омладинским активностима и локалним акцијама усмерена је на подршку укључивања младих у процесе доношења одлука, што је кључно за дугорочне циљеве одрживог развоја.

Мере у оквиру ПЦ 5 се ослањају на међусекторску сарадњу и укључивање младих у креирање и спровођење програма који одговарају њиховим специфичним потребама. Као и у случају ПЦ 4, одговорност за реализацију појединих мера преузимају министарства која

у оквиру својих мандата покривају тематске области предвиђене АП. То се конкретно односи на мере 5.3 и 5.4 (Табела 18).

Табела 18. Мере у оквиру ПЦ 5 које покривају друга надлежна министарства:

Мере	Активност	Надлежна институција
5.3 Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине	5.3.2.1. Израдити Водич (смернице/приручник) за информисање и укључивање младих у спровођење циљева одрживог развоја на локалном нивоу	МЗЖС
5.4 Подршка стамбеном осамостаљивању младих	5.4.2.1. Подржати стамбено осамостаљивање младих кроз доделу бесповратних средстава за куповину сеоских кућа на територији Републике Србије	МБС

Анализа напретка у реализацији АП/ПЦ 5. У наставку следи анализа напретка у реализацији посебног циља 5 и мера, заснована на показатељима и њиховим планираним и оствареним вредностима током (2023–2024).

Укупан број показатеља дефинисаних на нивоу посебног циља и припадајућих мера износи 32. Значајан број ових показатеља односи се на положај младих у контексту здравља, практиковања здравих стилова живота – употреба дувана, алкохола и ПАС, СРЗ, затим, изложеност насиљу, као и обухваћеност превентивним програмима и коришћење здравствених услуга.

На почетку извештаја приказани су подаци који се односе на благостање младих, уз поређење различитих релевантних и доступних извора. Међутим, подаци из годишњих извештаја за 2023. и 2024. годину који се тичу ових тема су делимични или недостају, што онемогућава поуздано сагледавање трендова и доношење закључака о евентуалном побољшању или погоршању стања у периоду који посматрамо. Из тог разлога, у овом делу извештаја фокусираћемо се искључиво на показатеље који представљају индикаторе успешности спроведених активности и интервенција, како бисмо проценили њихову релевантност и допринос решавању идентификованих проблема и дали припоруке да ли треба наставити у том правцу. У току је израда ИБМ извештаја за 2024. годину, који ће омогућити свеобухватнију анализу трендова и послужити као основа за планирање даљих интервенција.

Од укупног броја показатеља, 19 је остварено у одређеној мери, што указује на постигнут напредак на 59,37% показатеља у оквиру посебног циља 5. У наредној табели приказани су показатељи који су остварени у одређеном степену (Табела 24).

Табела 24. Остварени напредак у реализацији АП у односу на посебан циљ 5:

Назив показатеља	Почетна вредности и година	Циљана вредност (2023/24) ³⁴	Остварена вредност (2023/24)	Степен напрет ка ³⁵
ПЦ 5.4 Формирање међусекторског координационог тела у циљу унапређивања услуга СРЗ, менталног здравља и психо-социјалне подршке младима	НЕ (2022)	ДА/ДА	ДА/ДА	4
ПЦ 5.6 Удео младих који су се информисали о подстицајним мерама стамбене политике и предузели су кораке ка стамбеном осамостаљивању	Нема података (2022)	Информисано :30/35 Предузело кораке :18/22	Информисано :10,7/17,2 Предузело кораке: 21,2/15,4	3
5.1.1. Бр младих који учествују у превентивним програмима и активностима промоције здравих стилова живота и превенције ризичног понашања на годишњем нивоу (према полу)	50,000 (према полу Нема података)	54,000 (М 27,000; Ж 27,000)/ 57,000 (М 28,500; Ж 28,500)	56,000 (М 28,000; Ж 28,000)/ 57,000 (М 28,500; Ж 28,500)	4
5.1.5 Бр подржаних пројеката и информативно- едукативних кампања за младе у здравственом ризику из осетљивих група укључујући и мигранте, тражиоце азила (нац, пок, локлани ниво)	Нема података (2022)	30 (10/20)	23 (4/19)	3
5.1.6 Бр подржаних програма и	9	24 (11/13)	13 (3/15)	3

³⁴ Циљна/остварена вредност приказана је као збирна, односно као укупна вредност добијена сабирањем резултата за 2023. и 2024. годину. Појединачне годишње вредности наведене су у заградама ради додатне прецизности

³⁵ Вредности на скали: 1 - Активност је покренута, али још увек није остварен значајан резултат; 2 - Активност је у току; постигнут је делимичан напредак; 3 - Активност је у току; остварени су одређени резултати, уз наставак рада; 4 - Активност је реализована, постигнути су очекивани резултати; 5 - Активност је реализована; постигнути резултати превазилазе очекиване циљне вредности.

радионица за медијску писменост	(2021)			
5.1.7 Бр пројеката подржаних на конкурсима у области јавног информисања који обрађују тему афирмативних садржаја за младе, укључујући и научно засновано информисање о сексуалности и заштити личног интегритета	5 (2021)	11 (5/6)	13(7/6)	5
5.2.2. Бр подржаних пројеката превенције и подршке унапређењу безбедности младих (лок, пок и нац нивоу/год)	Нема података (2022)	33 (13/20)	42(24/18)	5
5.2.3. Бр младих који учествује у програмима превенције и подршке за унапређење безбедности (год/пол)	Нема података (2022)	9000 (3000/6000)	8837 (415/8422)	5
5.2.5. Бр пројеката подржаним на конкурсима у области јавног информисања на ему превенције ризичног понашања малдих и смањења свих облика дискриминације и насиља	11 (2021)	28 (13/15)	17 (13/4)	3
5.2.6. Бр пројеката превенције насиља над девојкама и женама и подршке унапређењу безбедности на год нивоу	2 (2021)	7 (3/4)	23 (13/10)	5
5.2.7. Бр стручних анализа о безбедносним изазовима, ризицима и претњама којима су млади изложени у РС	Нема података (2022)	2 (1/1)	2 (1/1)	4
5.2.8. Бр подржаних програма и пројеката превенције проблема трговине младима и људима на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години	Нема података (2022)	2 (1/1)	9 (8/1)	5
5.3.1. Број подржаних пројеката у области заштите животне средине који укључују младе на лол, покрај и нац нивоу	Нема података (2022)	40 (15/25)	17 (0/17)	2
5.3.2. Удео младих који учествују у акцијама, информативним и заговарачким кампањама и	10 (М: 10,1; Ж:9,5)	14/17	9,6(М: 10; Ж: 9,2) / 8,3 (М:6,5; Ж:	3

едукацијама о ЗЖС /год/пол	(2021)		10,5)	
5.4.1. Развијене мере јавне политике за Подршку стамбеном осамостаљивању младих	НЕ (2022)	-/НЕ	ДА	5
5.4.2. Бр младих који су добили подршку у оквиру мера за стамбено осамостаљивање у току календарске године	Нема података (2022)	150 (50/100)	1432 (816/616)	5
5.5.1. Бр програма подршке друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години	Нема података (2022)	25 (10/15)	7 (2/5)	2
5.5.2. Бр младих у ризику од социјалне искључености који су корисници локалних сервиса и програма подршке (год/ полу)	Нема података (2022)	430 (180/250)	307 (277/30)	3
5.5.3. Бр програма подршке друштвеном укључивању младих миграната и избеглица (национални, покрајински, локални ниво/год)	Нема података (2022)	3 (1/2)	38 (19/19)	5

Анализа показује да је од укупно 19 показатеља на којима је остварен напредак, код 11 показатеља достигнута или премашена циљана вредност (оцене 4 и 5). То чини више од половине показатеља са напретком (57,9%), односно трећину од укупног броја показатеља (34,4%) у двогодишњем периоду.

Табела указује на интензивне активности у областима промоције здравих стилова живота, унапређења менталног, сексуалног и репродуктивног здравља, као и превенције ризичних понашања, укључујући употребу психоактивних супстанци и изложеност штетним медијским садржајима. Спровode се континуиране кампање, а подршка се пружа организацијама које самостално или у партнерству са школама и институцијама реализују значајан број пројеката који и обухватају значајан број младих.

Више од 10 министарстава извештава о континуираној подршци актерима у области које су обухваћене ПЦ 5, укључујући: МУП, МРЗБСП, МЗ, МТО, КИРС, ПССО АП Војводине, МБС, МЈМПДД, МБПД, МП.

Појашњења напретка на нивоу показатеља ПЦ 5. Од седам (7) показатеља у случају два примећујемо одређени напредак – ПЦ 5.4 и ПЦ 5.6.

ПЦ 5.4 – Потписивање Меморандума о разумевању у области менталног здравља и психосоцијалне подршке за децу и младе од стране шест министарстава (МЗ, МП, МТО, МРЗБСП, МЉМПДД, МБПД) представља кључни стратешки помак ка институционализацији интерсекторске сарадње. Овај документ не само да формализује заједничку одговорност ресора, већ поставља темеље за интегрисане услуге које обезбеђују већи обухват младих кроз образовни, здравствени и социјални систем. Тиме се отвара простор за стандардизацију процедура, координисано деловање и оптимизацију ресурса, што директно доприноси правовремености, доступности и квалитету услуга менталног здравља и психосоцијалне подршке за младе.

Поред овог стратешки важног координационог тела, извештаји указују на развој сличних међусекторских механизма на локалном нивоу или по тематским областима. Пример је Мрежа за унапређење менталног здравља „Карика“ у Новом Саду, којом координира Институт за јавно здравље Војводине, са циљем унапређења менталног здравља у општој популацији, уз посебан фокус на осетљиве групе. Слични модели укључују и међусекторско координационо тело за промоцију физичке активности, што указује на тренд децентрализованог приступа и јачања локалних капацитета за интегрисане интервенције.

ПЦ 5.6 Удео младих који су се информисали о подстицајним мерама стамбене политике и предузели су кораке ка стамбеном осамостаљивању -

Подаци указују на раст информисаности младих о доступним подстицајним мерама, што представља први предуслов за њихово активно коришћење. Истовремено, бележи се повећана спремност младих да предузму конкретне кораке ка осамостаљивању, укључујући интересовање за постојеће програме и субвенције. Уочава се позитиван тренд, што сугерише да мере информисања и промоције стамбене политике почињу да дају резултате, иако је напредак за сада скроман.

Појашњења напретка на нивоу показатеља појединачних мера. Као што смо навели у случају 11 показатеља достигнута је или премашена циљана вредност (оцене 4 и 5).

Највећи напредак остварен је на показатељима који се односе на број подржаних пројеката усмерених на унапређење информисаности и безбедности младих. Посебно се истичу конкурси у области јавног информисања који обрађују афирмативне садржаје за младе (5.1.7), као и пројекти превенције насиља и трговине људима, те програми подршке безбедности младих на локалном, покрајинском и националном нивоу (5.2.2, 5.2.6, 5.2.8). Напредак је видљив и кроз повећање броја младих укључених у програме превенције и подршке (5.2.3), као и кроз израду стручних анализа о безбедносним ризицима (5.2.7), што указује на јачање капацитета за креирање политика заснованих на подацима. Додатно, развијене мере јавне политике за стамбено осамостаљивање (5.4.1) и раст броја младих

који су добили подршку у оквиру тих мера (5.4.2) потврђују помак ка решавању питања стамбене сигурности. У области социјалне инклузије, подршка програмима за укључивање младих миграната и избеглица (5.5.3) наглашава ширење обухвата интервенција ка осетљивим групама.

Постигнути резултати:

Као што је претходно наведено, у протеклом периоду реализован је значајан број активности у оквиру ПЦ 5, успостављена су важна партнерства и развијени ресурси. У наставку издвајамо резултате који се препознају као стратешки, како бисмо илустровали обим и значај капацитета који су креирани током двогодишњег периода, а који имају каталитички потенцијал за наставак рада у наредном АП.

Тема 1. Ментално здравље младих

УНИЦЕФ/ Национални партнери- Програм менталног здравља младих

- Потписан је Меморандум о разумевању у области менталног здравља и психосоцијалне подршке за децу и младе, уз пратећи План активности за 2024. и 2025. годину, који су потписала шест кључних министарстава - МЗ, МП, МТО, МРЗБСП, МТО МБОД. Планирана је 71 активност у области менталног здравља (1 милион долара).
- Реализује се праћење менталног здравља деце и младих - У сарадњи са четири министарства: МЗ, МП, МТО, МРЗБСП. Уз подршку Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, дефинисан је сет међусекторских индикатора за праћење стања менталног здравља младих у Србији.
- Развијен Минимални пакет услуга (МПУ) – иновативни модел подршке менталном здрављу деце и младих.
- Модел је покренут у 15 градова и општина као међусекторска и иновативна интервенција.

Резултати:

- 350 стручњака из области менталног здравља учествовало је у програму изградње капацитета, акредитованом од стране МЗ, МП и МРЗБСП.
- Преко 450 младих учествовало је у пилот фази спровођења МПУ модела.
- Подаци показују смањење нивоа анксиозности и побољшање функционалности код младих који су прошли кроз програм.
- Модел је препознат као кључна интервенција и биће проширен на још девет општина током 2025. и 2026. године.

Директна подршка младима

- 376 онлајн саветодавних сесија (укупно 179 младих корисника)
- 4.091 чет сесија (приближно 818 младих)
- Преко 3.000 младих директно подржано кроз услуге у заједници
- Платформа свејеок забележила је скоро 248.000 корисника и 497.000 посета

Подизање свести и смањење стигме:

- Кампање путем традиционалних медија досегле су 1,8 милиона људи
- На друштвеним мрежама, преко 7,8 милиона прегледа видео-снимака са сведочењима младих о изазовима менталног здравља
- Приче су подстакле јавност да подели сопствена искуства и да се укључи у заједничке напоре за унапређење подршке менталном здрављу млади

Развојни пројекат МТО/НАПОР, КОМС, СИС

Кључни резултати: Повећана је свест младих о важности бриге за ментално здравље и превенцији насиља, а тема менталног здравља је успешно детабуизирана кроз јавне кампање и едукативне активности. Ојачани су капацитети локалних заједница, омладинских радника и стручњака, чиме је омогућена дугорочна доступност програма и подршке у заједницама. Ментално здравље је по први пут системски укључено у локалне стратешке документе, чиме је осигурана одрживост и институционална подршка. Паралелно с тим, забележен је пораст омладинског активизма и лидерства, као и већа видљивост и доступност услуга за младе, што доприноси њиховом оснаживању и активнијем учешћу у заједници.

Развијени су значајни ресурси:

- Креиран Национални програм омладинског рада за ментално здравље младих, пилотиран у 5 ЈЛС.
- Развијен курикулум за вршњачке едукаторе, примењен у средњим школама.
- Одржани консултативни састанци са преко 75 стручњака и организација – повећана легитимност и прихваћеност програма.
- Обучено више омладинских радника/ца и психолога/шкиња – стечене практичне вештине за рад са младима, посебно из осетљивих група.
- Покренута платформа за менторство и супервизију омладинских радника/ца и лидера/ки – континуирана професионална подршка и размена знања.

- Креирана платформа „тусмо.инфо“ – централизовани онлине ресурси за ментално здравље младих 11.000 посета.
- Израђен приручник за етичко извештавање медија о менталном здрављу младих – дистрибуиран медијима и институцијама.
- Реализовано 10 локалних заговарачких иницијатива у 10 ЈЛС – укључено преко 350 младих, досегнуто више од 50.000 људи путем медија.

ОПЕНС/ МТО: Национални програм менталног здравља

Унапређење менталног здравља младих у локалним заједницама

- Спровођење Националног програма у 10 локалних самоуправа .
- Формирано 10 локалних тимова за унапређење менталног здравља младих са укупно 169 представника из омладинског, образовног, здравственог и социјалног сектора, 35 састанака планирања.
- Развијено 10 локалних планова акције за унапређење менталног здравља младих (спроведене 2 актионист по граду
- Развијени алати за мониторинг и евалуацију (упитници, интервјуи); спроведене 3 мониторинг посете и 7 интервјуа са учесницима.

ОПЕНС- Развој интерсекторске неформалне мреже удружења грађана “Сазвежђе подршке” који пружају подршку младима у области менталног здравља:

- Информисање и едукација стручњака који раде са младима у области менталног здравља у циљу јачања капацитета заједнице за одговор на потребе менталног здравља младих;
- Информисање и развој заговарачких иницијатива на факултетима Универзитета у Новом Саду у циљу одговора на идентификоване потребе и израђене препоруке за пружање подршке у области менталног здравља студената и студенткиња Универзитета у Новом Саду у 2023. години;
- Развој програма психосоцијалне подршке младима и њиховим родитељима у сарадњи са школама, социјалним и здравственим установама;
- Клуб за ментално здравље младих “Сазвежђе подршке” - Пружање подршке младима и њиховим родитељима кроз индивидуално и групно психолошко саветовање у циљу развоја резилијентности код младих - У току 2023 пружено је преко 11.000. услуга заштите менталног здравља за 2700 младих.

Теме 2. Медијска писменост и борба против дискриминације, родно-заснованог насиља, Агенда млади мир и безбедност и СРЗ младих Ромкиња

УНФПА/ партнери: Промоција позитивних наратива, медијске писмености и борба против дискриминације - У партнерству са Фондацијом Дивац реализоване су активности усмерене на оснаживање младих у борби против говора мржње, дезинформација и дискриминације:

- Тренинзи за младе: Три циклуса обука о медијској писмености, промоцији позитивних наратива и борби против говора мржње – преко 100 младих учествовало.
- Међушколске размене: Укључено 10 локалних самоуправа и 10 средњих школа широм Србије.
- Кампање младих: Креирано 10 кампања у првој фази и 12 нових кампања у текућој фази .

Родна равноправност и борба против родно-заснованог насиља – У сарадњи са Канцеларијом Повереника за заштиту равноправности и Београдским центром за људска права:

- П2П радионице у школама: Одржане у Крагујевцу, Бујановцу, Врању, Новом Саду, Инђији и Београду.
- Обука вршњачких едукатора: 12 нових едукатора оснажено за рад на локалном нивоу током 2025.
- Радионице у школама: Спроведене у 7 средњих школа у 5 градова (Ваљево, Пожаревац, Кучево, Инђија, Београд).
- Јачање капацитета КЗМ и омладинских радника:
 - о Израда приручника за рад са младима на теме родне равноправности, СРЗ, ангажовања дечака и стварања безбедних простора.
 - о Одржана 3 тренинга у локалним заједницама (Врање, Сремска Митровица, Нови Пазар).
 - о Спроведене 4 локалне акције (Врање, Нови Пазар, Владичин Хан) кроз спортске догађаје, форум театар, кампање.
 - о Тренинг за тренере: 22 омладинска радника/едукатора из целе Србије прошло обуку о феминизму, родној равноправности и превенцији насиља.

Агенда Млади, мир и безбедност (УН СЦР 2250): У сарадњи са УНДП и МТО:

- (1) Формиран поол младих едукатора за рад на теми УПС.
- (2) Одржан први круг тренинга у организацији УН Систем Стафф Цоллеге.
- (3) Реализоване П2П радионице у сарадњи са МТО и МЉМПДД.

Унапређење СРЗ младих Ромкиња: У партнерству са БИБИЈА – Женским ромским центром:

- Радионице у насељима у 5 градова (Београд, Шабац, Пирот, Лесковац, Крагујевац) на теме ХПВ, превентивни прегледи и друго.
- Фацилитација превентивних прегледа у локалним домовима здравља

Тема 3. Превенција употребе алкохола, дувана и ПАС

ЦЗОР – Програм превенције употребе алкохола, дувана и ПАС

- Реализован едукативни програм „Млади лидери“ у Новом Саду, са 89 активно укључених младих и око 150 информисаних кроз уличне акције; теме: ментално здравља, штетности алкохола и заштите потрошача.
- Спроведено теренско истраживање о доступности алкохола малолетнима коришћењем методологије „тајни купац“.
- Отворен јавни позив за ОЦД у укупној вредности од 150.000 ЕУР; подржано 6 локалних организација за спровођење програма превенције и заштите младих потрошача.
- Спроведено национално истраживање о утицају алкохола на јавно здравље и буџет, као основа за будуће заговорачке иницијативе и развој јавних политика.
- Одржани састанци са кључним институцијама и међународним организацијама (Институт за јавно здравље Војводине, Канцеларија за борбу против дрога, СЗО) ради подршке иницијативама за унапређење политика.
- Покренуте иницијативе за измене закона: усклађивање старосне границе за продају алкохола, допуне Закона о младима у циљу заштите од штетног утицаја алкохола и формално препознавање омладинских простора као едукативних зона.

Анализа ефеката спровођења мера и активности у оквиру посебног циља 5.

У наставку представимо кратку анализу релеватности и ефектности интервенција и постигнутих резултата у оквиру овог посебног циља.

У оквиру ПЦ 5 реализован је значајан број активности које су спроводили различити актери, самостално или кроз партнерства. Примењени су различити методолошки приступи – континуирани, процесни и једнократни – који су се показали релевантним за адресирање идентификованих проблема и остваривање утицаја. Релевантност спроведених активности може се оценити као висока, јер су интервенције биле усмерене на унапређење здравља, безбедности и социјалне инклузије младих. Логика интервенције у прве две године била је фокусирана на успостављање кључних предуслова: обезбеђивање финансирања, развој међусекторских партнерстава, унапређење јавних политика и креирање модела са потенцијалом за системске промене. На пример, интервенција у области стамбеног осамостаљивања младих у руралним срединама показује стратешку усмереност ка смањењу неједнакости и унапређењу квалитета живота посебно осетљивих група младих.

Са становишта ефективности, процена примењених мера и интервенција у оквиру ПЦ 5 је ограничена, пре свега јер су тренутно доступни подаци само из 2023. године (ИБМ). Тек сагледавањем података из 2024 и 2025. године (на трогодишњем нивоу) омогућили би нам поуздано мерење утицаја реализованих мера и активности. Тренутно није могуће са сигурношћу утврдити да ли су реализоване активности имале конкретан ефекат на унапређење менталног и сексуалног и репродуктивног здравља младих, нити у којој мери су допринеле развоју здравих стилова живота или смањењу насиља. Неки од показатеља, као што су опадајућа перцепција младих о сопственом здрављу и смањен број оних који траже помоћ за ментално здравље, указују на негативне трендове који су у нескладу са обимом реализованих активности. Ипак, имајући у виду да је фокус ове фазе био на успостављању предуслова – изградњи партнерстава, развоју политика, обуци и повећању броја професионалаца и креирању модела деловања у локалним заједницама – може се закључити да је постављена добра основа за будуће системске промене.

Завршетак овог АП је добар тренутак за рефлексију, документовање постигнутог и планирање наредних корака који ће омогућити да се у следећем циклусу остваре мерљиви и одрживи резултати, видљиви и препознатљиви у свакодневном животу младих.

Препоруке за развој АП 2026 – 2028:

Као што је претходно истакнуто, припрема новог АП представља важан тренутак за рефлексију и стратешко планирање интервенција у односу на кључне теме обухваћене Програмским циљем 5. У том контексту, препоручује се разматрање следећих корака при изради новог АП:

(1) Документовање постигнутих резултата и ресурса ради скалирања добрих пракси на националном и локалном нивоу – Потребно је успоставити систематичан процес документовања реализованих активности, унапређених партнерстава – посебно оних међусекторског карактера – и модела који су се показали ефективним у локалним контекстима. Овај процес обезбеђује основу за скалирање и репликацију успешних интервенција, чиме се повећава ефикасност и одрживост програма. Ресурси, алати и валидиране праксе треба да буду доступни практичарима и професионалцима на националном и локалном нивоу, уз јасне смернице за њихову примену у различитим контекстима.

(2) Планирање скалирања програма и повећања обухвата - Потребно је изградити пројекцију могућности ширења програма и интервенција које су се показали као ефективни на већи број локалних самоуправа, са посебним фокусом на младе из осетљивих група. Скалирање треба да буде фазно, уз јасно дефинисане циљеве по етапама, како би се обезбедила ефикасност и трошкова оправданост (cost-effectiveness) изабраних стратегија.

(3) Развој интегрисаних услуга у заједници представља кључну препоруку за повећање доступности и ефикасности програма за младе – Модели који се реализују тамо где се млади природно окупљају – у омладинским центрима, клубовима, школама, факултетима и другим локалним капацитетима – омогућавају већи обухват и релевантност услуга. Нови капацитети, попут омладинских центара и клубова, могу се ставити у функцију пружања програма, док омладинске организације и организације за младе, које већ спроводе квалитетне програме, имају капацитет да досегну најрањивије групе. Локалне институције за младе (КЗМ, СЗМ) треба додатно оснажити како би фацилитирале координацију између актера. Овакав приступ, планиран и кроз реализацију ГЗМ, има потенцијал да генерише системске ефекте у областима које покрива ПЦ 5, укључујући здравље, безбедност и социјалну инклузију младих.

(4) Стамбено осамостаљивање младих као приоритет у новом АП – Важно је да тема стамбеног осамостаљивања младих остане међу приоритетима у наредном АП. Упркос позитивном тренду информисаности и спремности младих да користе мере подршке (ПЦ 5.6), досадашњи напредак био је ограничен, делом због фокусирања на младе у руралним срединама. Доношењем Закона о утврђивању гарантне шеме и субвенционисању дела камате (2025) створена је могућност за системску имплементацију мера подршке младима у куповини прве стамбене непокретности. Потребно је унапредити Меру 5.4, уз јачање јавних политика и повећање броја корисника, како би се обезбедила стамбена сигурност младих у руралним и урбаним срединама, што је кључно за демографску стабилност и економски развој.

Закључно, све наведене препоруке треба узети у обзир приликом креирања новог АП, како би се обезбедила стратешка усмереност, одрживост и системски ефекти у областима здравља, безбедности и благостања младих.

Координација спровођења, праћење реализације АП и извештавање

Током прикупљања података за ех-пост анализу, реализовани су разговори са кључним актерима о постигнутим резултатима и изазовима. Међу изазовима и питањима посебно су се изазови који се односе се на квалитет праћења спровођења АП, координацију активности и размену информација међу учесницима.

У овом моменту постоје два формална механизма која служе за праћења реализације АП-а на годишњем нивоу: (1) Праћење реализације кроз рад Савета за младе – реализација АП је једна од тема којом се Савет бави, (2) Припрема Годишњег извештаја.

Ови механизми су претежно фокусирани на размену и прикупљање података, док недостаје стратешко промишљање изазова, креирање интервенција и координација међу актерима. Остале активности сарадње одвијају се повремено, без јасног плана и структуре.

У наставку анализирамо кључне изазове и ограничења ових механизма:

Савет за младе је кључни механизам за праћење реализације Стратегије кроз АП. Окупља актере из релевантних сектора, представнике младих и цивилног друштва, омогућавајући укључивање у израду АП-а, годишње извештавање и размену информација. Иако оквир има потенцијал да унапреди координацију, показало се да не обезбеђује систематску размену информација, праћење напретка и усклађивање активности које би допринеле максималним резултатима. Додатно ограничење представља структура чланства, која не укључује све релевантне актере – нарочито међународне организације, чији допринос кроз финансијску, техничку подршку и експертизу значајно утиче на квалитет реализације интервенција.

Припрема Годишњег извештаја се углавном своди на унос података електронским путем, без могућности дискусије о резултатима. Због тога извештај не пружа свеобухватно сагледавање постигнућа нити повезаност између различитих интервенција, што је кључно за квалитет исхода. Подаци су често непотпуни и фокусирани на опис активности, без систематичног приказа резултата у односу на јасно дефинисане показатеље, док је информација о утрошеним средствима ретка.

Додатни изазов је нејасноћа око обухвата извештавања – да ли се односи само на активности финансиране из јавних средстава или и на оне подржане донаторским фондовима. Ово је посебно важно за велике организације цивилног друштва и кровне савезе, који кроз додатно прикупљање средстава обезбеђују значајне ресурсе за реализацију поверених мандата. Извештавање о тим постигнућима је од суштинске

важности. Слично је и са међународним партнерима, који повремено извештавају о свом раду и пруженој подршци. Имајући у виду да су њихова средства најчешће одборена како би били подршка системским напорима усмереним ка унапређењу подршке младима, обострани је интерес да се редовно извештава о реализованим активностима и постигнутим резултатима, укључујући и информацију о буџету.

Свеобухватни подаци о резултатима и утрошеним средствима кључни су за процену (cost-effectiveness) реализације АП-а и планирање наредног циклуса. Зато смо у оквиру Екс-пост анализе значајну пажњу посветили прикупљању информација кроз дубинске интервјуе и фокус групе.

Из наведеног можемо закључити да постојећи механизми праћења и координације нису довољни за обезбеђивање системске размене информација и повезивања интервенција. Потребно је унапредити процесе како би се обезбедила квалитетна евалуација и стратешко управљање реализацијом АП.

Један од системских изазова за унапређење система праћења и извештавања јесте ограничен број запослених у Сектору за омладину. Остварење циљева значајно је ограничено малим кадровским капацитетом, што утиче на могућност систематичног праћења, евалуације и координације активности на националном и локалном нивоу. Иако Министарство финансира и прати велики број пројеката, без адекватних људских ресурса тешко је обезбедити свеобухватно и квалитетно праћење и извештавање.

На основу идентификованих изазова у праћењу и извештавању, предложене су мере које имају за циљ унапређење квалитета података, транспарентности и координације међу актерима. Препоруке се фокусирају на процес израде извештаја, укључивање свих релевантних информација и актера, као и јачање повезаности националног и локалног нивоа.

Израда годишњих извештаја кроз структурисан процес који обухвата:

- Заједнички састанак за размену информација пре попуњавања извештаја, ради усклађивања података и заједничког разумевања резултата.
- Верификацију података и уноса након пристиглих извештаја, како би се осигурала тачност и потпуност информација.

Сврха: Обезбеђује конзистентност, квалитет и аналитичку вредност података и подршка координацију и сарадњу.

Укључивање информација о финансирању

Извештаји треба јасно да обухвате податке о активностима финансираним из јавних средстава и онима подржаним донаторским фондовима, укључујући информације о буџету.

Сврха: Омогућава процену пост-ефективности реализовани мера и транспарентност финансирања.

Редовно укључивање међународних партнера и ОЦД

У процес извештавања треба систематски укључити међународне организације и велике ОЦД, које доприносе реализацији АП-а кроз додатне ресурсе и експертизу.

Сврха: Обезбеђује свеобухватност података и јача координацију.

Обезбеђивање повратне информације о реализацији и постигнутим резултатима локалних акционих планова

Иако изазовно, важно је обезбедити повратну информацију – барем на трогодишњем нивоу, о реализованим активностима у локалним акционим плановима и постигнутим резултатима. Потребно је осмислити механизам за систематско извештавање о овим подацима који није презахтеван за ЈС, а даје корисне увиде о постигнућима према праћеним показатељима.

Сврха: Омогућава сагледавање доприноса локалног нивоа и јача повезаност националних и локалних интервенција.

Обезбеђивање системске подршке Сектору за омладину у реализацији праћења реализације АП

За унапређење капацитета Сектора за омладину у праћењу реализације АП-а, предлажу се следеће могућности:

Подршка кроз Савет за младе

У оквиру Савета за младе може се креирати процес подршке припреми годишњих извештаја, који обухвата:

- Формирање тима за координацију извештавања.
- Организовање редовних годишњих отворених састанака са актерима укљученим у извештавање, ради размене информација и давања смерница за попуњавање извештаја.

- Верификацију прикупљених података након достављања извештаја.

Ангажовање спољне подршке

Као додатна опција, могуће је на годишњем нивоу ангажовати екстерну стручну подршку, уз сарадњу и финансијску помоћ међународних партнера.

Дугорочно решење – креирање тима за праћење и истраживања у МТО

Потребно је формирати специјализовани тим унутар МТО који ће се бавити праћењем реализације АП-а и координацијом истраживачких процеса, уз развој редовних истраживања која подржавају доношење одлука заснованих на подацима.

Сврха: Јачање капацитета за систематско праћење, евалуацију и истраживања, што омогућава квалитетније планирање и доношење одлука.

Примена ових препорука доприноси свеобухватнијем сагледавању резултата, бољој процени cost-effectiveness интервенција и ефикаснијем планирању наредних циклуса. Тиме се јача транспарентност, координација и заједничко разумевање међу свим актерима укљученим у реализацију АП-а.

Закључци и препоруке за развој Акционог плана од 2026- 2028. године

На крају извештаја, представљамо сажете закључке који су детаљно разрађени у претходним деловима текста, као и препоруке за израду новог Акционог плана за младе за период 2026–2028.

Евалуација спровођења Акционог плана за младе у периоду 2023–2024. године показује да су активности реализоване у оквиру свих програмских циљева биле у високом степену релевантне у односу на стратешке приоритете омладинске политике, као и на потребе младих у локалним заједницама. Посебан допринос дат је кроз развој институционалних и програмских капацитета, успостављање међусекторских партнерстава, пилотирање иновативних модела и креирање ресурса који имају потенцијал за системску примену.

Генерална оцена релеватности АП је висока у свим програмским циљевима, са јасно дефинисаним приоритетима и усклађеношћу са Стратегијом за младе. Са друге стране, оцена ефективности је умерена до висока, и разликује се у зависности од појединачних циљева. Највиши ефекти постигнути у области запошљавања и међусекторске сарадње, док су области здравља и развоја локалних институција омладинске политике показале потребу за додатним улагањима и системском консолидацијом.

У оквиру посебног циља 1, фокус је био на професионализацији омладинског рада и успостављању стандардизованих услуга. Остварен је значајан напредак у креирању политика, модела и механизма, који су пилотирани у одређеном броју локалних самоуправа. Посебан стратешки значај има успостављање политика и процедура за институционализацију омладинског рада кроз систем неформалног образовања (ППУ), као и развој квалификација у високом образовању. Ови процеси доприносе повећању понуде и потражње за програмима омладинског рада, чиме омладински радници/це добијају већу препознатљивост и могућност запослења. Истовремено, бенефити које различити системи – образовање, социјална заштита, локалне самоуправе и др. – могу остварити кроз укључивање омладинских радника/ца постају све видљивији. Кључни изазов остаје недовољан број активних омладинских радника/ца, што ограничава ширу примену и подршку планираним процесима.

Ефективност је, упркос напретку, оцењена као умерена, јер постоји изражен јаз између развијених политика и капацитета за њихову имплементацију, док стратешки потенцијал остаје висок.

Посебан циљ 2 био је фокусиран на развој омладинских простора и јачање локалног институционалног оквира, као кључних елемената омладинске политике који директно утичу на квалитет живота младих. Изабрани приоритети су оправдани, имајући у виду да је реч о првој фази спровођења Стратегије. Фокус на оснаживању Канцеларија за младе (КЗМ) и успостављању омладинских простора одговара идентификованим потребама система, доприноси личном и професионалном развоју младих и усклађен је са приоритетима АПСПВ 2024–2025 и обавезама МТО. Додатно, развој капацитета за праћење и вредновање учинка обезбеђује функционалност система и омогућава скалирање промена на подацима. Све наведено потврђује високу релевантност изабраних приоритета и креираних интервенција.

Што се тиче ефективности, интервенције спроведене у оквиру овог циља показале су различит степен успешности у оквиру три кључне компоненте: успостављање омладинских простора, јачање локалног институционалног оквира за реализацију омладинске политике и обезбеђивање финансијске подршке за њену реализацију и унапређења система за прикупљање података и извештавање о младима.

Постигнути су важни предуслови за успостављање ОЦ/ОК – обезбеђена средства од стране МТО, спроведени програми изградње капацитета од стране међународних партнера, као и анализе и развој оквира стандарда као основе за рад ОЦ. Упркос томе, реализација је била делимично ефективна због спорих процеса и недовољних капацитета локалних самоуправа да успоставе ОЦ и учине их функционалним. Недостајале су јасне смернице са националног нивоа за усклађивање и вођење локалних процеса – од адаптације простора, преко подршке у доношењу одлука о моделима управљања, до програма изградње капацитета свих актера укључених у локалне иницијативе.

Професионализација запослених у КЗМ није дала очекиване резултате, мада су у овом периоду развијени значајни ресурси за обуку координатора (програм обуке у НАЈУ).

Највећи резултати у посматраном периоду остварени су у области развоја инструмената за праћење положаја младих у односу на кључне показатеље квалитета живота, као и у прикупљању података и извештавању о младима. Посебан допринос остварен је кроз развој система праћења уз помоћ ИБМ алата, чија се истраживања редовно спроводе и пружају значајне увиде у напредак у домену квалитета живота младих. Ови подаци директно доприносе праћењу реализације општег циља Стратегије.

Укупна ефективност интервенција у оквиру Посебног циља 2 оцењена је као делимична, уз значајне резултате у области праћења и извештавања, али ограничену реализацију у успостављању омладинских простора и професионализацији КЗМ, док стратешки потенцијал остаје висок.

Посматрано из угла релевантности интервенција у оквиру посебног циља 3 за остварење циљева Стратегије, уочава се разлика у кохерентности и дубини осмишљених активности, што утиче на њихову способност да допринесу очекиваним резултатима. Посебно су релевантне интервенције усмерене на јачање капацитета локалних самоуправа за укључивање младих у процесе доношења одлука и креирања докумената омладинске политике, укључујући питања финансирања на локалном и националном нивоу. Акције које подстичу волонтирање младих осмишљене су тако да могу допринети значајним променама у овој области.

Са друге стране, активности у оквиру осталих мера показују нижи степен кохерентности и слабију усмереност ка постизању очекиваних резултата и конзистентност приступа (пример интервенције које се односе на ГЗМ). Мере које се односе на обезбеђивање континуираног финансирања омладинске политике и учешће младих у телима и процесима кроз међусекторску сарадњу и дијалог, како су тренутно осмишљене, делују више као пројектне активности него као системске интервенције које могу довести до одрживих промена, што ограничава њихов дугорочни утицај.

Све наведено указује да је релевантност интервенција неуједначена – највиша код мера које јачају капацитете локалних самоуправа и подстичу волонтирање, док је код осталих мера ограничена због недостатка кохерентности и системског приступа.

Ефективност интервенција показује различит ниво успешности у зависности од мере. Фокус на јачање капацитета локалних Савета за младе (СЗМ) показао се као добро одабран, јер може допринети повећању учешћа младих у доношењу одлука. Током извештајног периода успостављен је већи број СЗМ, а пилотирани су пакети подршке локалним самоуправама (ГиЗ/КОМС), укључујући формирање савета. Ипак, квалитет рада СЗМ, чак и у пилотираним општинама, остаје упитан и представља изазов за наредни период.

Значајније ефекте у партиципацији младих показује механизам ЕУ дијалога, посебно кроз локалну контекстуализацију путем програма „Одлучионица“ (КОМС). Позитивни резултати видљиви су и у области волонтирања и активизма – успостављени су волонтерски сервиси и програми у омладинским центрима и организацијама широм земље. Њихово системско повезивање са КЗМ, ОЦ и организацијама доприноси већем обухвату младих, квалитету и одрживости резултата.

Ефекти у развоју нових модела финансирања омладинске политике остали су ограничени. Промоција и изградња капацитета за партиципативно буџетирање показали су минималне резултате, јер интервенције нису биле осмишљене да креирају значајније капацитете и праксе у овом домену. Насупрот томе, модел Омладинског фонда, пилотиран у 10 општина (уз подршку ГИЗ-а, Фондације Ана и Владе Дивац и Фондације Јелена Шантић), показује значајан потенцијал за даљи развој одрживих финансијских механизма.

Укупна ефективност ових мера оцењена је као делимична, уз изражен стратешки потенцијал у областима партиципације младих и развоја одрживих финансијских механизма.

Посебан циљ 4 показао је висок степен релевантности и највиши степен ефективности у односу на друге циљеве, нарочито у областима запошљивости и управљања каријером. Захваљујући заједничком програму ГЗМ, постигнути су резултати који су у корелацији са позитивним трендовима показатеља – смањењем стопе ризика од сиромаштва међу младима и унапређењем међусекторске сарадње.

Са аспекта релевантности, осмишљене интервенције у великој мери одговарају постављеним циљевима, уз изузетак мере 4.2, која пружа подршку естетичкој компетенцији младих. Ова мера се своди на финансирање ограниченог броја пројеката без развојне компоненте, што умањује дугорочни утицај и могућност скалирања. Досезање и укључивање младих је недовољно, циљана вредност није остварена, а активности не доприносе јачању компетенција младих уметника које би унапредиле квалитет њиховог стваралаштва. Насупрот томе, остале мере подразумевају интервенције системског карактера, што потврђује њихову већу релевантност. С тога, можемо закључити да је релевантност интервенција неуједначена – најнижа код мере 4.2 због одсуства развојне компоненте, док остале мере показују висок степен усклађености са стратешким циљевима.

Ефективност је оцењена као висока, са системским утицајем на економски и социјални положај младих, који су потврђени подацима ИБМ-а (смањење стопа ризика од сиромаштва и незапослености). Међутим, степен и квалитет постигнутих резултата значајно се разликују међу мерама. Највећи ефекти остварени су у мерама које унапређују економску и социјалну позицију младих, посебно у областима запошљивости и предузетништва и у мери која се односи на управљање каријером. Ове интервенције,

реализоване кроз заједнички програм ГзМ, имају реформски карактер и уводе системске промене кроз структурисану међусекторску сарадњу и укључивање омладинског сектора у све фазе – од планирања до евалуације. Ефективним су се показале и мере за развој младих талената, укључујући подршку радним праксама за повратнике и активности ТЕМПУС фондације у промоцији мобилности и сертификата ЕУРОПАСС и УОУТХПАСС.

Имајући у виду наведено, ефективност интервенција оцењена је као висока у мерама које имају системски карактер и реформски потенцијал, док је код осталих мера умерена, уз простор за унапређење у наредном периоду.

Оцена релевантност посебног циља 5 активности може се оценити као висока, јер су интервенције биле усмерене на унапређење здравља, безбедности и социјалне инклузије младих. У прве две године фокус је био на успостављању кључних предуслова: обезбеђивање финансирања, развој међусекторских партнерстава, унапређење јавних политика и креирање модела са потенцијалом за системске промене. Пример интервенције у области стамбеног осамостаљивања младих у руралним срединама показује стратешку усмереност ка смањењу неједнакости и унапређењу квалитета живота посебно осетљивих група младих.

Релевантност интервенција оцењена је као висока, захваљујући њиховој усклађености са стратешким циљевима и потенцијалу за дугорочне системске промене.

Процена ефективности мера у оквиру ПЦ 5 је тренутно ограничена, јер су доступни подаци само из 2023. године (ИБМ). Поуздано мерење утицаја биће могуће тек након анализе података за 2024. и 2025. годину. Тренутно није јасно да ли су реализоване активности имале конкретан ефекат на унапређење менталног, сексуалног и репродуктивног здравља младих, нити на развој здравих стилова живота и смањење насиља. Неки показатељи, попут опадајуће перцепције сопственог здравља и смањеног броја младих који траже помоћ за ментално здравље, указују на негативне трендове. Ипак, фокус ове фазе био је на успостављању предуслова – изградњи партнерстава, развоју политика, обуци професионалаца и креирању модела деловања у локалним заједницама – што представља добру основу за будуће системске промене. Ефективност интервенција у овој фази оцењена је као ограничена, уз висок стратешки потенцијал за остваривање мерљивих и одрживих резултата у наредном циклусу.

Препоруке за припрему новог Акционог плана за 2026–2028.

Током реализације анализа и писања извештаја, посебна пажња посвећена је креирању препорука које могу допринети изради новог Акционог плана. У наставку делимо сажете препоруке, док се детаљније информације могу пронаћи у самом тексту извештаја.

У више наврата истакнуто је да је задатак претходног АП био да постави чврсте темеље и развије капацитете са каталитичким потенцијалом за системске промене. У наредној фази, задатак новог АП је да омогући реализацију тих промена у највећој могућој мери у свих пет области дефинисаних кроз посебне циљеве, уз фокус на мерљиве резултате и одрживост промена.

Полазећи од тога, важно је да процес развоја АП обухвати све неопходне интервенције које имају потенцијал да допринесу стварним променама. У наставку издвајамо кључне препоруке које се тичу процеса планирања и развоја интервенција, као и тематских препорука у оквиру сваког појединачног циља.

Смернице за процес планирања и развој интервенција у оквиру посебних циљева и мера

Стратешки приступ развоју капацитета. Кључно је стратешко препознавање постојећих капацитета, њихово даље унапређење и систематско документовање развоја. Потребно је донети паметне одлуке о томе у које капацитете инвестирати (време, ресурсе) како би се обезбедиле дугорочне системске промене:

- Идентификовати капацитете који имају стратешки значај за наредни период у оквиру сваког циља и дефинисати интервенције које доприносе њиховом развоју.
- Планирати активности документовања, анализе и консултација које окупљају релевантне актере ради заједничког препознавања стратешких приоритета, омогућавајући трансверзално праћење кроз све циљеве.

Структура интервенција по циљевима. За сваки дефинисани циљ препоручује се укључивање повезаних интервенција које омогућавају изградњу капацитета и подржавају имплементацију:

- Анализе и процене које дефинишу логику интервенције.
- Инвестирање у развој капацитета кључних актера и њихову међусобну сарадњу и координацију.
- Праћење реализације кроз сусрете и дијалог међу актерима, з укључивање кључних партнера (институције, међународни партнери, националне организације).
- Разрада заговарачких стратегија које подржавају заједнички креиране интервенције и њихово скалирање.

- Кохерентност и хармонизација. Осигурати да се активности унутар сваког циља и пратећих мера развијају кохерентно и буду усклађене са активностима у оквиру других циљева.

Да сумирамо, у наредном Акционом плану кључно је обезбедити услове за скалирање успешних модела и интервенција, како би се постигнути резултати проширили на већи број младих и локалних заједница. Посебно је важно јачање локалних капацитета и координације међу актерима, као и унапређење система праћења и евалуације ради обезбеђивања мерљивих и одрживих резултата. Интеграција услуга у заједници и осигурање доступности програма за младе из свих друштвених група представљају предуслов за инклузиван и правичан развој омладинске политике.

У наставку се налази преглед препорука по појединачним посебним циљевима, приказан у табели (Табела 25). Детаљна објашњења препорука налазе се у тексту који прати анализу појединачних циљева.

Табела 25. Сумиране препоруке по појединачним посебним циљевима:

Посебан циљ (ПЦ)	Препоруке
ПЦ 1. ОР је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи	- Активности у овом циљу треба сагледавати и у контексту планирања реализације ГЗМ. - Документовати ресурсе из претходног периода (обуке, модели услуга, приручници, координациони механизми). - Формирати базу података о пружаоцима услуга и материјалима. - Анализирати доступност стручњака, пружалаца услуга који имају капацитете да буду подршка и пројектовати прираштај омладинских радника кроз ППУ и студијске програме. - Мотивисати сертифициване омладинске раднике који се не баве ОР да се укључе у систем (нпр. кроз флексибилне радне ангажмане). - Размотрити допуну студијских програма (ВИ НОКС) курсевима из омладинског рада
ПЦ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су	- Успоставити системску подршку за успостављање и рад ОЦ на националном нивоу. - Развити Стандарде омладинских простора и формирати мрежу ОЦ. - Подржати заједнице учења унутар мреже ОЦ. - Наставити професионализацију КЗМ кроз регулисање статуса и јачање

унапређени и функционални у свим ЈЛС	компетенција, уз оснаживање НАКЗМ. - Јачати капацитете за истраживања и креирање политика заснованих на подацима
ПЦ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима	- Јачати капацитете националних, покрајинских и локалних институција за укључивање младих у одлучивање. - Повезати механизме као што је „Одлучионица“ са КЗМ, СЗМ, ОЦ, волонтерским сервисима и програмима. - Ширити мрежу волонтерских сервиса и укључити актере са међународним искуством. - Заговарати већа буџетска издвајања за младе. Развити modele праћења утрошка средстава и пилотирати партиципативно буџетирање
ПЦ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања	- Унапредити међусекторску сарадњу у спровођењу ГЗМ програма. - Јасно дефинисати улоге омладинског сектора/ актера у сектору и подржати учешће у планирању, реализацији и евалуацији услуга. - Јачати капацитете свих актера у омладинском сектору за досезање младих и пружање услуга. - Систематски повезати програме изградње капацитета и координацију кроз различите мере АП - Унапредити интервенцију подршке младим уметницима, кроз јачање развојне компоненте
ПЦ 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих	- Документовати постигнуте резултате и креиране ресурсе – систематично евидентирати реализоване активности, унапређена партнерства (нарочито она међусекторског карактера), као и modele који су се показали као ефективни у локалним контекстима. - Ресурси, алати и праксе треба да буду доступни практичарима и професионалцима који спроводе програме на националном и локалном нивоу. - Потребно је изградити пројекцију могућности ширења програма и интервенција на већи број локалних самоуправа, са посебним фокусом на младе из осетљивих група. Скалирање треба да буде фазно, уз јасно дефинисане циљеве по етапама, како би се обезбедила ефикасност и трошковна оправданост (cost-effectiveness) изабраних стратегија. - Препоручује се усмеравање ка моделима интегрисаних услуга, које се реализују тамо где се млади налазе – у ОЦ/клубовим, школама и факултетима и другим капацитетим око којих се окупљају младих у локалним срединама. Локалне институције за младе, попут КЗМ и СЗМ треба да ојачају да фацилитирају ове процесе између различитих актера на локалном нивоу.

- Приступ који се планира у реализацији ГзМ је приступ који може дати системске ефекте и у областима које покрива ПЦ 5.
- Кључне теме: развој интегрисаних услуга у домену менталног здравља, сексуално-репродуктивног здравља, и стамбеног осамостаљивања младих